

У К Р А Ї Н С Ь К И Й
Тиждень

№ 7 (379) 20–26.02.2015 р.

Геннадій Москаль
про
військово-цивільні
адміністрації
на Донбасі

Кому вигідні нові мінські
домовленості

Хронологія нової війни Росії
проти Заходу

Коректність Берлінського
кінофестивалю

МАЙЖЕ ВЕСНА

**The
Economist**

Featuring selected content
from The Economist

zik

DROZDOV

щовівторка
о 22:00

zik.ua

Ліцензії Національної ради з питань телебачення і радіомовлення на право мовлення: НР № 0905-м від 23.06.2004; НР № 1622-м від 18.05.2005; НР № 1583-м від 05.04.2012

НА ЧАСІ

За спільні цінності
Як відмовитися від заперечення очевидного **4**

Юрій Макаров
про революційне мистецтво **7**

Між декларацією та дійсністю
Чого очікувати від Мінська-2 **8**

Від холодної війни до гарячої
Як Росія розв'язала агресію проти Заходу **12**

Геннадій Москаль:
«Слід знайти баланс між військовими формуваннями й цивільним населенням»
Очільник Луганської ОДА про встановлення влади в регіоні **18**

ТЕМА НОМЕРА
Головне слово
незалежної України
Про перші уроки Майдану **20**

Валерія Бурлакова
про перемогу в Києві й на Донбасі **23**

Останній притулок негідників
Чому Майдан не переміг на Донбасі? **24**

Криве зовнішньополітичне дзеркало
Як змінився міжнародний імідж України **26**

Ігор Луценко: «Хоч би скільки нас зливали, все одно перемаємо»
Нардеп, колишній активіст Майдану про оновлення влади **28**

Павло Білоус: «Влада зрозуміла, що люди таки щось вирішують»
Що змусило майданівця піти на фронт **30**

Кіборг Бізон: «Після Майдану йти на війну було простіше» **32**

Олександр Ярмола: «Майдан уже породив нову хвилю музики, яка зараз тільки набирає сили»
Лідер «Гайдамаків» про творчість і протест **34**

СУСПІЛЬСТВО

Нове життя луганських прикордонників
Як служать бійці, чий домівок лишилися в окупації **36**

Соломія Бобровська:
«Потрібно сформувати механізм контролю за гуманітарною допомогою»
Як волонтери допомагають прикордонникам **38**

СВІТ

Стежмо за ногами
Як бізнес, пов'язаний з олігархами – фігурантами чорного списку, обходить західні санкції **40**

Шоу Віктора та Владіміра
Наскільки небезпечна прихильність угорського прем'єра до Росії **43**

НАВИГАТОР

Мумія повертається
Кому дісталися «ведмеді» Берлінале **44**

Олена Стяжкіна
про актуальність Стивена Кінґа **47**

«Отдых на зло»
Як Крим готується до нового туристичного сезону **48**

До і під час «перемір'я»
Чим живе Луганськ після мінських угод **49**

Валерій Примост
про «другу Росію» **50**

Тиждень

№ 7 (379) 20–26.02.2015
Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ
Видавець ТОВ «Український тиждень»
03067, Київ, вул. Машинобудівна, 37
Головний редактор Дмитро Крапивенко
Редакція Наталя Петринська, Анна Корбут,
Алла Лазарева, Олександр Крамар,
Ганна Трегуб, Богдан Буткевич,
Валерія Бурлакова, Станіслав Козлюк,
Юрій Макаров, Роман Малко, Ольга Ворожбит

Директор зі збуту Олександр Грищенко
Директор з реклами Олена Андреева
e-mail: olena.andreeva@tyzhden.ua
тел.: 067-407-10-89
Видається з 02 листопада 2007 року
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 18119-6919 ПР від 30.08.2011 р.
Адреса для листування 03067, Київ, а/с № 2
Адреса редакції 03067, Київ, вул. Машинобудівна, 37
e-mail: office@tyzhden.ua
тел.: (044) 351-13-00

Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1447 від 28.07.2003 р.
№ зам. 15-0376
Наклад 41 500
Номер підписано до друку 18.02.2015 р.
Виходить щоп'ятниці
Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою
Передплатний індекс 99319
Ціна договірна

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе. Матеріали, позначені літерою «Р», публікуються на комерційній основі

Наші партнери: www.tyzhden.ua
The Ukrainian Week

ЗА СПІЛЬНІ ЦІННОСТІ

Автор:
Роман Малко

Життя таки складається із простих речей. Мати – це мати, любов – це любов, ворог – це ворог, а війна – це війна. То вже потім, виправдовуючи свої психологічні та інші розлади, ніці думки та вчинки, людина перетворює ці істини на що їй заманеться. Витворює вигадливі конструкції, наводить зарозумілі аргументи, шукає тільки їй збагненні й потрібні пояснення, перетворюючись в результаті на помийну яму. Але мати від того не перестає бути матір'ю, ворог – ворогом, а війна – війною. Хоч називай її гібридною, хоч АТО, хоч футбольним матчем. Усе це чортівня. ■

Можна скільки завгодно клеїти дурня і вдавати із себе хтозна-що, але рано чи пізно життя розставляє все на свої місця і змушує визначатись. Особливо, коли ставки зашкалюють і ціна переважає за межі здорового глузду. Коли на бруківку падає мертвий друг, брата привозять додому в труні, а над головою зависає чийсь, хай навіть гібридний чобіт і ляскає затвор зовсім не гібридного автомата, вікна розлітаються від осколків, а сусідній будинок перетворюється на купу цегли, тоді навряд чи захочеться продовжувати забави. Забутися – так, схватитися, втекти, але не грати в піжмурки. Бо виявляється, що жодна суєта не має значення, що найціннішими бувають лише прості, банальні речі: мама, діти, життя, склянка води, тепла ковдра і скійка хліба.

Війна мала б змінювати. Кров мала б усе розставляти на свої місця. Особливо, коли тече ріками. Коли її забагато, все за-терпає, відчуття притулюються, але тим і відрізняється людина, що горе, хоч би яке воно було, хай навіть чуже, не здатне перетворити її на звіра. Це в ідеалі. А насправді все значно огидніше. У кожного свої розуміння добра, відчуття прекрасного й навіть справедливості. Хтось залишає вдома шістьох дітей і йде захищати Батьківщину, а хтось, попиваючи віскі, спокійнісінько краде в цих і багатьох інших дітлахів їхнє майбутнє, виміряне мільйонами, мільярдами, чи хай навіть життям батька, яка різниця. І що цікаво, йому за це нічого не буде. Принаймні в нашій країні, де звикли карати тільки тих, хто невдало перейшов комусь до-рогу.

Це дивовижа, але ми такі найунікальніша спільнота на планеті Земля. Тільки ми в час війни примудряємось не розривати з ворогом відносини, продовжуємо торгівлю з ним. Коли нашу землю розривають вибухи з його гармат, а танки перемелюють кістки наших хлопців, наш президент не гидує виробляти на його території, в самому ворожому лігві, смачненькі шоколадні цукерки. Це фантастика, але у наших містах, які вже нині є потенційними цілями для бомбардувань, а зав-

тра можуть перетворитися на руїни, спокійнінько, без жодного страху ходять і заробляють гроші ворожі агенти, натхненники й організатори цієї війни, її спонсори, або й просто тварини, які по горло в крові. З якою метою все це відбувається годі здогадатись. Рік триває війна, а їх навіть ніхто не забавив полякати, не кажучи вже банально за всіма правилами здорового глузду, закрити в холодно, хоча б із метою звичайної безпеки.

Можна списувати все це на непрофесійність чи недолугість, неготовність і недосконалість, на що завгодно, хоч на магнітні бурі, але визначатися таки доведеться. Неможливо постійно

НЕМОЖЛИВО ПОСТІЙНО ЖИТИ В СТАНІ АБСУРДУ, ПЛАТИТИ ЖИТТЯМИ НАЙКРАЩИХ СВОЇХ ДІТЕЙ І СТАВИТИ ЕКСПЕРИМЕНТИ НА ВЛАСНОМУ МАЙБУТНЬОМУ

жити в стані абсурду, платити за це тисячами життів своїх найкращих дітей і ставити експерименти на власному майбутньому.

Є прості запитання, на які мусимо дати такі самі прості відповіді. Вони не стосуються планів ворога й тактико-технічних характеристик зброї, не йдеться навіть про кількість цієї зброї та швидкий обвал гривні на міжбанку. Питання лише в тому, навіщо все це здалося нам самим. Що таке Українська держава і чи потрібна вона тут комусь у принципі? За що гинуть хлопці, доки їм іще бути гарматним м'ясом і чи взагалі варто це робити? Чи є, зрештою, в нас хоч якесь майбутнє і, якщо є, чому ми нічого не робимо, щоб воно було світлішим за могилу?

Життя не може бути прожите для годиться, кров людей не повинна перетворюватися на статистику, а свягим неможливо стати, змінивши костюм, партквиток чи підписавши явно не мирний договір. Є цінності, які не піддаються обговоренню й тим паче кушівлі-продажу. За них прийнято боротись, і їх треба сприймати такими, як

вони є, бо інакше не буває. Батьківщина – це Батьківщина, нею не торгують, її не зраджують, на ній не заробляють. У війні перемагають або програють, і для того, щоб перемогти, не торгуються. Ворогів знищують, убивць і злодіїв садять, а не п'ють із ними за столом каву. У великих злодіїв спочатку відбирають награбоване, а потім усе одно їх садять, а не обирають народними депутатами чи відпускають під заставу. Державу, хоч як це дивно, будують, а не обкрадають. Малоюють проект, домовляються, яка вона має бути, щоб усім у ній жилося комфортно, як у власній хаті, і крок за кроком, цеглинка за цеглинкою зводять стіни, покривають дах, ставлять паркан від злодіїв і садять у брамі злого великого пса. Пса також годують спільно, бо ж голодний він ні до чого. Кому так не подобається – беруть за комір і викидають із подвір'я геть: світ широкий. Хата без стін не стоятиме, в ній як мінімум холодно й не буде на що сперти дах. Якщо вкрати цемент, то піском цеглу не зліпиш, якщо вкрати паркан і пса, то злодії та сусіди не дадуть спокійно жити. Коли сусідам щось не подобається, всі разом виходять із хати й пояснюють, що вони не праві, наводять потрібні аргументи. Якщо в будинку заводяться таргани, миші чи блощиці, їх позбуваються в будь-який доступний спосіб. Начебто все просто і зрозуміло, не треба нічого ускладнювати, аби лиш бажання. Тільки-от із бажанням проблема.

У будь-якому випадку варіантів небагато, часу обмаль і визначатись таки доведеться. Або ми є, або нас нема. Якщо другий варіант не влаштовує, будь ласка, до роботи, бо все тільки починається. І не треба розводити соплі, оглядатися на інших, слухати, хто що скаже, як подивиться й чи не образиться. Ніхто ж не ображається, коли ви закопуєте в землю своїх друзів, не маєте що їсти або ж вашу хату руйнують ворожі стрільна задля розваги когось при-дурка. Хай висловлюють стурбованість і занепокоєння – Бог усіх розсудить. А нам наразі своє робити бо, як не крути, своя сорочка, таки найближча до тіла. ■

Пейзаж із катапультаю

Автор:
Юрій Макаров

Можна не любити живопис, можна взагалі не цікавитися мистецтвом. Усе одно треба неодмінно йти на виставку в Національному художньому музеї. Власне, виставок там сьогодні дві, й друга не менше заслуговує на увагу та рефлексії. Але зараз я саме про цю: «Спецфонд. 1937–1939». Є шанс зрозуміти щось нове про свою культуру (а культура – це не картинки й не ансамбль Вірського, це система знань і цінностей), отже, про себе самих.

Для початку – про що йдеться. Спецфонд – це для радянської доби цілком офіційна практика музеїв і бібліотек, куди ховали ідеологічно небезпечні експонати. Був такий і тут, у нього звозили з усієї України твори «ворогів народу», «формалістів», «націоналістів» і подібної наволочі. Те саме Розстріляне відродження, тільки в образотворчому мистецтві. Деякі з «неблагонадійних» імен, як-от Екстер, Пальмов, Богомазов, Бурлюк, Седляр, повернулися в обіг ще наприкінці 1980-х значною мірою завдяки тому, що ці митці (крім Седяра) або встигли померти своєю смертю, або вчасно забралися за кордон подальше від НКВД. Зусиллями кількох мистецтвознавців – культурних героїв у світі навіть утвердилося поняття «український авангард», до якого, до речі, зараховують і киянина Казимира Малевича (того самого, чий «Чорний квадрат»). Але це

лише окремі вершини, а весь масив українського живопису, графіки, скульптури поза кимось складеним колись списком дозволених соцреалістів залишався буквально досі не відомим не лише широким колам цікавої громадськості, а й фахівцям. Запізніле знайомство з цим масивом насправді приголомшує. Це ми? Це в нас? І ми цього не знали? Більшість імен нікому нічого не каже, від декого з художників лишилися тільки прізвище з конторської книги (можливо, з помилками), хтось фігурує під табличкою «невідомий». Така спільна доля. Тож нічого дивного, якщо для простого українця вітчизняна культура є сумішшю вишиванок і тужних пісень. Звісно, це неоціненний скарб, кажу без іронії, але його замало для самовідчуття модерної нації на початку третього тисячоліття. Коли ти напевно знаєш, що за тобою потужна традиція новаторського пошуку, причому не провінційних епігонів, а первинна, свіжа, жива, ти сам себе відчуваєш інакше. Прізвища не збереглися, збереглися картини. На них образ того, чим намагалися стати українці 1920-х – 1930-х, як вони себе бачили, чого прагнули,

про що мріяли, з чого сміялися. Образ яскравий, винахідливий, футуристичний. Треба зазначити окремо: на всіх цих полотнах, а їх на виставці понад сотня, дуже мало відвертої опозиційності, жодної критики режиму. Тут немає художніх свідчень голоду – так, ніби Голодомор відбувся в якійсь іншій країні, немає ознак страху, виявів торжества Хама. Тотальний наступ антигуманного режиму митці проспали, вони і далі славили комунізм і викривали капіталістів, тільки надто креативно, аж доки комунізм не постукав уночі в їхні двері в особі чекіста з понятими. Не всі вони були пристосованцями, такою була мелодія життя, не просто мода, а потужне віяння часу. І коли Тичина писав «Партія веде», він міг бути щирим або переконаним, що щирий. Нічого не вдієш, фашист Марінетті або комуніст Пікассо – невід’ємна частина культури. І те, що в певний період українська культура була пофарбована в ліві кольори, не привід її автоматично таврувати чи від неї відмовлятися. Навпаки, слід вдивлятися, робити висновки.

**УКРАЇНА – ТЕРИТОРІЯ
НОВАТОРСТВА, ВОНО ТУТ
РОСТЕ. ТІЛЬКИ НЕ ТРЕБА
ЗАВАЖАТИ, ВОНО
НЕОДМІННО ВІДНОВИТЬСЯ
Й ДАЛІ ДИВУВАТИМЕ СВІТ**

Висновок перший: тут у нас був присутній весь діапазон художніх пошуків того часу, цілком синхронний із пошуками Європи та Америки: від грубого конструктивізму до ніжнього маньєризму, причому майстерний, художньо досконалий. Більшість із виставлених картин

могли б висіти в музеях сучасного мистецтва Парижа, Нью-Йорка, Амстердама, Барселони без жодного дисонансу. Те, що ці паростки було так брутально обірвано, пояснює, чому УРСР на фініші стала такою стерильною, провінційно-патріархальною, вторинною й нецікавою. Висновок другий: естетика без етики приречена, самозабуття віра в індустріалізацію, ВЧК та ОСОАВІАХІМ (була така в совку «добровільна» організація сприяння Червоній армії), не підкріплена змістовним моральним базисом, – шлях у прірву, і першими туди потрапляють найзавзятіші адепти. Висновок третій: Україна – територія новаторства, воно тут росте. Тільки не треба заважати, воно неодмінно відновиться й далі дивуватиме світ, особливо якщо додати етичний заряд Майдану й визвольної війни. І не лише в мистецтві.

А надворі біля довгих сходів до музею з боку Грушевського виставлено як експонат катапульта, справжню. Десь я її вже бачив... Так, це та сама, яка рік тому стояла буквально за 150 м звідси, за барикадою. Така символіка. ■

Між декларацією та дійсністю

Чого очікувати від Мінська-2

Автор:
Олександр
Крамар

Широкий загал добре поінформований про факт укладення угод щодо перемир'я та про більшу чи меншу частину їх пунктів, але мало обізнаний із підводними каменями, які роблять домовленості нежиттєздатними.

По-перше, 12 лютого в столиці Білорусі було підписано два окремі документи. І жоден із них не є чимось новим. Ідеться хіба що про уточнення, певну конкретизацію попередніх, вересневих статей та фіксацію їх підтримки главами чотирьох держав.

Декларація президентів України, Франції, РФ та канцлера Німеччини на підтримку «Комплексу заходів з виконання Мінських угод» визначає, що всі четверо схвалюють цей документ і підтримують його реалізацію, але не беруть на себе жодних зобов'язань щодо виконання. Водночас сам «Комплекс заходів» через неприйнятність прямих переговорів між Україною і терористами, а також через небажання Росії визнавати себе стороною конфлікту й відповідати за дії останніх підписаний представниками «ДНР» та «ЛНР» спільно з экс-президентом Леонідом Кучмою.

Як наслідок – ні з кого спитати за невиконання домовленостей, бо ж ані з Україною, ані з державами ЄС ватажки «ДНР» та «ЛНР» жодних угод не підписували й зобов'язань на себе не брали, а Москва стверджує, що не є стороною конфлікту і може лише звертатися до них із рекомендаціями та закликами.

По-друге, кожна сторона наполягає на власному баченні основних моментів імплементації, без яких не збирається виконувати бажання протилежної.

ЄС та Україну цікавлять насаперед такі пункти: 1) припинення вогню (наразі виконується неповною і щодень меншою мі-

рою); 3) забезпечення ОБСЄ ефективного моніторингу припинення вогню та відведення важкого озброєння (терористи перешкоджають виконанню); 6) звільнення та обмін усіх полонених на основі принципу «всіх на всіх» найпізніше на п'ятий день після відведення важких озброєнь (під сумнівом через неповні відведення та припинення вогню); 9) відновлення урядом України у всій зоні конфлікту цілковитого контролю над державним кордоном.

Останній пункт повністю нівелюється нав'язаним терористами уточненням, що цей процес має завершитися лише до кінця 2015 року і тільки після конституційної реформи та децентралізації в Україні, до того ж «у консультаціях і за погодженням з представниками окремих районів Донецької та Луганської областей». Що такого консенсусу не буде, свідчить недавня публічна заява ватажка терористів із «ДНР» Олександра Захарченка про «створення власної прикордонної служби» й відсутність намірів пускати на «свій» кордон українців.

Нарешті, абсолютно декларативним видається і 10-й пункт «Комплексу заходів», що передбачає «виведення всіх іноземних збройних формувань, військової техніки, а також найманців з території України під спостереженням ОБСЄ». Адже, доки РФ заперечує саму присутність своїх військ, вимагати їх випровадження неможливо.

Своєю чергою, Росію і терористів цікавили зовсім інші пункти, й саме на їх виконанні ті наголошували після підписання угоди.

Зокрема, це пункт 2, що передбачає відведення всього важкого озброєння обома сторонами на рівні відстані з метою створення зони безпеки завширшки

мінімум 50, 70 та 140 км для артилерійських систем різної потужності протягом 14 днів. Це мало дати змогу терористам продовжити повзуче захоплення нині звільнених від них територій Донбасу в межах логіки «мінімальних утрат», як вони зробили це з попередньою «буферною зоною», передбаченою вересневими домовленостями.

Окрім того, мова про пункт 4, згідно з яким у перший день після відведення слід почати діалог про модальності організації місцевих виборів. Не пізніше ніж через 30 днів має бути ухвалена постанова Верховної Ради із окресленням території, на яку поширюється особливий режим відповідно до Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей».

Здобутком Києва тут стало визначення, що такі електоральні перегони мають відбуватися відповідно до нашого законодавства й, зокрема, Закону України «Про тимчасовий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей», а також на основі лінії, зафіксованої Мінським меморандумом від 19 вересня 2014 року. Однак терористи вже заявили, що голосування може бути проведено

ФОТО: AP

лише за їхніми законами й жодні українські партії не балотуватимуться.

Пункт 12 дає терористам підстави сподіватися, що вони вплинуть на зміст закону про місцеві вибори в підконтрольних їм районах, адже передбачає таке: «...питання, що стосуються місцевих виборів, будуть обговорюватися й узгоджуватися з представниками окремих районів Донецької та Луганської областей в рамках Тристоронньої контактної групи. Вибори будуть проведені з дотриманням відповідних стандартів ОБСЄ при моніторингу з боку ОБСЄ».

Пункт 5 обіцяє помилування та амністію терористам у результаті запровадження закону, що забороняє переслідування й покарання осіб у зв'язку з подіями, які відбувалися в окремих районах Донеччини та Луганщини. Українська сторона вже заявила, що амністія не торкнеться тих, хто убивав і катував. Це викликало публічний протест російських офіційних осіб та самих терористів як спроби ревізії мінських угод і неприйнятне уточнення.

Пункт 8 стосується такого важливого для терористів аспекту, як припинення блокади захоплених ними територій та фінансування з бюджету України. Він передбачає «по-

Попри проблеми, пов'язані з Мінськом-2, слід визнати, що в реаліях, які були напередодні зустрічі, українська сторона не могла розраховувати на більше

вне відновлення соціально-економічних зв'язків, включаючи соціальні перекази, такі як виплата пенсій та інші виплати (надходження і доходи, своєчасна оплата всіх комунальних рахунків, відновлення оподаткування в рамках правового поля України)». Президент Порошенко вже заявив, що про відновлення фінансування може йтися лише після проведення місцевих виборів відповідно до українського законодавства, до чого не готові, своєю чергою, терористи.

Нарешті, «Комплекс заходів» та пізніше висунуті терористами з «ДНР» і «ЛНР» додаткові вимоги свідчать, що вони готові погодитися на формальне визнання суверенітету України лише за умови, що «зможуть змінити її саму» під себе, а насправді під плани Путіна.

Так, пункт 11 висуває як передумови для відновлення контролю Києва над кордоном із РФ набрання чинності до кінця 2015 року новою Конституцією. Вона має зробити «ключовим елементом децентралізацію (з урахуванням особливостей окремих районів Донецької та Луганської областей, узгоджених із їх представниками), а також прийняття постійного законодавства про особливий статус окремих районів Донецької та Луганської областей до кінця 2015 року».

Водночас уже після формального перемир'я в заяві представників «ДНР» і «ЛНР» на переговорах у Мінську Дениса Пушиліна та Владислава Дейнего сказано, що будь-яка спроба руху України «у бік НАТО або будь-якого іншого антиросійського військового союзу неприйнятна для нас. У такому разі ми негайно перервемо взаємодію з Києвом і будемо вважати Мінські домовленості нікчемними». Водночас висунуто вимогу поширення «усіх норм економічного розвитку, які ми обговорюємо», й на інші території держави.

НАСЛІДКИ

Отже, в підписаних у Мінську документах забагато суперечливих формулювань, що допускають різні тлумачення. У них безліч взаємозалежних зобов'язань, які дозволяють кожній зі сторін їх ігнорувати, коли це їй вигідно, по-

силаючись на незадовільне виконання інших пунктів угоди.

На Київ накладено низку зобов'язань щодо термінів реалізації. Водночас найважливіші зобов'язання Москви й терористів (відновлення українського контролю над кордоном та виведення військ) або ж мають бути реалізовані після решти пунктів, або й узагалі бачаться невизначеними. У найкращому разі від них можна очікувати тимчасового відносного припинення вогню та часткового обміну полоненими (адже нюансів зі списками і т. ін. ніхто не скасовував). В ідеалі вони вкотре переконують західних лідерів, що з Путіним домовитися немає сенсу.

Негативним наслідком підписання Мінських угод стало для України фактичне надання можливості терористам левову частку сил і важких озброєнь сконцентрувати на Дебальцівському плацдармі, методично нищачи тамтешнє українське угруповання. При цьому Україна не могла перейти в масштабний наступ, щоб зняти блокаду Дебальцевого, адже в такому випадку саме вона стала б формальним порушником перемир'я. У результаті Дебальцеве довелось таки здати, хоч на щастя воно і не стало котлом і вдалось вивести звідти основну частину військ та техніки.

Разом із тим ситуація для самої РФ навіть покращується. Корекція цін на нафту дала їм змогу зрости від січневих мінімумів більш як на третину. Основний російський сорт Urals наближається до \$60 проти \$43 іще місяць тому, хоча це все ще й набагато нижче за \$110, які він коштував улітку. Рубль зміцнів на 10% (від 70 до 63 руб. за \$1 станом на 16 лютого) проти січневих мінімумів. Це створює негативну базу порівняння із ситуацією в Україні, де гривня за аналогічний період подешевшала майже на 25%, а курс рубля наразі більш як у 1,7 раза вищий відносно української нацвалюти, аніж був рік тому.

Це допоможе Путіну організувати другий фронт внутрішньої дестабілізації нашої країни в середньостроковій перспективі. Понад те, для зменшення дефіциту бюджету вітчизняна влада замість залатати дірки, через які він так чи так утрачає десятки мільярдів доларів щороку, пообі-

цяла масштабно знизити реальні доходи громадян. Лише офіційна інфляція планується цього року на рівні 33% (рік до року), хоча реально буде значно вищою, натомість соціальні стандарти й доходи, принаймні до кінця 2015-го, будуть заморожені для абсолютної більшості людей, що призведе до падіння рівня життя в півтора раза, а то й удвічі.

Однак, попри проблеми, пов'язані з Мінськом-2, слід визнати, що в реаліях, які були напередодні зустрічі, українська сторона не могла розраховувати на більше. Якби перемир'я не було укладено на тих умовах, на яких його підписали 12 лютого з відтермінуванням припинення вогню до 15-го, Україна могла б зазнати значно більших утрат, а російські війська просунулися ще далі.

Причина в переважанні наразі на Заході мюнхенських настроїв, його націленості на вмиротворення Путіна та страх надати Україні реальну підтримку. Суть угод 12 лютого з погляду ЄС після їх укладення досить влучно сформулював президент Франції Франсуа Олланд: «Досягнуті в Мінську домовленості стали полегшенням для Європи й надією для України». Адже, якби Путін не погодився на перемир'я в Мінську, Брюссель мав би запровадити нові санкції, для чого довелося б вести складні переговори із Грецією та іншими країнами ЄС, що перебувають під впливом Кремля. Крім того, є проблеми у ключових державах Євросоюзу. Підписант з українського боку угод із терористами Леонід Кучма за результатами зустрічі в Мінську зазначив, що хотів би побачити активнішу позицію європейців, які під тиском представників бізнесу своїх країн, який зазнає збитків від санкцій проти РФ, хочуть якнайшвидшого досягнення домовленостей.

ПОЗИЦІЯ СТОРІН

Саме із цієї причини, попри очевидне, демонстративне недотримання терористами досягнутих у Мінську 12 лютого домовленостей, Захід досі не зреагував адекватно.

У спільній заяві лідерів Великої сімки щодо ситуації в Україні та мінських домовленостей напередодні перемир'я було зазначено, що «G7, як і раніше, готова

вжити відповідних заходів стосовно тих, хто порушить Мінський пакет, і особливо тих, хто не дотримується режиму припинення вогню». Очільник МЗС України Павло Клімкін заявив у ніч на 15 лютого: «Якщо друга хвиля мінських домовленостей... не буде імплементована, я очікую надзвичайно жорсткої реакції всього цивілізованого світу. І я маю на увазі не тільки санкції». Глава МЗС Франції Лоран Фабіус в інтерв'ю співвітчизникам-журналістам заявив, що Росія відповідатиме за зрив угод навіть у разі, якщо формально їх порушуватимуть бойовики. Проте поки що можна припустити, що до жорсткіших дій Захід лише дозріває. Його публічна реакція свідчить про прагнення не бачити очевидних речей або запечувати їх суть.

Уже в перший день «тиші» зафіксували 112 обстрілів із боку бойовиків. 88 разів терористи завдавали ударів по Дебальцевому та навколишніх селищах, використовуючи практично всі види зброї. За даними пресцентру АТО, інтенсивність об-

Олександр Захарченко публічно оголосив ультиматум нашим військовим: організовано покинути Дебальцеве без зброї і техніки, заявивши: «...якщо київська влада не дотримуватиметься умов мінських угод, ми відіб'ємо у противника Маріуполь, а коли це буде зроблено, то кинемо всі свої сили на те, щоб узяти Харків. ...Я в Мінську казав і зараз кажу, що територія ДНР – це територія Донецької області. Якщо не будуть виконані наші вимоги щодо фактичної незалежності, ми заявимо, що вся територія Донецької області наша».

Коментуючи недотримання режиму тиші на Донбасі, речник Путіна Дмитрій Песков заявив, що «Росія – це країна, яку покликали сторони конфлікту. Це країна, яка закликала сторони конфлікту підписати комплекс заходів із виконання мінських домовленостей. Але Росія не є стороною, що виконує цей комплекс заходів. Це країна, яка виступає гарантом, яка виступає із закликом, але, безумовно, це не сторона, яка повинна виконувати дії для цього. Ми просто не можемо цього робити фізично, тому що Росія не є учасником конфлікту». У такий спосіб кремлівський лідер намагається довести Заходу та Україні, що без прямих домовленостей із «ДНР» та «ЛНР» результату не буде, адже він може лише рекомендувати, але не наказувати. А «республіки» можуть і не прислухатися. Тож потрібні прямі переговори з ними й прямі домовленості.

КУБІНСЬКИЙ ВАРІАНТ

Змінити ситуацію може хіба що відмова Заходу від мюнхенських мірок та перехід до логіки доктрини стримування (див. **більше Тиждень, № 30, 38/2014**). Москва має бути поставлена перед фактом готовності Заходу надати Києву стільки оборонної зброї, скільки він зможе «перетравити», піти на будь-які санкції аж до цілковитої торговельно-економічної та фінансової блокади з арештом усіх державних і приватних активів російських фізичних та юридичних осіб. Відтак Путін має дістати прозорий натяк: якщо Кремль наважиться на

МОСКВА МАЄ БУТИ ПОСТАВЛЕНА ПЕРЕД ФАКТОМ ГОТОВНОСТІ ЗАХОДУ НАДАТИ КИЄВУ СТІЛЬКИ ОБОРОННОЇ ЗБРОЇ, СКІЛЬКИ ВІН ЗМОЖЕ «ПЕРЕТРАВИТИ»

стрілів на дебальцівському напрямку 15 лютого навіть зросла порівняно з попередніми днями. Однак терористи вели обстріли й інших українських позицій на Луганщині (в районі Попасної та Золотоного) та на схід від Маріуполя. Яскравим прикладом того, що йдеться не лише про район Дебальцевого, став обстріл 15-го числа з мінометів недалеко від нього Новотошківки, коли там роздавали гуманітарну допомогу. А від 16 лютого почалися атаки й на донецькому напрямку. Однак того дня Майя Косьянчич, офіційний представник глави дипломатії ЄС Федеріки Могеріні, заявила, що припинення вогню на Сході України відповідно до мирних домовленостей, незважаючи на низку інцидентів, дотримується.

пряме або приховане, але повномасштабне вторгнення, Захід готовий і до прямої військової (у вигляді підтримки авіацією, персоналом для високоточної зброї тощо) допомоги Україні.

Нав'язувані Росією та прихильниками мюнхенського підходу на Заході ідеї «фінляндизації» України, гарантії проти її вступу до НАТО, повноцінного членства в ЄС тощо не здатні стати основою довгострокового вирішення проблеми. Це буде лише додатковим вікном можливостей для того, щоб Путін задіяв увесь арсенал заходів із метою повернення впливу над Україною, наприклад коли електоральний маятник гойднеться в бік лояльнішої до РФ політичної сили.

Натомість в історії ХХ століття є більш підходящий приклад, який міг би бути використаний для стабілізації ситуації в Україні без її відтермінованої здачі Путіну. Йдеться про сценарій виходу із Карибської кризи, коли в обмін на певні гарантії нерозміщення наступальної зброї в «підчерев'ї» США – на Кубі – Вашингтон усе-таки погодився ви-

знати, що ця країна залишиться у сфері цілковитого політичного й економічного впливу СРСР. Так само сьогодні, підвищивши ставки й продемонструвавши готовність до боротьби за Україну, якщо не Путіна, то його більш помірковане оточення можна й потрібно змусити визнати, що Київ має право на вступ до НАТО чи іншого стратегічного військового альянсу з Вашингтоном, не кажучи вже про набуття членства у ЄС, і залишитися в західній орбіті. Однак натомість можуть бути надані гарантії нерозміщення в Україні ядерної зброї чи, скажімо, американської системи ПРО.

У будь-якому разі в середньостроковій перспективі ефективно зупинити експансію Кремля можна лише завдяки жорсткій позиції, а робити це так чи так доведеться, бо Москва сама не зупиниться ані в Україні, ані в Латвії чи Естонії, ані навіть у Польщі чи на Балканах. Аналогії між путінським та гітлерівським реваншизмом дедалі очевидніші, як і настрої в суспільстві нацистської Німеччини кінця 1930-х та путін-

ської Росії 2015 року (див. **більше Тиждень, № 12, 36, 42/2014**). У Росії агресивно невдоволені не існуванням України або ж перебуванням у її складі (як і в складі Латвії чи Естонії) російськомовних районів, а самим світовим порядком. І ЗМІ, і політики РФ включно з діями найвищого рівня, а також

ЕФЕКТИВНО ЗУПИНИТИ ЕКСПАНСІЮ КРЕМЛЯ МОЖНА ЛИШЕ ЗАВДЯКИ ЖОРСТКІЙ ПОЗИЦІЇ, А РОБИТИ ЦЕ ТАК ЧИ ТАК ДОВЕДЕТЬСЯ, БО МОСКВА НЕ ЗУПИНИТЬСЯ АНІ В УКРАЇНІ, АНІ В ЛАТВІЇ ЧИ ЕСТОНІЇ

офіційні доктринальні документи (див. **більше Тиждень, № 26/2014, № 4/2015**) чітко визначають намір зламати наявний світоустрій. І зробити це без великої гарячої війни чи принаймні агресивного наступу в межах другої холодної неможливо. ■

karabas.com (044) 590 55 55
tickets online замовлення квитків

28.02
1.03

Мала Опера
Дегтярівська
5 а

SMS ОПЕРА

ЗВІРІ

18+

ЛЕСЬ ПОДЕРВ'ЯНСЬКИЙ

лібретто

композитор

В'ЯЧЕСЛАВ НАЗАРОВ

режисер

АНДРІЙ КРІТЕНКО

ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ФОНДГРАМА МІНУС ОДИН

ГЕНЕРАЛЬНИЙ МЕДІА-ПАРТНЕР

Від холодної війни до гарячої

Російська агресія в Україні – частина ширшої, небезпечнішої конфронтації із Заходом

Ручками, що лежали на столі в Мінську, лідери Франції, Німеччини, України та Росії мали підписати угоду про закінчення війни, яку вже рік спонсорує остання, воюючи руками своїх маріонеток. Але 12 лютого після цілої ночі переговорів їх відклали вбік. «Хороших новин немає», – сказав президент України Петро Порошенко. Натомість оголошено про припинення вогню від 15 лютого. А ще досягнуто попередньої домовленості про відведення важких озброєнь. Але схоже, що Росія зможе тримати кордон з Україною відкритим і далі посилати зброю та живу силу. Вона проводить військові навчання по свій бік кордону. Про Крим навіть не згадують.

Тим часом у МВФ заявили, що нададуть Україні позику в \$17,5 млрд для підтримки економіки. Але Путін, схоже, розраховує на відому російську тактику виснаження опонентів і робить крок назад після двох кроків уперед, розраховуючи потягнути час і вичекати до розвалу України, щоб переглянути світовий порядок, який склався після холодної війни.

Не минуло і чверті століття після розпаду Радянського Союзу, як Захід зіткнувся з більшою загрозою зі Сходу, ніж будь-коли впродовж холодної війни. Навіть під час Карибської кризи 1962 року вождів СРСР стримували політбюро та ще свіжі спогади про Другу світову. Нині, за словами головного пропагандиста Росії Дмитрія Кісельова, навіть рішення про застосування ядерної зброї «прийматиме особисто Путін, який має безсумнівну підтримку російського народу». Блеф це чи ні, але він відображає уявлення еліти РФ про Захід як

про загрозу самому існуванню російської держави.

Якщо дивитися на ситуацію їхніми очима, Москва не розв'язала війну в Україні, а просто відповіла на агресію Заходу. Майдан і скинення Віктора Януковича були організовані американськими спецслужбами, щоб наблизити НАТО до кордонів РФ. Щойно останній утік, емісари США запропонували перехідному українському уряду \$25 млрд, щоб розмістити системи ПРО на російському кордоні й тим самим похитнути баланс ядерних озброєнь на користь Америки. Росія не мала вибору, окрім як діяти.

Та й без України, казав Путін, Сполучені Штати знайшли б якийсь привід для стримування РФ. Тому Київ не причина конфлікту Москви із Заходом, а його наслідок. Мета Путіна не відбудова радянської імперії (він знає, що це неможливо), а захист суверенітету Росії, тобто її цінностей, найважливіша з яких – монополія на державну владу.

За конфронтацією Росії із Заходом ховається конфлікт ідей. З одного боку – права людини, під-

звітні чиновники та демократичні вибори; із другого – всемогутня держава, яка може жертвувати інтересами громадян для виконання свого «призначення» або задоволення жадоби правителів. А до того ж і за комуністів, і до них російська держава набула релігійних атрибутів, ставши священною, над якою нависла загроза.

На верхівці її піраміди сидить Путін. «Немає Путіна – немає і Росії», заявив нещодавно один із заступників глави президентської Адміністрації. Його колишні колеги з КГБ – її охоронці, слуги та проповідники, що, зауважмо, мають право на багатства, які вона забезпечує. У них не робота, а елітарне, спадкове покликання. А отже, експропріація майна приватної компанії на користь державної аж ніяк не вважається проявом корупції.

Коли тисячі українців вийшли на вулиці, вимагаючи західноєвропейських стандартів життя, Кремль убачив у цьому загрозу своїй моделі влади. Александр Проханов, письменник-націоналіст, який підтримує війну Росії в Україні, порівнює єв-

РОСІЯ: ШЛЯХ ДО 2015-ГО

До влади приходить Горбачов

З'їзд народних депутатів СРСР обирає Міхаїла Горбачова президентом

Розпад Радянського Союзу

Заколот комуністів проти настроєного на реформи Горбачова провалюється, але сприяє розпаду Радянського Союзу. Президентом РФ стає Борис Єльцин

Перша чеченська війна

Початок конфлікту між російськими силами й чеченцями, що закінчується перемир'ям у серпні 1996-го невдовзі після переобрання Єльцина

БЕРЕЗЕНЬ 1985 РОКУ

ГРУДЕНЬ 1991 РОКУ

ГРУДЕНЬ 1994 РОКУ

ропейську цивілізацію з магнітом, який притягує Київ і Москву. Аби протидіяти цій силі, замало дестабілізувати Україну: потрібно нейтралізувати й сам магніт.

Росія відчуває загрозу не від якоїсь окремої європейської держави, а від Європейського Союзу й НАТО, яких вважає експансіоністами. На її думку, вони «окуповані» Америкою, яка експлуатує західні цінності для здобуття впливу над рештою світу. Сполучені Штати «хочуть зацементувати порядок, що встановився після розпаду СРСР, і залишитися беззаперечним лідером. Вони думають, ніби можуть робити все, що заманеться, а інші – тільки те, що в інтересах цього лідера, – сказав недавно Путін. – Може, комусь і хочеться жити в напівкупованій державі, але не нам».

Росія звикла заявляти, що воює не з Україною, а з Америкою в Україні. Антиамериканізм не тільки причина війни та основна опора російської влади, а й ідеологія, яку Москва намагається експортувати до Європи, як колись комунізм.

Антизахідна політика тепер перебрана не в одіж комунізму, а в імперські й навіть церковні шати. «Ми бачимо, скільки євроатлантичних країн фактично відвертаються від свого коріння, зокрема й від своїх християнських цінностей», – сказав Путін у 2013 році. Росія, навпаки, «завжди була державною цивілізацією, яку об'єднують російський народ, російська мова, російська культура і Російська православна церква». Донбаські «ополченці» воюють не тільки з українською армією, а й проти прогнилого західного способу життя, щоб захистити особливий світогляд Росії.

ХИБНІ НАДІЇ

Багато хто на Заході ставить знак рівності між кінцем комунізму й закінченням холодної війни. Однак марксизм-ленінізм фактично вже давно був мертвий до моменту роз-

валу Радянського Союзу. Сталін замінив проголошені в 1917 році більшовиками ідеали інтернаціоналізму, рівності й соціальної справедливості на імперіалізм та панування держави в усіх сферах життя. Революція Міхаїла Горбачова означала не приглушення марксизму, а проголошення верховенства загальнолюдських цінностей над державою, відкриття Росії перед Заходом.

Тоді проти лідера СРСР об'єдналися націоналісти, сталіністи, комуністи й монархісти. Антиамериканізм звів разом сталіністів і націоналістів у КПРС. Коли комунізм розсипався, вони об'єдналися проти Бориса Єльцина та його спроб зробити з Росії «нормальну» країну – демократію з вільним ринком західного зразка, як він її розумів.

1993 року, коли членів цієї коаліції прибічники Єльцина викинули з окупованого ними приміщення парламенту в Москві, здавалося, що ті розбіглі. Проте націоналізм вплив знову. Ті, хто виступав проти Єльцина та його ідей, активно взяла участь в анексії Криму та війні на Сході України. Александр Бородай, перший «прем'єр-міністр» самопроголошеної «ДНР», який борюється на боці супротивників Єльцина, сьогодні розхвалює Путіна як лідера націоналістичного руху в Росії.

Однак за кілька років після приходу до влади Путін установив тісні відносини з НАТО. Упродовж перших двох президентських термінів підвищення рівня життя в Росії допомагало йому купувати народну згоду з його монополією на державну владу й опору в особі колишніх кагебістів; зараз, коли економіка РФ зменшує свої обсяги, для легітимізації його правління потрібна загроза війни. Він пішов на союз із православними націоналістами лише під час масових вуличних протестів прозахідних лібералів у 2012 році, коли повернувся до Кремля на третій термін. І за-

Революція Міхаїла Горбачова означала не приглушення марксизму, а проголошення верховенства загальнолюдських цінностей над державою, відкриття Росії перед Заходом. Тоді проти лідера СРСР об'єдналися націоналісти, сталіністи, комуністи й монархісти. Антиамериканізм звів разом сталіністів і націоналістів у КПРС. Коли комунізм розсипався, вони об'єдналися проти Бориса Єльцина та його спроб зробити з Росії «нормальну» країну – демократію з вільним ринком західного зразка, як він її розумів

мість сльозогінного газу пустив у хід націоналістичні й імперські ідеї, що закінчилися анексією Криму та повільним загарбанням на Сході України.

СИЛА ЖОРСТКА І М'ЯКА

Улюблений метод Путіна – гібридна війна, тобто комбінація жорсткої та м'якої сили. Вона передбачає розігрування як військових, так і невійськових інструментів із тим, щоб захопити зненацька, спантеличити й знесилити супротивника. Джерело агресії та наміри в ній неоднозначні, а це ускладнює реагування міжнародних організацій на кшталт НАТО і ЄС. Але самою м'якою силою без готовності застосувати жорстку цей російський сценарій багато б не досягнув. Тож РФ «інтенсивно інвестувала в оборону, – каже генеральний секретар НАТО, колишній прем'єр-міністр Норвегії Єнс Столтенберг. – Вона показала, що може розгортати свої сили в дуже стислий час... Насамперед продемонструвала готовність вдаватися до сили».

Із короткої війни в Грузії 2008 року Путін засвоїв два

ПУТІН, СХОЖЕ, РОЗРАХОВУЄ ПОТЯГНУТИ ЧАС І ВИЧЕКАТИ ДО РОЗВАЛУ УКРАЇНИ, ЩОБ ПЕРЕГЛЯНУТИ СВІТОВИЙ ПОРЯДОК, ЯКИЙ СКЛАВСЯ ПІСЛЯ ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ

уроки. Перший – що Росія може застосовувати жорстку силу в країнах, які були в складі СРСР і не є членами НАТО, причому ризик мілітарної реакції Заходу мінімальний. Другий (після сяк-так проведеної кампанії) – що Збройні сили РФ потрібно реформувати. Модернізація війська стала особистою справою, щоб відплатити «пихатому» Заходові за «приниження» Росії по закінченні холодної війни.

За даними військового консалтингового агентства HIS Jane's, до наступного року ви-

© 2015 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

До влади приходить Путін

Єльцин вибирає Владіміра Путіна на роль прем'єр-міністра. У жовтні Путін посилає російські війська в Чечню, розв'язуючи Другу чеченську війну

СЕРПЕНЬ 1999 РОКУ

Революція в Україні

Президентські вибори, які більшість вважає сфальсифікованими, виливаються у протести Помаранчевої революції, на хвилі якої до влади приходить Віктор Ющенко

ЛИСТОПАД 2004 РОКУ

Війна в Грузії

Давно напружені відносини з Грузією переростають у збройний конфлікт. Грузинські сили входять у Південну Осетію, але Росія їх звідти вибиває

СЕРПЕНЬ 2004 РОКУ

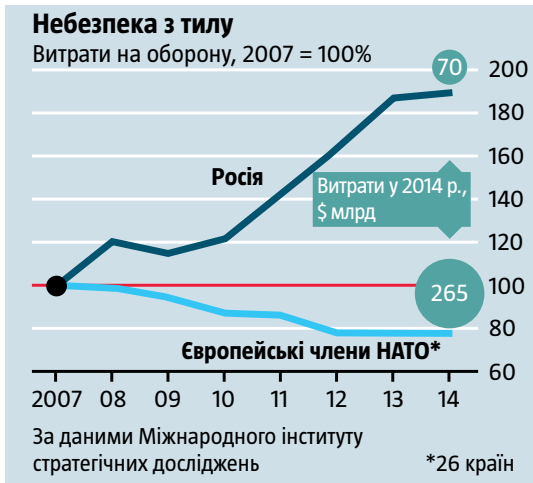
датки РФ на оборону в номінальному вираженні від 2007-го потрояться й Москва виконає половину своєї 10-річної програми модернізації озброєнь вартістю 20 трлн руб (\$300 млрд). У наступні кілька років готують до розгортання нові типи ракет, бомбардувальників та підводних човнів. Цього року очікується 30-відсоткове збільшення видатків на оборону й безпеку, і вони проковтнуть понад третину федерального кошторису.

Приблизно третина оборонного бюджету виділяється на оновлення ядерних сил Росії. У переглянутій воєнній доктрині, яку Путін підписав у грудні, йдеться про «зміцнення наступальних потужностей НАТО безпосередньо на кордонах Росії та заходи з розгортання глобальної системи протиракетної оборони» в Центральній Європі як про найбільші загрози, що постанали перед Кремлем.

Власне це не конче має тривозжити Захід. Ядерна доктрина РФ мало змінилася від 2010 року, коли планку дозволу застосування зброї першими було дещо піднято – до ситуацій, де «під загрозою опиняється саме існування держави». Можливо, це відображає зміцнення впевненості Москви у своїх звичайних озброєннях. Але Путін полюбляє казати, що нікому не варто намагатися відштовхувати Росію, в якій один із найбільших у світі ядерних арсеналів. Кісєльов висловився ще пряміше: «За роки романтизму (тобто розрядки) Радянський Союз узав на себе зобов'язання не використовувати ядерної зброї першим. У сучасній російській доктрині цього немає. Ллюзій не залишилося».

Путін, схоже, й досі не зраджує стратегії, яку вигадав у 2000 році: погрози застосувати обмежений ядерний удар, щоб змусити супротивника (наприклад, Америку та її союзників по НАТО) вийти з конфлікту, в якому Росія має особливий інтерес, як-от у Грузії чи Україні. Майже всі її масштабні військові навчання впродовж минулого десятиліття включали симуляції обмежених ядерних ударів, зокрема й по Варшаві.

Путін, окрім того, впорядковує збройні сили, набираючи щороку на службу 60 тис. контр-

актиків. Професійні військові зараз становлять 30% особового складу. За рахунок призовників цифри можуть роздуватись, але для таких складних локальних воєн, які кремлівський лідер прагне вигравати, вони практично несприятливі. Звичайним солдатам-контрактникам теж іще далеко до сил спеціального призначення на кшталт спецназу ГРУ («зелені чоловічки», які вторглися в Крим без розпізнавальних знаків) чи елітних повітряно-десантних військ, але вони скорочують розрив.

НАЗЕМНА ОПЕРАЦІЯ

На Сході України можна побачити цю нову зразкову армію в дії. Спочатку спецназівці навчили сепаратистів-бойовиків тактики роботи й поведження зі складним російським озброєнням. Але, коли на початку літа почали успішніше наступати українські війська, їм уже відповідали (хоч і надалі відносно приховано) регулярні сили Росії, дислоковані вздовж кордону.

Важко сказати, скільки військових РФ брало участь у бойових діях в Україні, бо ж ні техніка, ні форма не має розпізнавальних знаків. Але на підмогу до Луганська й Донецька, а також щоб погрожувати Маріуполу, було послано близько 4 тис. осіб. Цього вистачило, щоб переконати Петра Порошенка відвести свої війська. Від листопада триває нове нарощення російських сил в Україні. Військова розвідка Києва припускає, що їх може бути близько 9 тис. (НАТО своїх оцінок не озвучувало). Іще 50 тис. зосереджено вздовж кордону з російського боку.

Попри минулорічну заяву Путіна, мовляв, він може «взяти Київ за два тижні», якщо захоче, повномасштабне вторгнення й подальша окупація Москви не до снаги. Але контрольована Росією карликова держава «Новоросія», подібна до Абхазії чи Придністров'я, з економічного погляду могла б іще якось існувати. Це поклато б край надіям України відновити колись свій суверенітет на цій території – хіба що на умовах Росії, серед яких, поза сумнівом, було б неприємдання до ЄС і НАТО. Непоганий вихід для Путіна й цілком реалістичний, коли зважити на підконтрольні йому засоби жорсткої сили.

Альянс дуже боїться, що Путін поверне свою гібридну війну проти однієї з його країн. Особливо ризикують держави Балтії: Латвія, Естонія і Литва, у двох із яких є численні російськомовні меншини. У січні попередній генсек НАТО Андерс Фог Расмуссен заявив про «значну ймовірність» того, що Путін випробує на міцність ст. 5 Північноатлантичного договору, яка трактує напад на будь-яку державу – його підписантку як напад на всіх (хоча в такому випадку «він зазнає поразки»).

Уже вималювалася певна модель російських провокацій. Це, зокрема, різке почастішання інцидентів за участю літаків та військових суден, а також раптові навчання армії РФ безпосередньо близько до північних і східних кордонів НАТО. Торік винищувачі Альянсу провели понад 400 перехоплень російських літаків. Понад 150 із них припали на підсилену балтійську місію з патрулювання повітряного простору, що вчетверо більше, ніж у 2013 році. За перші дев'ять місяців 2014-го сталося 68 «гарячих» ідентифікацій та перехоплень лише вздовж латвеського кордону. У Латвії зареєстровано понад 150 інцидентів порушення повітряного простору російськими літаками.

Зафіксовано щонайменше два зближення військових літаків РФ зі шведськими пасажирськими лайнерами. Це небезпечно: пілоти-росіяни не подають планів польотів. Вони курсують із вимкненою системою розпізнавання «свій – чужий», що

робить їх невидимими для радарів цивільної авіації. 28 січня два російські бомбардувальники (можливо, з ядерними боеголовками на борту) пролетіли вздовж Ла-Маншу, викликавши переполох у комерційній авіації. Така поведінка має на меті випробувати західні системи повітряного захисту й востаннє спостерігалася ще за холодної війни. Генсек НАТО Столтенберг називає її «ризикованою і не виправданою».

Від 2013 року, коли Росія відновила практику великомасштабних військових навчань без попередження, їх відбулося щонайменше вісім. У грудні Кремль розпорядився провести їх у Калінінграді – анклаві, що межує з Литвою та Польщею. Обидві країни – члени НАТО. На маневри було мобілізовано 9 тис. солдатів, понад 55 суден російського ВМФ та всі види військових літаків. «Така модель поведінки може бути використана для приховування намірів, – каже генерал Філіп Брідлав, головнокомандувач об'єднаних збройних сил НАТО в Європі. – Що вона приховує? На що вона нас настраює?»

Величезною проблемою НАТО є те, що більшість потенційних спроб Росії не вписуватимуться у концепції традиційної колективної оборони. За словами Столтенберга, щоб вирішити, чи мав місце визначений у ст. 5 напад, слід і визнати, що відбувається, і знати, хто за цим стоїть. «Нам потрібно більше розвідувальних даних і краще ознайомлення із ситуацією», – каже Столтенберг. Але, за його словами, союзники Альянсу погоджуються: якщо появу «зелених чоловічків» можна пояснити діями «країни-агресора, то це відповідає ст. 5 і тоді буде задіяно всі засоби НАТО».

Попри всю риторику холодної війни, Радянський Союз і Америка були союзниками та переможцями у Другій світовій і відчували певну взаємну повагу. Політбюро не потерпало від комплексів меншовартості. На відміну від нього Путін зі своїми кагебістами вийшов із холодної війни переможеним. Столтенберга в новій, розгніваній путінській Росії дуже турбує те, що з нею важче мати справу, ніж зі старим СРСР. Норвежець, який

звик до спільного кордону з Росією в Арктиці, каже, що «навіть у найхолодніші періоди холодної війни ми могли вести з ними прагматичну розмову з багатьох питань стосовно безпеки». Тоді Росія мала «інтерес до стабільності», «але зараз – ні».

Ті, хто виступав проти Єльцина та його ідей, активно взяли участь в анексії Криму та війні на Південному Сході України. Александр Бородай, перший «прем'єр-міністр» самопроголошеної «ДНР», який борюється на боці супротивників Єльцина, сьогодні розхвалює Путіна як лідера націоналістичного руху в Росії

ВТРУЧАТЬСЯ І ПЕРЕКРУЧУВАТИ

А для дестабілізації годяться не тільки військові способи. Частинною стратегією гібридної війни Кремль став тиск або вплив за кордоном (через протестні політичні партії, невдоволені меншини, ЗМІ, активістів-екологів, підтримку в бізнесі, пропагандистські «аналітичні центри» тощо). Таке перекручене застосування м'якої сили Москва вважає життєво необхідним додатком до бойових дій.

Звісно, м'якою силою зловживає не тільки Росія. Американське агентство з міжнародного розвитку USAID через соціальні мережі пробувало посіяти невдоволення в масах на Кубі та Близькому Сході. І Путін натякнув, що РФ потрібно боротися в такий спосіб, бо так уже роблять »

Єдина різниця з домом — пробудження на іншому континенті

KLM презентує новий Світовий Бізнес-клас. Особливий дизайн у голландському стилі ідеально поєднує комфорт, індивідуальність та особистий простір. Повністю розкладне крісло зі спеціальною персоналізованою системою для розляг: переобладнане 207 см горизонтального простору. Увага: з видом наш персонал створює до кожного пасажирів нового Світового Бізнес-класу дозволу їм відчувати домашній комфорт та затишок. Ви нібито вдома. Але є одна деталь — ви все ще не перенесли висоту частини земної кулі. А ми можемо!

www.klm.ua
БІЗНЕС-КЛАС

KLM
Royal Dutch Schiphol

ПІДІЙТИ ДО НАС НАМІРНО

Америка й інші країни – через «псевдогромадські організації», CNN і правозахисні групи.

У самій Росії ЗМІ (які переважно контролює держава) видають на-гора брехню й теорії змов. За кордоном головний провідник кремлівського світогляду – створений у 2005 році телеканал RT, який мав поширювати позитивний образ РФ, а зараз переважно зайнятий паплюженням Заходу. Канал залучає західних спікерів: крайніх лівих антиглобалістів, ультраправих націоналістів та окремих розчарованих громадян. Мовлення ведуть англійською, арабською та іспанською, заплановано запуски німецької- і франкомовної версії. RT хвалиться, що його аудиторія охоплює 700 млн глядачів у світі й 2,7 млн готельних номерів. Його продукт, може, й не є стовідсотковим фарсом, але канал раз по раз видає в ефір фальшиві репортажі, наприклад про те, ніби за спалахом епідемії Еболи в Західній Африці стоять США.

А ще Кремль – просунутий користувач інтернету й соціальних мереж. Сотні тролів у нього на службі сіють коментарі й твіти в західному інформаційному полі. Мета цієї роботи не стільки в популяризації його курсу, скільки в очорненні супротивників, іноземних урядів та інститутів, а ще в нагнітанні страху і спантелічення. На піар та лобістів, компанії для покращення іміджу Росії за кордоном, викидають величезні суми. Серед таких – нью-йоркська PR-фірма Ketchum, яка допомогла розмістити в New York Times статтю Путіна. Кремль може розраховувати й на лобізм деяких своїх партнерів у бізнесі, намагаючись протидіяти політиці, яка може зашкодити російському бізнесу.

Готовність Заходу «прихистити» капітали з РФ (частину яких нажито нечесно) деморалізує російську опозицію і робить Захід більш залежним від Кремля. Російські гроші справляють отруйний вплив і ближче до кордонів їхньої батьківщини. Москва застосовує м'яку силу в країнах Балтії – частково через «політику щодо співвітчизників», яка передбачає фінансову підтримку російськомовних меншин за кордоном.

Проте найхитріша стратегія Путіна – дестабілізувати ЄС через маргінальні політичні партії. Російський підхід до ідеології дуже розмитий: вона підтримує і крайні ліві, і крайні праві угруповання.

ПІДРИВНА ПОЛІТИКА

Ультраправі групи спокушає образ Москви як противаги ЄС, а також її політика щодо підтримання правопорядку. Російська позиція щодо гомосексуалістів та підтримка «традиційних» моральних цінностей знаходить відгук серед релігійних консерваторів. Крайнім лівим подобаються розмови про боротьбу з гегемонією Америки. Однак найдивовижніші союзники Росії – це, мабуть, європейські зелені. Вони виступають проти видобування сланцевого газу та ядерної енергетики, як і сама Москва, тому що обидві ці галузі обіцяють зменшити залежність Європи від російського вичопного палива.

Непрямі докази можна знайти в Болгарії, яка 2012 року скасувала дозвіл компанії Шевтон на розвідку покладів сланцевого газу після антифрекінгових виступів. Дехто вбачає в цьому руку Кремля, який, можливо, намагався покарати таким чином тогочасний проєв-

ропейський уряд країни, що прагнув послабити залежність від російської енергії (90% блакитного палива Софія одержує від Газпрому).

Ще раніше очікувалося, що Болгарія транспортуватиме російську нафту «Південним потоком», а її парламент ухвалив законопроект, який захистив би цей трубопровід від незручних правил європейського енергетичного ринку. Велику частину закону було написано в офісах Газпрому, а підряд на будівництво мала дістати фірма Геннадія Тімченка, олігарха, який зараз потрапив під західні санкції. Газпром запропонував фінансувати прокладення труби й спонсорувати один із болгарських футбольних клубів. Тодішній міністр енергетики заявив пізніше, що російський посланець намагався задобрити йому хабарами, щоб пришвидшити схвалення проекту. Хоча через протидію Європи будівництво трубопроводу припинили, цей епізод показує, якими методами користується Москва для реалізації своїх економічних планів.

В усіх цих ситуаціях Путін, очевидно, дбає про інтереси не лише Росії, а й свої власні. Ідеолог донецьких «повстанців» Бородай заявляє, що за необхідності добровольці з РФ, які сьогодні воюють на Донбасі, завтра захищатимуть свого президента на вулицях Москви. Та хоч Путін і вважає, що це він використовує націоналістів, ті впевнені, що використовують його для зміцнення своєї влади. Вони прагнуть (із ним чи без нього), щоб росіяни згуртувались у націоналістичній державі під проводом свого лідера й розібралися із західним лібералізмом. І цей конфлікт зустрічами в Мінську не врегулювати. ■

Із короткої війни в Грузії 2008 року Путін засвоїв два уроки. Перший – що Росія може застосовувати жорстку силу в країнах, які були в складі СРСР і не є членами НАТО, причому ризик мілітарної реакції Заходу мінімальний. Другий (після сьак-так проведеної кампанії) – що Збройні сили РФ потрібно реформувати

РОСІЯ: ШЛЯХ ДО 2015-ГО

Протести в Москві

Перша велика антиурядова демонстрація від 1990-х. Тисячі протестувальників виходять на вулиці проти сфальсифікованих виборів, після яких Путін залишається при владі

ГРУДЕНЬ 2011 РОКУ

Третій термін Путіна

Путін повертається до Кремля на третій президентський термін після чотирирічної перерви, зумовленої вимогами Конституції

БЕРЕЗЕНЬ 2012 РОКУ

Протести в Києві

Сотні тисяч протестувальників домагаються відставки Януковича, який відмовився від євроінтеграції на користь Росії

ЛИСТОПАД 2013 РОКУ

Анексія Криму

Втеча Януковича з Києва. Після вторгнення російських військових у лютому в Криму відбувається референдум, проголошують незалежність півострова

КВІТЕНЬ 2014 РОКУ

Бої посилюються

Бої сягають Донбасу. Проросійські бойовики збивають пасажирський літак Малайзійських авіаліній. На Росію накладають санкції

ЛИПЕНЬ 2014 РОКУ

Мирні переговори

Зростає тиск на НАТО щодо озброєння українських військових. Світові лідери зустрічаються для обговорення мирного плану й оголошують друге перемир'я після проваленого попереднього

ЛЮТИЙ 2015 РОКУ

Спеціальні авіарейси до Івано-Франківська

з Києва від **599** грн*

з Одеси від **649** грн*

з Дніпропетровська від **749** грн*

з Харкова від **849** грн*

з Москви від **949** грн*

Геннадій Москаль:

«Слід знайти баланс між військовими формуваннями й цивільним населенням»

Спілкувався
Станіслав
Козлюк

Тиждень розмовляв із головою Луганської ОДА Геннадієм Москалем про військово-цивільні адміністрації, люстрацію серед працівників МВС в області та проросійські настрої серед місцевого населення.

У. Т.: Верховна Рада ще торік ухвалила закон про військово-цивільні адміністрації, які мають дещо спростити управління областю. Що конкретно він змінює на практиці?

— Ми вже надто довго чекаємо на підпис президента під цим законом. Питання перезріло. Цей документ у нас просто як настільна книга. Він фактично відновить керіваність області. Наразі із цим складно. Нещодавно внесли зміни до Бюджетного кодексу, які дозволяють за відсутності облради передати повноваження до обласної адміністрації. Прийняли їх за рішенням Кабміну. І то, якби не приїхав до нас віце-прем'єр Геннадій Зубко, рішення не було б. Узагалі історія України не знала такого прецеденту, коли розбігалась би обласна рада. І вона так учинила свідомо. Депутати розуміли, що мають усі повноваження, насамперед кадрові, фінансові. І ми лишилися біля розбитого корита зі зв'язаними руками, з війнами, фронтами, обстрілами, знищеними школами, церквами, будинками, загиблими й пораненими.

У. Т.: Що входить до повноважень адміністрацій?

— Є три види адміністрацій. Військово-цивільні – населених пунктів, районів та областей. Депутати в парламенті почали бунтувати, не розібравшись у питанні. Хтось щось почув – і виникла паніка. Ніхто не хоче читати закони. Багато депутатів телефонували нам і казали, що у нас хочуть мати необмежені повно-

важення і стати мало не Піночетом та керівником северодонецької хунти. Особливо депутатів турбувало, що я одноосібно розпоряджатимуся найціннішою у світі луганською землею, яка за дарма нікому не потрібна. Вони чомусь подумали, що тут, певно, можна розбудувати Кончу-Заспу, Ялту чи Буковель. Я пояснив, що до населених пунктів належать села, селища й міста. Оце і є їх вичерпний перелік. У нас немає хуторів, кутів, дворів тощо.

Для Луганщини цей закон надто актуальний. Бо, щойно починають обстрілювати населений пункт, першим утікає голова сільради на машині зі своєю сім'єю, за ним увесь депутатський корпус, потім фельдшери, вчителі, директори шкіл. І залишаються в селі звичайні громадяни, яким нічим і нікуди їхати. Друге. Тікають підприємці. Адже селище обстрілюють, вони не возитимуть туди товар, бо прилетить міна, вдарить «Град», «Торнадо» чи щось інше. Вони як мінімум зазнають збитків. Настає гуманітарна катастрофа. Наша адміністрація в такі селища постійно возить їжу. Окрім того, є проблема з ліками. Бракує медиків. Добре, коли поруч військова частина з лікарями або медсанбатом. Тоді ми приходимо, просимо допомогти. Але ж у військових теж не все є.

У. Т.: Скільки в області таких проблемних населених пунктів?

— Нині це 12 селищ. Яка їх кількість буде завтра-післязавтра, не знаю. Зрозумійте, військово-цивільні адміністрації перебуватимуть у подвійному підпорядкуванні (голови ОДА й Антитерористичного центру). Президент призначатиме їхніх голів, а ті формуватимуть військово-цивільний склад. Повноваження сільської, селищної та міської рад переходять до них. Голова розписуватиме кількість штату й отри-

муватиме фінансування залежно від специфіки населеного пункту. На ці органи покладаються всі функції: від моменту народження людини і до самої її смерті. Це перше.

Друге – районні військово-цивільні адміністрації. Таких районів у нас три: Станично-Луганський (що лежить цілком у зоні бойових дій), Попаснянський (який у ній майже весь) і Новоайдарський (де вона охоплює тільки частину території, зокрема вже відоме всім місто Щастя). У решті районів ми не запроваджуватимемо такого керівного органу. Взагалі створити військово-цивільну адміністрацію можна у двох випадках: коли не діє районна рада або ж потрібно гарантувати громадський порядок і безпеку. Слід знайти баланс між військовими формуваннями й цивільним населенням. На жаль, у нас є певні проблеми, люди не вміють поводитися з військово-службовцями. Не можуть уторопати, що особа зі зброєю представляє українську армію.

І третє. Створення обласної військово-цивільної адміністрації. Тут ми підпадаємо під другий пункт: відсутність обласної ради, що працювала б. А ще закон наділяє нас додатковими компетенціями. На мій погляд, це щось між миром і війною. Частина повноважень таких адміністрацій узятя саме із закону про воєнний стан. Так, військово-цивільна адміністрація може обмежувати рух на певних вулицях і територіях, може закрити в'їзд до міста, заборонити продаж алкоголю, зброї, вилучити її, навіть ту, що придбана на законних підставах, заборонити масові заходи, якщо є ризики для життя.

У. Т.: Як щодо комендантської години?

— Військово-цивільна адміністрація встановлює обмеження щодо перебування в певний період доби на вулицях та в інших громадських місцях без відповідних документів. Ми визначаємо, яких саме.

У. Т.: Як на Луганщині просувається люстрація кадрів МВС?

— Міліціонерів залишилося дуже мало. Орієнтовно не більш ніж 10% працівників, які були до окупації. Як очищати лави сило-

БІОГРАФІЧНА НОТА

Геннадій Москаль народився 1950 року в Чернівецькій області. Закінчив Львівську спеціальну середню школу міліції, у 1980-му – Київську вищу школу міліції, у 1984-му – Академію МВС СРСР. У 1997–2000-му працював заступником МВС, начальником Головного управління МВС в Криму. У 2005–2006 роках – керівник Луганської ОДА, у 2007-му – заступник голови СБУ. Депутат кількох скликань («Фронт змін» та «Батьківщина»). 18 вересня 2014-го знову очолив Луганську ОДА

виків? Покажіть мені, як це робити.

Сержанти, прапорщики й офіцери з Януковичем не співпрацювали. Те, що вони пішли служити Україні після окупації, як на мене, найкращий спосіб довести свою вірність присязі. Якщо проти них почато кримінальні провадження, є внутрішня безпека, МВС, прокуратура, хай перевіряють. Пояснить, як люструвати тих, хто вийшов з окупованих територій. Майно все там лишилося: квартири, машини. Життя людину роздягло, вона сидить на блокпостах у мороз і доць за 2,5 тис. грн. Хто в гуртожитках мешкає, хто на орендованих квартирах із сім'єю, хто в родичів та знайомих. Комусь ніде жити, а деяким – навіть поїсти. Хтось поминки справляє, і туди приходять із блокпостів, бо така ситуація. Думаю, людина вже покарана. Як на мене, навіть якщо десь у душі вона мала симпатію до Партії регіонів, то тепер від цього словосполучення в неї підвищуються і цукор, і тиск. Усі розуміють: у тому, що діється на Донбасі, винні саме регіонали. Я хотів би, щоб люстратори цей шлях пройшли, а потім бралися до люстрації.

У. Т.: Як у регіоні із проросійськими настроями?

– Не скажу, що вони зникли. Якщо у 2004–2014 роках ПР насаджувала тільки одну ідеологію, якщо ми межуюмо з Воронезь-

кою, Ростовською і Белгородською областями, у нас можуть зникнути проросійські настрої? Явно ні. На деяких територіях вони зашкалюють, на деяких їх поменшало. Я не сказав би, що той-таки Львів, наприклад, стерильний від цього. Він теж прийшов із Радянського Союзу.

У. Т.: Як інтегрувати таких людей в українське суспільство? Чи можна із цим боротися?

– Частина просто неможливо. Та водночас є громадяни, які самі все розуміють. Як на мене, інтегрувати треба молодь. Якщо бабусі, дідуся і матусі виховують дитину, то ми маємо робити навпаки. Щоб дитина, будуючи в інших областях, особливо західних, виховувала батьків. Наприклад, ми хотіли на Новоріччя й Різдвяні свята вивезти хлопчиків та дівчаток на відпочинок, звернулися до всіх країн колишнього соцтабору із проханням про допомогу. Але ніхто не відгукнувся, окрім Чехії. Втім, у нас, на жаль, була проблема з паспортами. Не склалося. А західні області України відгукнулися всі. І зараз приймають дітей. Скажімо, у селі Нижнє на Заході України вже відпочило три групи. Психологічний бар'єр подолано. Трапляються й комічні ситуації. Наприклад, селище Новотошківка. Приїжджаємо, закликаємо: «Дайте дітей на відпочинок, люди, ми вас можемо евакуювати». І ніхто не хоче ані сина

чи дочку дати, ані сам їхати. Бо далі свого населеного пункту більшість ніколи не бувала. І нам кажуть: «Ми ж їх більше не побажимо, їх же на органи розберуть!». Це може бути смішно раз, два. Але коли це повторюють постійно...

У. Т.: Регіонали не пропонували співпраці?

– Їх тут немає, всі повтікали. А хто не втік, тих я розігнав. Наприклад, приїжджаю в район – а там 75% райради від ПР. Визвірився на одного, коли збирався партактив. Іншого разу почав їх виганяти із зали. А коли їхав утретє, вчетверте, регіоналів не було: самі розпустилися. Деякі, щоправда, переконували в любові до неньки України. Я їм пропонував прилюдно зібрати ЗМІ та невеличкий мітинг, на якому вони прилюдно спалили б партківитки. Ніхто цього не зробив. Тому я їм не дуже вірю.

У. Т.: Чи доцільно проводити вибори у зоні бойових дій?

– У жодному разі! Це була порнографія, коли всі округи ліпилися на окупованій території, а 30 тис. осіб вибирали депутата. Кого він представляє? Такого не можна повторювати. Там, де тривають бойові дії, виборів бути не повинно. А де війни немає, можна обирати депутатів сільських, селищних, районних рад.

У. Т.: Але не обласної?

– Якщо ми проведемо такі вибори, то покажемо, що капітулювали. Що ми не є Луганська

УСІ РОЗУМІЮТЬ: У ТОМУ, ЩО ДІЄТЬСЯ НА ДОНБАСІ, ВИННІ САМЕ РЕГІОНАЛИ

область. Ми виберемо Сєверодонецьку обласну раду. Луганська обирає бути єдиною. Територіальну цілісність України конституційно не ділили. Це зробили бойовики. На окупованих територіях живуть громадяни нашої держави, які мають право голосу. І позбавляти їх цього не можна.

У. Т.: Чи вірите в мирне врегулювання конфлікту на Донбасі?

– У мене не залишається іншої віри. Я не вірю у воєнне вирішення цієї проблеми. ■

Головне слово незалежної України

Історія незалежної України ділиться Майданами. Четверть століття, від студентської Революції на граніті 1990-го до останніх подій (адже Революцію гідності ще не закінчено), розбивається на періоди великими соціальними потрясіннями та локальними протестами, епіцентром яких обов'язково ставала головна площа столиці. Київська площа Жовтневої революції з циклопічними робітниками-селянами і Леніном – провінційний, республіканського масштабу плац для «демонстрацій трудящих» і військових парадів – трансформувалася через постсовкове пафосне скупчення незграбних пам'ятників і торговельних центрів у жалобне місце, з якого дивляться на нас портрети героїв Небесної сотні, височіє ледь прикрите патріотичними плакатами згаріще Будинку профспілок. Біля поштамту – нульовий кілометр, на якому зазначена відстань до обласних центрів і світових столиць. Всеукраїнське роздоріжжя, з якого не розгледіти, яким же врешті має стати Майдан: Скорботи, Розваг, Незалежності, Перемоги – не тієї далекої, а майбутньої, на яку ми чекаємо сьогодні.

Україні випала доля історичного полігона: які геополітичні теорії тут тільки не обкатували, які соціальні експерименти не проводили, які варіанти внутрішнього устрою тут лише не насаджували, але завжди ззовні, в чужих інтересах. Навіть не уражена конспірологією свідомість часом починає тлумачити події в нашій країні як наслідок сторонніх впливів, конфліктів імперських амбіцій тощо. Тільки-но в Україні починаються якісь заворушення, наша диванна сотня (ця «бойова одиниця» донині залишається найчисленнішим воєвничим з'єднанням, що, правда, віртуальним) запасється попкорном і вправляється в історичних аналогіях: так це ж як оксамитові революції у Східній Європі, нам би тільки більше

гумору, як-от у Польщі часів «Солідарності» була демонстрація гномів, що трюлили поліцейських, щось таке відтворити – і буде успіх. Та ні, це як Арабська весна, бо все координується за допомогою соцмереж. Великі оригінали навіть екстраполюють на український ґрунт ідеї Магатми Ганді, апелюючи до ненасильницького спротиву. Але все марно – Майдан увійде в підручник світової історії окремо від оксамитових і кольорових революцій, під власною назвою, без перекладу, забудеться навіть його тюркська етимологія, залишиться тільки новітнє значення.

ПРОТИ ВЛАННОЇ МІФОЛОГІЇ

Вороги Майдану люблять апелювати до економічної статистики. Мовляв, для чого було бунтувати, коли показники 1990-го, 2004-го, 2013-го були куди кращими, аніж у перші постреволюційні роки. Ці апеляції, звісно, мають мало спільного з економічною аналітикою. Психологія утримання не сприймає змін, його священна корова – стабільність. Годі шукати слово, більш скомпрометовано українськими політиками. Що воно, власне, означає: лояльність населення в обмін на деякі матеріальні бонуси від уряду.

Лояльність, щоправда, була різною. У 1990-му влада ще вимагала бодай декларативної вірності «делу Леніна» і йшла на компроміси у вигляді одночасного вивішування синьо-жовтого стяга поруч із прапором УРСР. За часів Кучми достатньо було просто не помічати злочинів правлячої еліти, ігнорувати опозицію і не пручатися, коли тебе прагнуть використати як частину адмінресурсу. Лояльність до режиму Януковича цілком вкладалася в табірну ієрархію: якщо ти «мужик», то роби свою справу – будеш ситий, а головне – магнеш спокій, бо не дай Боже тобі в чомусь стати на заваді благним – потрапиш до найнижчої касти «ображених», звідки вороття не буде. «Пряник» стабільності був

Автор:
Дмитро
Крапивенко

куди абстрактнішим, ідеалом служив брежневський застій – доба, коли народилося прислів'я «вони вдають, що платять, ми вдаємо, що працюємо». Валютою підкупу слугували колись дефіцити і спецпайки, пізніше – безплатні концерти для студентів, продуктові набори для пенсіонерів.

Культ стабільності поширений у більшості пострадянських країн. Можна припустити, що в Росії, Азербайджані й Казахстані він тримається на нафтодоларах, у Білорусі – на превалюванні держвласності, а в Таджикистані та Вірменії – на фразі «аби війни не було». Утім, головна причина, мабуть, у критичній масі населення, згодного приймати такі правила гри. В Україні з цим якраз проблеми: тут чимало людей прагне подбати про себе самотужки й не бажає йти на утримання до влади. Саме цей прошарок і здатен на бунт проти (пост)совкової стабільності.

Економічні гасла ніколи не були сильною стороною Майдану. Він ніколи не був голодним бунтом і не піднімався з метою перерозподілу майна. Еконо-

МАЙДАН УВІЙДЕ В ПІДРУЧНИК СВІТОВОЇ ІСТОРІЇ ОКРЕМО ВІД ОКСАМИТОВИХ І КОЛЬОРОВИХ РЕВОЛЮЦІЙ, ПІД ВЛАСНОЮ НАЗВОЮ

мічна програма Майдану залишилася ненаписаною, але вона зводилася до вельми простої формули: до біса вашу стабільність, ми в змозі забезпечити самі себе, головне, щоб держава не заважала нам у тому. До речі, цим і пояснюється, чому Майдан, який живився завдяки жертвам громадян, перемагав антимайдан, що живився фінансами «стабільної» влади і зводився до найманства. Звідси ж і непорозуміння та іронічні запитання опонентів: ну й за що ви боролися, ніхто ж із вас від того багатшим не став?

Для успіху оксамитових революцій достатньо було демократичних виборів і зміни конституції, Майдан же б'є по патерналістській моделі, що формувалася століттями й закріпилася не на законодавчому, а на психологічному рівні. ▶

ХТО У ВАС ГОЛОВНИЙ?

Майдан ніколи не переміг би, якби був вождистським за своєю природою, – ієрархічна владна система обезголовила б його і знищила б на початковій стадії.

Роль великої політики в народних повстаннях останніх років узагалі не варто переоцінювати. Революцію на граніті 1990 року здійснили студенти, об'єднані в різні організації, які так і не стали впливовими політичними партіями. Показово, що тодішні студентські лідери в «дорослу» політику, себто до Верховної Ради, потрапили через 10–15 років після голодування, яке пришвидшило розпад СРСР і наблизило незалежність України. Помаранчева революція об'єднала чимало опозиційних на той час партій, але головною силою Майдану-2004 були повсталі позапартійні громадяни, які навіть після перемоги не пішли масово по партківки «Нашої України», що швидко перетворилася на бюрократично-корумповану партію влади.

У нас не трапилося своєї «Солідарності», «Саюдісу» чи «Братів-мусульман» у тому сенсі, що Майдан не родив якоїсь єдиної громадянської чи політичної сили, що мала б належне представництво на різних щаблях влади. В Україні на початку 1990-х був Народний рух, однак його представники були на довгі роки фактично усунуті від впливових посад перефарбованою комуністичною номенклатурою. Так і сьогодні: «Правий сектор», що небезпідставно має за слоган «Партія, народжена Майданом», представлений у парламенті кількома депутатами, окремі активісти розпорошені поміж великих партій і безпартійних мажоритарників. До Кабміну й АП майданівці здебільшого потрапляють у ролі радників.

Повною перемогою останньої революції мало б стати заміщення підрозділів міліції загонами самооборони, а регіональних чиновників – місцевими активістами Майдану, адже в лютому 2014-го це поняття в географічному сенсі вийшло далеко за межі центральної площі столиці. Так, були б потрібні професіонали, і рано чи пізно довелося б братися за стару картотеку й просьювати крізь люстраційне сито вчорашніх чиновників. Але в ре-

волюційний момент немає часу на косметичний ремонт – швидке усунення функціонерів режиму дало б змогу припинити саботаж і сепаратистські вилазки навесні минулого року.

КОМПРОМІС ЯК ТЕРМІДОР

Часи якобінства й більшовизму давно минули, і закликати до кривавих розправ над ворогами революції – це все одно що плекати надію на гужовий транспорт як екологічний і такий, що не потребує імпортованих енергоносіїв. Мова зброї сьогодні доречна на фронті, а не в тилу. Однак покладатися лише на закон про люстрацію, хоч би яким взірцевим він був, не випадає. Чистити владу від комуністичних функціонерів на початку 1990-х було б значно простіше, ніж спробувати пересіяти владний конгломерат, що формувався за принципами стійкого злочинного угрупов-

чином, що тепер правляча еліта дуже занепокоєна тим, щоб залишатися достатньо лояльною до суспільства. Патерналістська система впала, а з нею і віра в «стабільність» як головний елемент суспільного договору.

Влада – центральна, місцева і навіть військова – стає підвільною громадянському суспільству. Потужний волонтерський рух, що постав завдяки Майдану, допомагає не лише забезпечувати військо всім необхідним, а й викривати некомпетентність генералів, їхні бравурні рапорти, невиконання чиновниками різного рівня тих чи інших обіцянок. Сотні Самооборони Майдану, які рік тому складалися з хлопців у будівельних касках і з дерев'яними щитами, трансформувалися в боездатні батальйони, що стають праобразом майбутнього реформування силових структур. Українська діаспора, яка раніше здебільшого любила Україну на відстані, надає своїй Батьківщині багатомільйонну допомогу грошовими переказами у волонтерські фонди й постачаннями амуніції, а також тримає «західний фронт» інформаційної війни, у якій Росія всіляко намагається дискредитувати нашу державу.

Влада все ще вважає, що вирішення проблеми починається зі створення профільного міністерства (останній приклад – так званий Мінстець), суспільство ж активно діє в інформаційній і культурній царині. Кампанії з бойкотування російських товарів розпочалися задовго до того, як Рада проголосувала за економічні санкції проти РФ. Інтерес до українського кіно, музики, літератури, живопису всередині країни породжує той самий внутрішній ринковий попит, на брак якого донедавна так нарікали наші митці. Українські блогери азартно викривають фейки російської пропаганди, поки чиновники з трибун розповідають про «необхідність адекватних заходів».

Зміни в суспільстві відбуваються швидше, ніж у владних коридорах. І в цьому ще одна особливість Майдану: революційний клас не захоплює владу, а натомість демонструє правлячій еліті прогресивні схеми та моделі, які варто було б запроваджувати чиновникам. ■

МАЙДАН НІКОЛИ НЕ ПЕРЕМІГ БИ, ЯКБИ БУВ ВОЖДИСТЬКИМ ЗА СВОЄЮ ПРИРОДОЮ

вання. Сила таких угруповань у конспірації, тінювих схемах і неформальних домовленостях.

Протистояти «поняттям» за допомогою законів доволі не просто. Партія регіонів – це лише верхівка, обличчя мафіозного спрута режиму Януковича. Ми пам'ятаємо, що тодішня влада навіть за наявності призначених президентом голів ОДА мала в регіонах ще й неформальних «смотрящих», які дбали про інтереси «Сім'ї», передовсім бізнесові. Визначити законодавчо обмеження впливу таких осіб неможливо, однак наївно думати, що нинішня влада не має уявлення про тінювих функціонерів та їхні можливості.

Успіх реформ значною мірою залежатиме від того, яку дистанцію триматимуть можновладці від різних «довірених осіб» режиму Януковича і нинішніх олігархів, від політичних сил, що опосередковано працюють на користь агресора.

МАЙДАН ТРИВАЄ

Революція гідності перевернула відносини народу і влади таким

Перемога

Автор: Валерія Бурлакова, *Піски*

18 лютого 2015 року. Рівно рік тому, 18 лютого 2014-го, у мирний наступ до Верховної Ради вирушили тисячі людей. У Києві було холодно й сонячно – так само, як сьогодні на Донеччині. І, звісно ж, це було наче вчора. Ми йшли добре знайомими вулицями й гадки не мали, що кілька днів, які попереду, змінять усе. Від сприйняття власної країни до думок про життя і смерть.

Може, днем змін раптово стане і завтра чи післязавтра – черговий день «перемир'я», під час якого в Піски, де стоїть наш батальйон, лізуть і лізуть ворожі диверсанти. Може, і не стане. Швидше за все, ні, адже все, що могло змінитися, вже змінилося докорінно. Ще тоді.

«Не бійтеся, ми безсмертні!» – кричала тоді зі сцени якась жіночка. «Шановні жінки та діти, просимо вас покинути майдан Незалежності, на якому буде проводитися антитерористична операція», – лунало з динаміків якоїсь міліцейської автівки. Майдан палав. Особисто мені тоді здавалося, що це наша остання ніч – ніч, повільний перебіг якої дає нам шанси втекти з напівпорожньої площі, аби ненавидіти себе за це решту життя. Або, певна річ, лишитися. Без будь-якого пафосу, дуже просто. Зі змерзлимими пальцями й трохи розгубленим поглядом.

Так само все й зараз. «Карателі» з нас, напевно, ще ті. Але ми стоїмо на позиції. На оглядовій позиції в Пісках – на всіяному дірками другому поверсі одного з десятків тутешніх напіврозбитих артилерійо будинків. Замість даху переламані хребці арматури. І величезні зірки, звісно. «Ось дивися, це Мала Ведмедиця, – каже кіборг, із яким ми чергуємо до світанку. – А ось Полярна зірка».

Я вкотре задивляюся на небо. Над Донеччиною воно таке саме, як над Києвом чи, скажімо, Львовом. Але ми чомусь саме тут – просто тому, що мусимо бути тут, аби могли дивитися собі в очі у дзеркалі. Поруч лягають міни. В ефірі щось буркочуть про СІГ. Чути залпи «Градів» – поки що, здається, наших, однак буде і відповідь. Працює снайпер. Але все це байдуже, бо тут ховатися нікуди – тільки ходити колами до ранку й дивитися в тепловізор, чи не підходять вороги до якоїсь із наших позицій. До того ж від себе не сховаєшся, і це знаєш саме з Майдану. З Майдану, який, власне, так і не закінчився.

...Кажуть, це погана звичка – не доводити справи до кінця. І саме не доведеною до кінця справою іноді здається Революція гідності – революція, відголоски надважливих коліс вимог якої на війні, відверто кажучи, згадуються доволі рідко. І все ж таки де люстрація? Боротьба з хабарництвом? Пошук досі не знайдених загиблих 18 лютого? Покарання винних у розстрілі мітингувальників? Відповідальність за старі злочини влади? Чесні судді, прокурори та міліція? Так, звичайно. «Сергій Вовк розглядає справу ексберкутівців у Печерському суді», – перша новина, якою ділиться найкращий друг, коли в мене на решті з'являється можливість зателефонувати йому.

Я дзвоню з-під моста за 15 км від Донецька. Повідомляю новину тим, хто поруч. Вони добре знають, хто такий Вовк. Зітхають. Але вони тут. І вдіяти не можуть нічого.

Можливо, поки що. Не знаю, чи доведеться чекати справжніх змін у країні до кінця війни – доти, доки з неї не повернуться найрішучіші. Не знаю, чи довго триватиме ця війна і чи можливі в її умовах якісь суттєві зрушення чи то навіть заворушення в Києві. Навіть не знаю, чи ті заворушення потрібні. Але про Вовка забуваю швидко й не надто переймаюся. Ми далі їдемо розбитою дорогою. За вікном терикони, напівзакинуті шахти, неозорі поля. За кермом машини наш замкомбата, 21-річний хлопець із Донеччини. «Не все донецьке – вата», – написав він на стіні аеропорту під час своєї ротації там.

Я знаю, що не всі. Далеко не всі. І знаю, що Донеччина, з відрядження на яку я раніше з огидою втікала першим можливим потягом, насправді мальовнича. Привітна. Гарна. Наша. Для мене це теж результат Майдану, який плавно перейшов у так зване АТО. В АТО, що, попри всі втрати, негаразди, помилки та інші жахи, без яких війна, напевно, й неможлива, все ж таки проводимо ми, а не вони.

«Шановні жінки та діти, просимо вас покинути майдан Незалежності, на якому буде проводитися антитерористична операція», – ви ж пам'ятаєте цей монотонний голос? Незважаючи на всі ще не закриті рахунки, це все ж таки була перемога.

Ще одна попереду. ■

МАЙДАН ПАЛАВ. ОСОБИСТО МЕНІ ТОДІ ЗДАВАЛОСЯ, ЩО ЦЕ НАША ОСТАННЯ НІЧ – НІЧ, ПОВІЛЬНИЙ ПЕРЕБІГ ЯКОЇ ДАЄ НАМ ШАНСИ ВТЕКТИ З НАПІВПОРОЖНЬОЇ ПЛОЩІ, АБИ НЕНАВИДІТИ СЕБЕ ЗА ЦЕ РЕШТУ ЖИТТЯ

Останній притулок негідників

Чому Майдан не переміг на Донбасі?

Автор:
Денис Казанський

Коли у грудні 2013 року в Києві набрав обертів протестний рух проти Януковича, східні регіони традиційно мовчали. Ніхто й не чекав від них нічого іншого. Ще з часів помаранчевого Майдану Південний Схід України вважався реакційним і лояльним до Януковича краєм. Тому подив викликало не мовчання областей, що симпатизували регіоналам, а, навпаки, небачена раніше активність Дніпропетровська та Запоріжжя. Коли наприкінці січня народ там кинувся на штурм обласних адміністрацій, стало зрозуміло, що авторитет Януковича похитнувся навіть у його базових регіонах. Це був кінець режиму.

Іскри невдоволення були й у Луганську та Донецьку, але подум'я загального повстання з них так і не розгорілося. Протестний рух на Донбасі все ще був недостатньо сильним. Проте номенклатура, навпаки, була могутньою як ніде. Донбас у революційні дні виявився останнім притулком негідників. І негідники ревно охороняли цю свою цитадель.

Не можна сказати, що Донецьк та Луганськ повністю проігнорували Євромайдан. Свої маленькі євромайданчики з'явилися там невдовзі після того, як у столиці відбулося побоїще студентів 30 листопада. Звичайно, за своєю чисельністю протести там не йшли в жодне порівняння з акціями в Києві чи Львові, але інформаційний ефект вони мали досить серйозний. Місцева преса в Донецьку писала мітинги біля будівлі обласної адміністрації, і цей приклад надихав прихиль-

Жменьці ентузіастів на Донбасі випало протистояти могутній кримінальній машині, яка звикла вирішувати проблеми за допомогою насильства

ників євроінтеграції по всій країні.

На Донбасі протестувальники не ставили наметів, але збиралися біля пам'ятника Шевченкові щодня. Тепер, дивлячись на фотографії з Донецька, вже важко повірити те, що це місце роками було точкою збору патріотично налаштованих людей, у те, що в там узагалі колись відбувалися мітинги на підтримку України. Прихильники Майдану чергували біля пам'ятника цілодобово. Вночі кількість демонстрантів зменшувалася до трьох – п'яти, вдень і ввечері збільшувалася до кількох сотень. Були й люди, переконані в тому, що збиратися в Донецьку без-

глуздо, і вони їздили до Києва – справедливо вважаючи, що доля революції вирішується там.

Спочатку влада ніяк не реагувала на вуличні акції в Луганську та Донецьку. Ймовірно, у кабінетах вважали, що дивні й нетипові для цих міст збіговиська припиняться самі собою, якщо на них не звертати уваги. Але вони не припинялися. Не розходилися люди в Києві, не розходилися і в Донецьку. А події в столиці постійно підклали дров до багаття протесту. Тож незабаром чиновники вирішили перейти до радикальніших дій.

Каталізатором насильства в Донецьку, як і в Києві, стали

диктаторські закони від 16 січня. В обох містах вони спричинилися до сплеску обурення та репресій із боку влади. У відповідь на беззаконня в парламенті донецькі опозиціонери вирішили організувати Автомайдан та здійснити автопробіг до будинку Віктора Януковича в селищі Калинкине-2. Самого Януковича там у цей час, звичайно, не було, але розрахунок переважно робився на медіа-ефект від заходу. Для Донецька то нечувана зухвалість.

Реакція була миттєва. Серед місцевих чиновників виникла легка паніка. Автомайдан вирішили вбивати у зародку, і для цього влада терміново підключила тітушків. 19 січня 2014-го, у день автопробігу, «буцкоманда» кримінального авторитета Армена Саркісяна, що прибула з Горлівки, заблокувала своїми автомобілями машини автомайданівців, а працівники ДАІ, які підїхали за викликом, не стали втручатися в конфлікт і спостерігали за беззаконням збоку.

З цього дня опозиціонери в Донецьку піддавалися регулярним нападам. Після загострення ситуації в Києві та перших смертей влада вирішила більше не дотримуватися правил демократії і вдалася до репресій, які за традицією влаштовувала чужими руками. У Донецьку тітушки дістали наказ тероризувати Майдан таки домоглися бажаного. Активістів залякували, штовхали, ображали, закидали яйцями й фарбою. З кожним днем на акції протесту приходило дедалі менше людей, і врешті-решт відчайдушних майже не лишилося.

Сили сторін були нерівні. Донецький Євромайдан складався переважно з представників інтелігенції, і протистояти криміналітету громадяни, які не мали відповідних бойових навичок та звичок, просто не могли. Бандити били й обливали зеленкою літніх людей і жінок, бо розуміли, що не будуть за це покарані. Ситуація в країні на той час була вже така розпечена, що на подібні сутички й побої вже ніхто не звертав уваги і беззаконня в Донецьку губилося на тлі ще більшого беззаконня в столиці.

Донецький Євромайдан розгромили тітушки. Владі вдалося придушити протест на Донбасі, хоча для цього й довелося вдаватися до методів чорносорочечників. У лютому, коли режим Януковича вже доживав останні дні, чиновники не гребували жодними засобами. Влада вислизила в них із рук, тому доводилося робити ганебні, злочинні кроки. У Донецьку опозиція зіткнулася з потужною організованою протидією і не змогла нічого протиставити їй. Жменьці ентузіастів випало протистояти могутній кримінальній машині, яка звикла вирішувати проблеми за допомогою насильства.

Даремно в Києві придумували різні конспірологічні версії, дивлячись, як влада невміло застосовує репресії і таким чином дедалі більше розпалює стихію протестів. Дехто й досі переконаний, що розгін Майдану – хитрий план тодішньої опозиції, якій вдалося влаштувати грандіозну провокацію та дискредитувати Януковича. Та насправді донецький клан просто діяв у столиці як звик і як міг. Але якщо на Донбасі такі методи мали належний ефект і справді допомогли впоратися з протестом, то в Києві кількість мітингувальників виявилася критичною для режиму й репресивного апарату не вистачило, щоб упоратися з ними.

Український Донбас став жертвою історичної поразки російського лобі в Україні. Вигнані зі столиці донецькі кримінальні клани, на яких ставила Москва, зірвали злість за програш на опозиційно налаштованих мешканцях регіону, який вважали своєю повноправною територією. Жорстоке придушення весняних демонстрацій на підтримку територіальної єдності України, розправи над мирними мітингувальниками в центрі Донецька стали помстою за Майдан і ганебну втечу.

Утім, потрібно визнати, що придушення опозиції в Донецьку і розправи над активістами мали підтримку серед широких верств місцевого населення, яке не тільки не виступало на захист майданівців, а й схвалювало всі ті безчинства. Без цієї підтримки впоратися з демонстрантами на Донбасі було б так само важко, як і розігнати мітинги в Києві.

За довгі роки владарювання донецьким кланам вдалося створити там фактично окрему державу з власною ідеологією, густо замішаною на радянському консерватизмі та трайбалізмі. Жителів Донецької та Луганської областей настійливо переконували, що підтримувати на виборах необхідно тільки своїх, хоч би якими поганими вони були. Водночас винуватцями всіх бід і поневірянь виставляли звичайних громадян із західних областей України, які нібито жили за гроші, зароблені шахтарями та металургами. Такий відвертий популізм виявився зручним і зрозумілим для мешканців злидених робітничих селищ.

Акції протесту в Києві від самого початку тлумачили на Донбасі як роботу Заходу, спрямовану проти Росії та всіх, хто співчуває їй. Підконтрольна регіоналам преса досить майстерно нацьковувала одних громадян України на інших, не повідомляючи їм при цьому нічого нового, а лише без кінця повторюючи ті самі старі установки, які міцно вкоренилися в головах людей і стали живучими за-

УКРАЇНСЬКИЙ ДОНБАС СТАВ ЖЕРТВОЮ ІСТОРИЧНОЇ ПОРАЗКИ РОСІЙСЬКОГО ЛОБІ В УКРАЇНІ

бобонами. Нападки на донецьких і луганських подавалися як нападки на донеччан та луганчан. Останні в результаті таких маніпуляцій, зрозуміло, ставали на бік «по нутру своїх».

Донбас так звик протиставляти себе решті України, так звик до слів політиків про його особливу місію та виняткову значущість, що просто рухався заздалегідь прокладеною колією. Він обрав у конфлікті влади з народом зручну сторону, підтримка якої, як здавалося, гарантувала комфорт. А коли донецькі кримінальні клани зазнали поразки, сприйняв це як особисту образу.

На жаль, в Україні так і не знайшлося нікого, хто зміг би пояснити людям усю небезпеку такого вибору й перекопати їх змінити свою думку. ■

Криве зовнішньополітичне дзеркало

Рік, що минув від часу гіркої перемоги Євромайдану, став проміжним етапом у формуванні України як самостійного політичного гравця. Утім, поки що більше голів забито у власні ворота

Одна з панелей 51-ї Мюнхенської конференції з питань безпеки називалася «Конфлікт щодо України та європейська безпека». Утім, представників України там не було. Був сенатор-республіканець, член Комітету з озброєння Ліндсі Грем, голова Комітету з міжнародних справ Ради Федерації Константін Косачев та маршалок польського Сейму й екс-міністр закордонних справ Польщі Радослав Сікорський. Першому дали слово Сікорському, у той час українські блогери стали радісно поширювати в мережах його коментарі та дуже влучні заяви. Сікорський підсумував своє звернення до Косачева запитанням: «То що ж у вас стоїть на кону в Україні?.. Зробити її настільки слабкою, щоб вона не могла інтегруватися до ЄС... Але навіщо Вам failed state* на кордоні?». Єдиним учасником від України на одній із панелей конференції був український президент, щоправда, він виступав під час іншої дискусії. Можна, звісно, зауважувати, що й російських представників на цьому заході було не так багато. Утім, позиціонування українсько-російської війни як війни Заходу та Росії без урахування українського інтересу – це не рідкість протягом останнього року, і небажання або неуважність до думки країни, яка змушена поки що й далі самостійно й ціною життів власних

Автор:
Ольга
Ворожбит

ДАЛІ БУДЕ...
Саме так можна охарактеризувати нинішнє бачення України у двох найважливіших для неї нині столицях: Берліні та Вашингтоні

*Failed state – англ. неспроможна держава

ФОТО: AP

громадян відповідати на агресію сусіда, скидається радше на лицемірство.

Останній номер німецький тижневик Der Spiegel присвятив лютевим подіям в Україні: і тим, що трапилися рік тому, і тим, що цього року, тільки за два тижні до сумних роковин. «Радикально різне» трактування Заходом і Росією протесту на Майдані стало, на думку авторів статті, причиною теперішнього конфлікту. Тож знову виникає популярне нині серед псевдореалістів бачення російсько-української війни як протистояння Заходу й РФ, відповідь останньої на розширення НАТО на Схід і ще багато схожих «думок». З погляду світових псевдореалістів України як

самостійного політичного гравця не існує, є Захід і Росія. Проте, багато хто з них визнає, що РФ – це лідер на пенсії, який ще й з'їхав з глузду. Вони вважають, що робити ставку на країну, яка «має історичну близькість до Росії» і не може протистояти їй, бо та набагато сильніша у військовому плані, не варто, це лише загострить конфлікт. Серед таких неореалістів Стівен Волт. У ще жорсткішому руслі мислить інший теоретик міжнародних відносин Джон Міршаймер, який окрім того, що вину за «конфлікт в Україні» поклав на Захід, а не на власне агресора, то ще й підтримав Владіміра Путіна у твердженні, що наприкінці лютого минулого року в Україні відбувся «переворот». До

речі, він колись виступав проти об'єднання Німеччини.

Такі «реалістичні» статті – це лише один бік дискусії, яка нині розгорілася у світовій пресі, а найбільше в американському та німецькому медіа-просторі, а також в експертному середовищі довкола України. На іншій шальці терезів – аргументи експертів і науковців Інституту Брукінгса та Атлантичної ради в США, окремих політиків та науковців, зокрема Вольфганга Ішінгера і Збігнева Жезінського, які виступають за жорсткіші методи тиску на Росію та допомогу Україні зброєю, а також Тімоті Снайдера чи Енн Ешплбом, що розкривають історичне підґрунтя нинішніх подій. Така какофонія порад, з одного боку, зробила українську тему привабливою для дослідників, а з другого – завдяки вливанням російської дезінформації з найрізноманітніших джерел заплутала невтаємниченого читача. Утім, є ще один факт, із яким довелось зіткнутися. Часто і перша, і друга групи дебатують без участі самих українців, і тут справа не в їхньому небажанні почути думку України, а в тому, що ми все ще перебуваємо у своєму українському інформаційному вакуумі та мало беремо участь у дискусіях, які стосуються й нас самих, й інших актуальних тем.

ВТРАТИЛИ ГОЛОС?

Рік після кровопролиття на Майдані та втечі Януковича став таким собі проміжним періодом між тим, коли світ відкрив для себе «країну, яка десь межує з Росією», і тим, що буде далі й що поки ніхто не береться передбачати. Перемога Євромайдану була для Заходу тріумфом людського духу, саме люди та громадяни, які виходили на площі своїх міст, були героями. Тоді закордонні видання намагалися перекладати колонки українських інтелектуалів та активістів, давати слово тим, хто творив революцію, у перемогу якої, здається, майже ніхто на Заході не вірив. Українці стали бажаними гостями на впливових світових зібраннях.

Протягом останнього року, втім, місця прийняття рішень перекочували з майданів та площ у кабінети, але не українські, а десь у Берліні чи Вашингтоні або ж

символічно у Мінськ. Саме це передусім і зробило переговори про долю України схожими на переговори про перерозподіл сфер впливу. І саме це вигідно Росії, яка, попри повний економічний колапс, усе ще намагається відігравати роль держави-гегемона. Кремль вважає перемовини з Києвом нерівними, боїться їх як методу приниження. Тому свої «мирні плани» надсилає навіть не до Берліна, а до Парижа, де все ще згодні йти на його повідку. Здається, це добре розуміє Ангела Меркель, і тому для неї було так важливо дорогою до Москви побували в Києві.

Останній рік є переломним у ставленні та розумінні України суспільством Німеччини та її політиками. Під час нещодавнього візиту до Білого дому Меркель чітко назвала конфлікт «українсько-російським» і подала Росію, а не бойовиків, фінансованих чи підтримуваних нею, як протилежну сторону. Для канцлера країни із засиллям російської пропаганди це дуже серйозний крок. Схожа ситуація і з США, для яких заангажованість у ще один конфлікт була вкрай небажаною. Утім, є один фактор, який підриває повноцінну співпрацю між Україною та її двома головними партнерами, – довіра.

ВІДДІЛИТИ ФАКТИ ВІД ВИГАДОК

Однією з найбільших проблем, із якою доводиться зараз стикатися редакторам, особливо в Німеччині, є недовіра до інформації, яку вони отримують. Ситуація на Сході України видається такою неочікуваною та непередбачуваною, що вони не довіряють власним кореспондентам, які передають новини з місця подій. Редактори, перебуваючи далеко від жахливої реальності, яку не можуть навіть уявити собі, іноді намагаються «збалансувати» репортажі з місця подій інформацією іншої сторони, що найчастіше є російською пропагандою. Російський підхід до подання інформації в Німеччині, де мають особливий пієтет до справедливого викладу інформації, полягає у якомога більшому вливанні різноманітних версій, що в демократичних умовах також має згубний вплив. Зокрема, до суспільних каналів і видань, які раніше викликали найбільшу по-

вагу, в громадян лишається дедалі менше довіри.

Іншим аспектом є те, що українські політики іноді легковажать своїми висловлюваннями на Заході. Найпоказовішим у цьому випадку є інтерв'ю Арсенія Яценюка німецькому телеканалу ARD, де він на свій лад проінтерпретував історію Німеччини. Нещодавно не меншим скандалом стала презентація сенатором Джимом Інгофом фото – доказів присутності російської армії в Україні в Сенаті США. Журналісти, які пізніше дістали доступ до цих світлин, визначили, що одна з них була зроблена біля кордону з Грузією шість років тому. Інгоф стверджував, що отримав ці фото від комбата Семенченка. Звісно, США мають достатньо доказів російської присутності в Україні, й незрозуміло, чому сенатор, лобіюючи надання Україні озброєння, користувався доказами наданими Семенченком. Утім, запитання лишається відкритим і до комбата «Донбасу»: навіщо поширювати не-

ЛЕГКОВАЖНІСТЬ КОШТУЄ УКРАЇНСЬКОМУ ІМІДЖЕВІ НА ЗАХОДІ ДУЖЕ ДОРОГО Й ПІДРИВАЄ МОЖЛИВІСТЬ ВИЗНАННЯ УКРАЇНИ ЯК РІВНОЦІННОГО ПАРТНЕРА

правдиві фото? Така неувважність чи легковажність коштує українському іміджеві на Заході дуже дорого й підриває можливість визнання України як рівноцінного партнера, адже як йому довіряти, якщо перед цим усе треба детально перевірити.

Далі буде... Саме так можна охарактеризувати нинішнє бачення України у двох найважливіших для неї нині столицях: Берліні та Вашингтоні. Попри постійний головний біль від українських проблем, здається, в обох столицях застигли в очікуванні чогось нового, проте його ще ніхто не придумав. За останній рік Україна як гравець наламала багато політичних дров, проте чого зуміла досягти й переконати в цьому партнерів. Поки що складно залишатися повноцінними учасниками дискурсу про нас, утім, можна його творити, а не приєднуватися. ■

Ігор Луценко:

«Хоч би скільки нас зливали, все одно перемагаємо»

ФОТО: УНАН

Спілкувався
Роман Малко

Громадський активіст і депутат ВР Ігор Луценко («Батьківщина») про свій похід у владу, злив Майдану, освіченого монарха і те, кому доведеться рятувати Росію.

У. Т.: На Майдані уявляли, чим усе закінчиться?

— Я не уявляв, що все буде настільки добре, думав, буде гірше, що врешті-решт нас або придушуть повністю, або буде якась там Київська народна республіка, у найкращому разі блокпости на в'їзді до столиці. Ми оборонялися б від них так само, як вони зараз від нас. Я розумів, що дійде до дуже серйозного протистояння. Це вже третя спроба: податковий Майдан, мовний були тільки розкачкою, але будь-який із них міг перерости в те, що, власне, і трапилось. Будь-яка гра в ненасильницький протест із цією владою могла закінчитися тим, що сталося 20-го числа.

У. Т.: А коли все закінчилося, які були відчуття?

— Що нічого не закінчилося. Власне, так і сталося. Поки що ми йдемо по висхідній у сенсі збільшення масштабу подій.

У. Т.: Чому ви пішли у владу?

— Це досить природна річ для активіста, бо є відчуття, що ти знаєш, як треба, сверблять руки, принаймні треба посісти місце тодішньої опозиції, стати наступним

**«МОЇ НАЙБЛИЖЧІ ТОВАРИШІ,
З ЯКИМИ Я ПРОЙШОВ
ДЕРЕВОЛЮЦІЙНІ ПОДІЇ,
ВИЯВИЛИСЯ ЛЮДЬМИ,
ЩО РЕАЛЬНО ЗЛИВАЛИ
МАЙДАН»**

у черзі до влади. Якщо буде якась політична криза, то в тих, хто зараз частково при владі чи займає якусь позицію в системі, буде нагода щось змінити в ній. Потрібно розібратися зсередини, як працює

державний механізм, напрацьовувати навички керування державою — це дуже складно і дуже потрібно. Власне, у нас є проблема: відсутність компетентних керівників. Дефіцит страшенний.

У. Т.: Зараз Майдан не дуже представлений у владі, крім Верховної Ради. Це добре чи погано? Наскільки важлива присутність майданівців?

— Пробувши якийсь час у цій сфері, я взагалі не знаю, як варто про це говорити. Раніше працював з іншими матеріями. Будучи журналістом і прийшовши в політику, де трохи інша гравітація й інші фізичні закони, ще не знаю, як цей світ чистої політики швидко змінити. Але, коли восени відбулися вибори, я казав, що Майдан недопредставлений у парламенті, він практично був усунутий від політикуму, майданівський дискурс був переможець медійно, політично й відійшов на другий план. І тут потрібно віддати належне великим політикам, гравцям, у них є консультанти, телеканали і є ситуація війни, яку вони вдало використовують. Багато так званих нових нібито майданівських облич насправді не є такими. Це люди, які були при Майдані, певним чином там засвітилися, але далекі від його духу. Тому диспозиція «влада — Майдан» майже не змінилася. Змінилася диспозиція в самій владі, але віддаленість і проблеми, які хотів вирішити Майдан, лишилися. Я, на жаль, не маю часу написати статтю «Невивчені уроки Майдану». Але про головне скажу. По-перше, ми зробили законопроект, суть якого в тому, щоб не було тих абсолютно безкарних, анонімних спецпідрозділів, які можуть просто розправлятися з людьми. Їх треба ліквідувати. Це незасвоєний урок 30 листопада. По-друге, процес призначення ключових силовиків. Вони належали до найближчого кола президента. А той сидів не на олігархах, а на силовиках. Їх треба по-іншому призначати, щоб були максимально підзвітні людям. Коли є міністр, але міліцією фактично керують три особи, голови трьох служб, які призначаються таким самим методом, що й очільник Антикорупційного бюро. Відразу інший ступінь прозорості, відповідальності, вони абсолютно незалежні від мі-

ністра, який їх тільки «благословляє». А зараз міністр – це керівник 200-тисячного війська дятлів, інакше не назвеш. Дятли як були, так і лишилися.

Також досі маємо проблему «президентського трону». Ми зберегли його урізаним на 20%, але це досі трон. Він у крові, і глава держави сидить у тій крові й нічого не робить, щоб відмитися. Ці проблеми не вирішено, ми йдемо за ієрархією: б'ють, командують, кришують. У ситуації війни маємо управлінську кризу в обороні. І мало хто розуміє, що то просто питання неорганізованості, суто управлінське питання.

У. Т.: Повторюється постпомаранчева ситуація, коли суспільство не забажало контролювати процеси, і політики не хочуть змінюватися навіть на крові Небесної сотні?

– Це питання мене також цікавить, але я не знаю, який міг би бути позитивний сценарій. От якби до влади прийшло 10–20 лідерів спільноти Майдану? Як цю групу легалізувати? Хіба що так, як пишуть у Росії: хунта. Можливо, так і треба було робити. Але пішло як пішло. Політики легалізувалися вже у вигляді влади. У принципі збереглася певна легітимність. Вони мали медійний ресурс, фінансовий, повністю підняли під себе Майдан, і шансів не було. Зараз є можливість починати все політично. Я, на жаль, не уявляю якогось позитивного розвитку подій для нас тоді. Об'єктивно громадянська спільнота була дуже слабка: або ти в системі й запламований повністю, або в а-ля опозиції і крутиш сонцем, або поза системою і не розбираєшся до кінця, де в ній які важелі, щоб відразу осідлати й почати працювати.

У. Т.: Як змусити владу змінити свої звички, правила гри?

– Давати по зубах. Тільки так. Влада – це тварина, дуже груба, обмежена в морально-етичному плані, але хитра. Тому примус і тільки примус, коли силою змушуєш щось робити. Не треба у владу стріляти, але віртуально давати по морді треба щоразу. Інакше вона не розуміє. Ці люди вкрай цинічні, з дуже низьким морально-етичним рівнем розвитку, що компенсується хитрістю й дає їм змогу вдавати із себе моральних, етичних і розумних. Ні

розуму, ні моралі, ні етики там немає, лише тваринна хитрість. Потрібно чітко розуміти, що вони наші вороги. І не треба позбавлятися презумпції цієї ворожості в найближчі 20–30 років. Інша річ, що в нас має бути активна позиція, а не пасивна. Нав'язувати певні рішення: ви повинні робити те і те.

Якщо ці люди почнуть міняти систему, то врешті-решт виявиться, що вони в ній зайві. Тому вони зберігають її. Такий їхній принцип. У Грузії була непогана спроба вийти із подібної ситуації. До кінця це зробити не вдалося, але дещо вийшло. Просто треба дійти до повного цугундера, розвалу економіки, всього, коли люди погодяться на будь-що. Те, що зміг зробити Саакашвілі, тепер дуже важко відмотати назад навіть тому напівватному уряду, який зараз там є. Тому потрібні люди, які мислять перпендикулярно, а не паралельно реальності: зупиняємось і працюємо зовсім по-іншому. Щоб усі зрозуміли, що навіть найсміливіші експерименти їм не зашкодять, треба експериментувати. Це поки що найреалістичніший сценарій. Або випадково в нас з'явиться просвічений монарх, який подумає: «А може, мені справді щось хороше зробити?». Я не знаю, чи були в історії схожі випадки, але поки що в нас такі шанси: або дуже погано, або джек-пот.

У. Т.: Де межа, коли люди скажуть «Досить!»?

– Наш стандартний сценарій грузинський. Була кривава, майже повномасштабна війна Грузії та Росії, приблизно 350 загиблих від однієї й другої сторін, а за їхніми масштабами це як у нас три тисячі, й після цього в них виграє фактично проросійська політична сила. Підозрюю, що в Україні через якийсь час також буде ризик приходу до влади напівпроросійських сил. Тобто конфігурація коаліції зміниться, ми вже бачили голосування за Шокіна. Є різні думки з приводу нього. Свою думку я висловив голосуванням. Не готовий був підтримати його кандидатуру, навіть зважаючи на те що він зараз ніби-то садить Єфремова. Тому приблизний сценарій кризи через ВР уже окреслюється: переконфігурація. Вони виторгують собі, скажімо, міністра МВС, або якусь компромісну фігуру, або людей на

БІОГРАФІЧНА НОТА

Ігор Луценко народився 1978 року в Києві. Отримав диплом магістра Київської школи економіки. Консультант Міжнародного центру перспективних досліджень. Журналіст, громадський діяч, співзасновник та активіст громадського руху «Збережи старий Київ». Заступник коменданта табору Євромайдану, член Ради Народного об'єднання «Майдан», викрадений невідомими 21 січня 2014 року з Жовтневої лікарні Києва разом зі ще одним активістом Юрієм Вербицьким. У 2014-му був обраний депутатом Київської міської ради за списком партії «Батьківщина»

місяцях. Їм навіть не треба міністра. Вони міняють керівників міліції на середньому рівні, і далі пішло, пішло. Тоді буде криза, буде нове протистояння і знову все якось виришуватиметься.

У. Т.: «Усе пропало», «нас зливають»?

– Це відбувалося щосекунди від самого початку Майдану. Окремі мої найближчі товариші, з якими я пройшов дореволюційні події, виявилися людьми, що реально зливали Майдан. Кажу це з повною відповідальністю. Як усе те відбувалося: збирається група осіб, які приймають певні рішення, що означають здачу позицій Майдану. Є свідки цього. Через страх відповідальності, через бажання піти шляхом звичайних політиків. Мовляв, краще піти на вибори, оберемося до парламенту й будемо там такими красивими, чесними, але без можливості щось зробити. І живими при цьому.

Але є й об'єктивні історичні закони: хоч би скільки нас зливали, все одно перемагаємо, як не дивно. На Майдані все було не так, як ми прогнозували. У мене весь час було відчуття, що все погано, що нічого не можемо вдіяти з Януковичем, стоїмо ні туди ні сюди. І ті лідери нічого не можуть зробити. Усі ці переговори – те саме, що зараз. Але врешті багаторозсипався. Росія – такий самий багаторозсипався. Справді, є елемент зливання і є об'єктивно величезний елемент незливання – історичний процес, якого не уникнути. Подивіться на моральний та інтелектуальний стан Росії, чого вона досягла за всієї своєї могутності на Донбасі: невідомо ще, хто кого рятуватиме. Нам реально доведеться здійснювати туди гуманітарну інтервенцію. А хто це робитиме? Американці туди не підуть. Ми будемо змушені рятувати ті сотні мільйонів людей, щоб вони одне одного не повбивали. Нацистська Німеччина порівняно з Росією – цивілізована країна, фашизм від фашизму відрізняється. Тому потрібно розуміти, що є конкретні речі, на яких треба зосередитися, конкретні рішення: формування нової армії абсолютно з нуля, розробка технологій експансії тощо. Якби ми не загострили ситуацію на Майдані, коли був мирний наступ, який був більше наступ, ніж мирний, невідомо, що сьогодні було б. ■

Павло Білоус:

«Влада зрозуміла, що люди таки щось вирішують»

Спілкувався
Роман Малко

Майданівець, а нині доброволець, батько шістьох дітей Павло Білоус розповів *Тижню* про те, чому не скористався нагодою пролізти у владу, а пішов на війну, чому політичний фронт важливіший для країни і через що Порошенко ніколи не стати Тарасом Бульбою.

У. Т.: Стоячи на Майдані, ти мав передчуття, чим усе закінчиться? Може, були якісь аналогії з 2004-м?

– Аналогії були – ті самі люди. А от чим закінчиться, ми, чесно кажучи, не знали. Думав у разі чого тікати з країни, бо в тюрму сідати не дуже хотів. Взагалі цей Майдан був украй непередбачуваним. Спочатку скептично до нього ставився, бо попередні Майдани – мовний, студентський, податковий – то було несерйозно.

Коли вбили перших людей, мене в Києві не було, поїхав додому, а коли повертався, збирався вже як на війну. Каску залізну, бронезилет позичив. Усе було серйозніше. 18 лютого якраз собою керував... Мене тоді оглушило відразу двома гранатами. Впала одна, я відвернувся – й одразу друга, осколком під око. Міліметром вище – і був би одним. Мене перемотали, і я, трохи контужений, сиджу під деревом, бачу: всі тікають. Кричу: «Куди ви, хлопці?». А потім дивлюся – менти буквально за метрів десять ідуть і стріляють від пуза. Нас загнали в куток, я почав ставити оборону щитами, щоб хоч якось прикритися, бачу: вікно без ґрат, розбив його. Залізли туди, вилізли через інше, через двір, так і втекли. А ті, хто не встиг, дістали.

У. Т.: Суспільство змінилося після Майдану?

– Думаю, так. Хоча, може, й не сильно, бо на Майдані було відносно небагато людей, а от тепер, коли йде війна і фактично в кожній сім'ї є той, хто пішов воювати, змінилося суттєво. Аби ще люди якось навчилися голосувати правильно. У них немає пам'яті. Політична пам'ять відсутня. Забули, за кого голосували дві каденції тому. Президент, може, й згадають, а партії – ні. Це ж нонсенс. Проголосував – проконтролював.

У. Т.: Розчарування, як після Помаранчевої революції, зараз є?

– Звичайно. Я від самого початку розумів, що голосувати за Порошенка – це неправильно. Але більшість завжди не права. Ніколи нормальних людей не вибирають. Прикро, що так сталося. Люди не готові, напевно, бояться змін. Але куди вже гірше?

Якби Порошенко спалив свій завод у Липецьку і сказав, як Тарас Бульба, «щоб ворогам нічого не залишилось», я б і сам за ним пішов. А так що.

У. Т.: Багато активістів Майдану пішли в політику, багато на війну. Чому ти вибрав війну?

– Тому що в політиці я вже був і зрозумів, що на місцевому рівні політика не вирішується, а на велику в мене не вистачає грошей. От і все.

У. Т.: Але був момент, коли можна було пролізти, як багато хто й зробив.

– Пролізати не мій метод. Хоча можна було. Колись я був тільки у двох партіях. Спочатку в

УНА – УНСО, доки не розвалилася, а після Помаранчевої революції в «Батьківщині». Хоча з таким самим успіхом міг потрапити і в «Нашу Україну». З «Батьківщини» мене фактично вигнали, бо в місті політсила (75% депутатів) продалася Партії регіонів. Ми намагалися з цим боротися, достукатися до вищого керівництва, але нічого не вийшло, тому пішли.

Мені сказали, що можна піти навіть у БПП чи до Яценюка, але не подобається мені ніхто з них. Ні зараз, ні поведінкою на Майдані. Тому поки що шляху у велику політику для мене немає. Принаймні я його не бачу.

У. Т.: Чому люди, які жертвували собою за якісь принципові речі, віддають потім свою долю в руки сумнівним типам, не йдуть у владу, не намагаються ламати систему і відповідно всі їхні жертви видаються марними?

– Йти, звісно, варто. Але людина думає: ну як я піду, ну що я Наприклад, у нас у Кам'янці-Подільському зараз при владі знову регіонал. У 2012 році я був головою ОВК. Два тижні чинився шалений тиск. Потім мене поміняли, бо на мені було чотири судові справи з ПР. Щоб не допустити регіонала, поставили іншого кандидата. Так у нас змінилося аж шестеро голів за вибори. Кожного пресували. Сьогодні мер формально нібито легітимний, але насправді всі знають, що він пройшов завдяки фальсифікаціям, просто це не доведено. Понад те, зараз місто знову проголосує за нього, бо немає альтернативи.

От у мене є товариш, який був би хорошим мером. Він багато років працював заступником

міського голови, чесна, порядна людина, але каже, що сам нічого не зробить, що потрібна команда. З тим законодавством, що є, міський голова нічого не вирішує. Він залежить від багатьох факторів. Тобто знову ж таки нормальні люди в мери не йдуть, бо розуміють, що не впораються, законодавство не змінилося, людей бракує, когось залякали, когось купили тощо. От стану міським головою, але що я можу зробити, коли повноважень немає, апарат той самий? Відповідно підуть ті, що весь час сидять. Там 10% змінюється, а 90% лишається вже багато років. Тому зараз у нас у Кам'янці знову виберуть того самого і знову п'ять років буде болото. І це кругом. Так само і з ВР. Або віддаватися якійсь партії, або свою робити, але на це не вистачає ресурсів. От у нашому місті кандидатом був один регіонал, який став одразу великим демократом, і чотири кандидати від демократичних партій, що, якби об'єдналися, мали б шанс виграти. Але вони того не зробили. Амбіції, партійні інтереси і т. ін. Я не знаю, як із тим боротися.

У. Т.: Який із фронтів, політичний чи реальний, важливіший для країни?

– Політичний, звичайно. У вересні яка була лінія фронту? Я, чесно кажучи, думав, що цей дебальцівський апендикс з'єднається з волноваським і ми зможемо оточити «ДНР». Але політики вирішили інакше... Фактично політична воля не дала нам тоді перемоги. Хоча б тактично. Тому тут усе залежить від політиків, від верховного головнокомандувача, від тих осіб, які не хочуть воювати, а хочуть домовлятися.

У. Т.: Рішення піти на війну було важким?

– Воно було природним, тому що 16 років я член «Братства Легіонерів». Це військовий пластовий табір, який ми організували. Готували дітей не до війни, а про всяк випадок. Навіть не думали, що так може бути, але це сталося. Я взагалі дивуюся, що так мало пластунів воює. Чому зразу не пішов? Бо зголошувався спочатку в СБУ, нас багато написало заяви. Проходив перевірки, тести, комісії і не потрапив у першу хвилю. В СБУ мене не

взяли, окуліст забанив. Тоді подався в батальйон УНСО, готувався такий, але коли зрозумів, що його не буде, записався добровольцем у 25-й. Там були знайомі, мене буквально за кілька днів оформили, і я поїхав у Десну, а за кілька тижнів потрапив під Дебальцеве. Там уже став медиком. В армії був зв'язківцем і досі вважаю, що зв'язок – це її нерви. Але потрапив зв'язківцем у медпункт, а тепер які телефоністи – всюди рації, ходив як неприкааний. Потім став асистувати під час операцій, навчився крапельниці ставити, уколи робити, доглядати за хворими, возили поранених, вносили їх.

Коли тільки потрапив у 25-й, мене паралельно запросили в один батальйон спецпризначення. Написав рапорт, хотів перевестися, але з Міноборони в МВС перевестися неможливо. Тому, як почалася ротація, написав заяву на звільнення, була підстава: троє і більше неповнолітніх дітей.

У. Т.: Скільки в тебе дітей?

– Шестеро. Двоє повнолітніх і четверо неповнолітніх. Три місяці заява плавала у хвилях бюрократії і таки виплила. Отримав наказ, звільнився з військової служби й одразу подався в батальйон МВС, де зараз проходжу процедури. Шкодою за одним... Якби знав, що таке буде під Дебальцевим, поїхав би зі своїми туди знову. Але хто знає, що буде.

Є в мене друг, пластун, теж у 25-му батальйоні. Думав, що він в оточенні, бо вся його рота в оточенні, але, виявляється, ні. БМП, яка везла поранених, підбили на передовій, і він пішов добровольцем її визволяти. Визволили, відвезли в госпіталь, а назад повернутися не змогли, бо там оточення. Ніби ризикнув життям, міг загинути, але дивом опинився у відносній безпеці. Тут не вгадаєш. Можна десь сачкунути, а потім потрапити в таку ситуацію, що жах. Неможливо спрогнозувати, де знайдеш, а де ні. Я за нього дуже переживаю – вихованець. Як дитина, як син. Хотів із собою забрати, але перевестися нереально, а закосити він не хотів. Його батьки навіть не знають, що воює, думають, що в Києві працює айтішником. І він не один такий.

У. Т.: Як діти сприймають те, що батько воює?

– Найменший, коли я приїхав, тиждень на руки не йшов, бо явся, чужа людина. Йому було два місяці, коли я пішов на Майдан. Старші скучають. Надіслали малюночки класні. З одного боку трупи москалів лежать із прапором російським, у них стріли запахані, а з другого – горбики із хрестами і теж прапор російський. Могилки вже готові. Менший каже: «Тато добріший став». «Чому?» – дружина питає. «А ми босі по хаті ходимо, а він не свариться». А другий філософськи: «Так, війна міняє людей».

У. Т.: Що після війни?

– Не знаю, подивимося. Може, залишуся в спецпідрозділі МВС. Як будуть якісь реформи, із задоволенням пішов би в якусь структуру. Можливо, у внутрішню безпеку. Я не міліціонер, але хотів би розслідувати справи, пов'язані з продажними ментами, якби була на це якась політична воля. Бо якщо бути чесним ментом у

НАС ЗРАДИЛИ, АЛЕ НЕ ВСЕ ПРОПАЛО. НІЧОГО ЩЕ НЕ ПРОПАЛО. КОЖЕН МАЄ РОБИТИ ТЕ, ЩО МОЖЕ

нечесній компанії, то підставлять і зроблять злодієм. Коли нічого не зміниться, у мене є чим займатися. Є діти, роботу знайду, життєві далі. Ну й громадська діяльність 100%. У цьому навіть немає сумніву, обов'язково. Все ж таки влада, хай там як, зрозуміла, що люди щось вирішують. Подивилися на Януковича і зробили висновки. Вони не дурні. Тобто можна з ними говорити і якість питання хоч помаленьку вирішувати.

У. Т.: Що ти сказав би тим, хто кричить «нас зрадили» і «все пропало»?

– Нас зрадили, але не все пропало. Нічого ще не пропало. Кожен має робити те, що може. Може воювати – йде воювати. Не може – допомагає тим, хто воює, або тим, хто допомагає, або тисне на владу, щоб вона допомагала тим, хто воює. Треба бути активним громадянином з активною життєвою позицією. Усе для фронту, усе для перемоги. ■

Кіборг Бізон:

«Після Майдану йти на війну було простіше»

Кіборг Бізон про Майдан, війну, ДАП, відчуття не-реальності, футболки з Бандерою та рік, прожитий на одному подиху.

ПРО ПОЧАТОК РЕВОЛЮЦІЇ

З Миколаєва до Києва я вирушив у перші дні минулої зими. Тоді, після подій біля АП 1 грудня, до мене прийшов друг і запропонував зганяти до столиці – подивитися, що там відбувається. На кілька днів! Ці «кілька днів» тривають досі...

Що згадується зараз? Чомусь дуже добре пам'ятаю Лютеранську – грудневу ніч, коли зносили наші барикади. Нами проламують нашу ж барикаду, ми розуміємо, що в «коробочці», заходить «Беркут»...

Багато веселих моментів було потім. Але це запам'яталося найбільше.

Пригадую, як потрапив до шпиталю вперше. На тлі опіку дихальних шляхів загострився гайморит – температура 40, дихати неможливо...

Але все це дрібниці, адже Майдан насправді дуже об'єднав українців. Саме там можна було побачити, як хлопець із Криму б'ється пліч-о-пліч із хлопцем із Закарпаття – і вони найкращі друзі, вони один одному спину прикривають. Зараз так само. На війні немає розділення за регіонами. От навіть у нашому батальйоні воюють хлопці з усієї України.

Крім того, Майдан дав людям розуміння того, що від нас щось залежить, що ми щось можемо змінити в цій країні, що ми є владою.

Чи підготував він до війни? Певною мірою. Участь у тих-таки подіях 18 лютого 2013 року – досвід вуличних боїв... Після Майдану йти на війну було простіше.

Автор:
**Валерія
Бурлакова,
Піски**

ПРО ВІЙНУ

Ця війна – війна з Росією – триває не один рік і не одну сотню років. Ми ведемо її всю історію.

Спочатку я прийшов на Схід як волонтер. Потім познайомився з Олегом Купиним, командиром «Карпатської Січі», і він запропонував йти воювати. Ми приїхали до Пісків. У нас була тоді лише одна «Сайга» й одна СГД...

В аеропорт потрапив у грудні. Давно хотів туди. І себе перевірити, і сепаратистів постріляти, адже, скажімо, у Пісках зіткнень лоб у лоб із ними майже немає. Якщо там нас криють більше мінами та «Градами», то в аеропорту це переважно контактний бій. Ми поїхали в термінал разом із 93-ю бригадою. Що там було? Постійний холод, постійна вогкість, але й до цього звикаєш. По тобі стріляють, ти стріляєш...

ПРО ПЕРЕМОГУ

Ми, звісно, переможемо. Але завжди потрібно готуватися до найгіршого – у нашому випадку до повномасштабного вторгнення Росії. Краще бути готовим до всього, ніж дістати ще кілька «несподіваних» Ловайськів.

Навіщо були всі ці довбані «перемир'я»? Жодного справжнього я не бачив. У грудні? У нас тоді були трьохсоті... Так, ми начебто з ними «дружили», начебто все було нормально, начебто каталася через їхні блокпости... Але ДАП стабільно обстрілювали, була й спроба атаки, яку ми відбили. І перемир'ям навіть не пахло.

ПРО СОРОМ

Як це – їхати через сепарський блокпост?.. Соромно. Дуже-дуже соромно. Ти дивишся в їхні очі. Розумієш, що то твої вороги. Вони тебе обшукують. Перетрушують речі, рахують магазини, дивляться, що в машинах. Звісно ж, усе це супроводжується коментарями. «Нахрена ви туди едете?» «Привет, двухсотые!» Ти розумієш, що мало що можеш вдіяти в тій ситуації. І що тобі потрібно потрапити в аеропорт. Так, можеш відмовитися – сказати, що не приїждуватимешся, що ось такий ти класний і гордий. Але ж там, у терміналі, хлопці, яких потрібно міняти. Вони не винні, що в нас «перемир'я».

Аеропорт став символом. Це була одна з причин його тримати: ДАП і кіборги, які не здаються, незважаючи ні на що.

Відчуття нереальності виникає, коли є час подумати, проаналізувати все: від Майдану до війни. Не віряться, що це відбувається у твоїй країні. Неначе все це комп'ютерна гра. Але ж події цілком реальні.

ПРО ПОЧУТТЯ

На Майдані, під час подій на Грушевського, якось прийшла бабуся – принесла порожні скляні пляшки з-під пива. Ось, каже, хлопчентя, я назбирала, більше нічим не можу допомогти... Замість того щоб піти здати їх і купити собі хліба, вона принесла нам. Ми їй їжі підкинули, все таке... Тоді я розчулився ледь не до сліз. Усе всередині перевернулося.

Уже під час війни в Дніпропетровську, коли ми їздили до військового шпиталю, на вулиці просто підійшов дядько, сказав: «Ось вам на сигарети» – і поклав гроші мені в кишеню. Теж зворушливо. Дитячі малюнки дуже розчулюють...

Навіть зібратися після ротації, посидіти з пацанами – це завжди сильні емоції. Нарешті поряд люди, яким довіряєш, які тобі стали практично рідними. Давні друзі, звісно, теж лишаються. Але вони не розуміють. Розуміти нас, навіть наші сьогоднішні жарти тепер важко.

Напевно, має бути якась межа між війною та мирним життям. Але я не знаю, де вона, не відчуваю її поки що. Уже двічі приїжджав додому і не відчував. Просто усвідомлюю, що вдома потрібно тримати себе в руках, інакше або зіп'єшся, або збожеволієш.

ПРО КОНТРАСТИ

Коли відбувався штурм Майдану 11 грудня, перший штурм, була дивна картинка. Заходиш на Майдан, стоять люди перед сценою, на якій стрибає Руслана й кричить: «Не бийте міліцію! Міліція з народом! Де ваші ліхтарики?!». А за кілька метрів – реальна бійня, з якої виносять трьохсотих.

Таким, як я був до війни, вже ніколи не буду. Війна змінює людей. Загострюються інстинкти, стаєш більш безбашеним... Раніше в тебе був блок, були гальма. Тут звикаєш до того, що тебе щодня можуть вбити. І реально стає все пофіг.

Але багато що дратує. Я був тут без перерви два з половиною місяці. Потім приїхав до Миколаєва – таке відчуття, ніби там інша реальність. Люди живуть своїм життям, радіють, запускають салюти, п'ють. І, здається, багатьом абсо-

лютно байдуже, що лише за кілька сотень кілометрів гинуть хлопці, які воюють за них. Це не вкладається в голову.

ПРО ДОНБАС

Цілісність моєї країни для мене є принциповою. Донбас наш, чому ми маємо його комусь віддавати? Тому що дядя Вова так хоче? До того ж після Донбасу його метою стане Південь України. А мені воювати тут набагато легше, ніж на вулицях рідного міста... Маємо унікальну можливість зупинити всю цю заразу біля кордонів країни.

ПРО ОЧИЩЕННЯ

Україна вже не буде такою, як була. Вже не буде ілюзії, що Росія – наш друг, що «діди воювали», не буде міфу про бандерівців. Народ став єдиним. Нас завжди намагалися роз'єднати, а зараз ми об'єдналися. Тепер у людей, які воювали, є друзі і з Тернополя, і з Криму, і вони між собою спілкуватимуться завжди, і діти їхні теж. Усі знатимуть, що там такі самі хлопці, такі самі українці.

Ми ніколи ні на кого не нападали. Але захищаємо своє. Зараз, навіть у Миколаєві, я бачу людей, які не підтримували Майдану, але змінили свою думку, коли запахло смаленим. Коли з'явилася загроза, що в місто прийдуть росіяни, що почнуть вибухати снарядами, накривати «Гради». І зараз у Миколаєві на базарі продають футболки з Бандерою. У Миколаєві!

Ми змінилися. Майдан і війна були необхідні для цього. Звісно, погано, що на фронті гинуть найкращі. Але разом із тим гине й те бидло...

Звісно, завдання Майдану ще не виконані, й, швидше за все, буде третій Майдан. Він буде зовсім іншим, але буде. Не відбулося люстрації. Ті самі г.и, що були на місцях, просто перефарбувалися, перейшли в інші партії.

ПРО ВІДЧУТТЯ ЧАСУ

З грудня 2013-го все як на одному подиху. Важко повірити, що минув уже понад рік. Я весь цей час фактично не живу вдома. Живу взагалі незрозуміло де, у підвалах якихось...

Відчуття того, що війна скоро закінчиться, у мене немає. Позиційна війна – така, як зараз – може тривати роками.

Але я все одно буду тут. Не зможу сидіти вдома, сказати «все, я втомився, я йду», якщо знаю, що мої хлопці, з якими воював пліч-о-пліч, які мою спину прикривали, досі тут. І що тут воюють та гинуть інші. Ким ми будемо після цього? Для самих себе?

Так у моменти, коли перемога здавалася чимось нереальним, було й на Майдані. Було класно. ■

24–28 лютого чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

Київ (вул. Лисенка, 3):

24 лютого, 18:00 – «Культурні цінності Європи». Дискусія в межах презентації однойменної книжки.

25 лютого, 18:00 – нагородження переможців конкурсу художнього репортажу «Самовидець».

26 лютого, 18:00 – Шувалова_тур: Київ.

28 лютого, 12:00 – Мистецтво дітям: дитяча субота за мотивами книжки «Як розмовляти з дітьми про мистецтво».

Харків (вул. Сумська, 3):

24 лютого, 17:00 – засідання Харківського історико-філологічного товариства. Модератор Ігор Михайлин.

26 лютого, 19:00 – дискусія «Моя подорож в Арабські Емірати». Організатор Сармад Алнажар.

Львів (просп. Свободи, 7):

24 лютого, 18:00 – презентація книжки Франсуази Барб-Галль «Як розмовляти з дітьми про мистецтво». Спільно з Видавництвом Старого Лева.

25 лютого, 18:00 – «Сектор критики»: обговорення книжок – переможців премії «ЛітАкцент року – 2014» за участю літературознавців Андрія Дрозди, Ігоря Котика, Віктора Неборака.

26 лютого 18:00 – «Коло книжки»: обговорення воєнних романів Еріха Марії Ремарка з підлітками 14–16 років.

27 лютого 18:00 – творчий вечір Івана Лучука «50 років у літературі» (до 50-річчя письменника).

Івано-Франківськ

(вул. Незалежності, 31):

26 лютого, 18:00 – презентація збірки віршів Наталі Ткачик «Наскрізь».

28 лютого, 18:00 – презентація збірки віршів Юрія Матевощука «Метрополь».

Інформаційний партнер

Тиждень

Із повним переліком заходів та його можливими змінами ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Олександр Ярмола:

«Майдан уже породив нову хвилю музики, яка зараз тільки набирає сили»

Спілкувався
Богдан Буткевич

Олександр Ярмола, беззмінний фронтмен гурту «Гайдамаки», є одним зі старожилів української рок-сцени, що постійно проявляє громадську активність. Він брав участь майже в усіх значних соціально-політичних подіях останнього десятиріччя. Чимало сил доклав і до Майдану-2: багато разів виступав зі сцени як музикант, як звичайний активіст майже щодня просто приходив підтримати Революцію гідності. Про Майдан із погляду музиканта *Тиждень* і поспілкувався з ним напередодні річниці кривавих подій 18–20 лютого 2014 року.

У. Т.: Ви і як активіст, і як музикант брали участь у двох Майданах: 2004 та 2013–2014 років. У чому їх різниця, на вашу думку?

– Знаєте, перший Майдан – то така собі лайт-версія революції, тоді як цей – уже справжня боротьба. На першому ми навіть не відчували якоїсь серйозної боротьби, все далось надто легко. Якщо порівнювати з 2004-м, то тоді, пригадайте, серед революціонерів фактично не було бойового крила, того-таки «Правого сектору», Самооборони тощо. Ак-

цію 2004-го можна порівняти хіба що з тим, що було на Майдані та Європейській площі до побиття студентів 30 листопада: мирний протест, легітимні декларації. З моменту ж, відколи влада проявила агресію, настрій на Майдані докорінно змінився і далі змінювався в бік війни протягом усіх протестів. Тому порівнювати цей досвід, який ми всі і я особисто здобули під час Революції гідності, з фестивалем взірця 2004 року якось навіть і не хочеться.

У. Т.: Яку роль відігравали митці на останньому Майдані? Адже поміж людей було дуже багато таких настроїв, що, мовляв, не треба ніяких тут музик і співів, треба воювати, а не гоцати. Наприклад, у 2004-му, навпаки, митці й музиканти були чи не головними героями подій.

– Звичайно, у певні моменти це відчувалося. Особливо коли виникали сумніви в остаточній перемозі. Зрештою, Майдан тривав дуже довго, чотири місяці, всяке бувало. А те, що іноді казали, мовляв, танці – то зайве, насправді потрібно було все. Зрозуміло, що коли йде бій, то вони не потрібні. Однак, пригадуючи ті холодні ночі кінця січня – початку

лютого, коли людей було менше, розумієш, що тих, хто залишався, треба було й зігріти, й підняти їм, втомленим і змерзлим, бойовий дух. Ми завжди намагалися грати так, щоб у людей не залишалося поганих думок. Щодо митців, то вони відігравали саме ту роль, яка й була потрібна. А головне – музиканти виконували й виконують досі функцію осмислення всього того, що сталося. Знаєте, колись події на Майдані стануть далекою історією й залишаться тільки їх культурне відлуння, зокрема й у музичній формі.

У. Т.: Розкажіть про своє найкрасивіше враження від подій на Майдані.

– Мабуть, це епізод 18 лютого, коли ми з барабанщиком колупали бруківку на Інститутській. Чекали на наступ «Беркута», що тоді ховався у дворах. І от у нас зламалася кувалда, якою трощили каміння. Вирішили на якийсь час трошки відпочити, зайшли до найближчого кафе. Якраз у цей момент міліція пішла в атаку – повертаємося, а там тікають люди, позаду темна стіна беркутівців. Розминулися буквально на хвилину – дуже поталанило.

У. Т.: А чи брали ви безпосередню участь саме в силових сутичках із міліцією?

– Майже ні, окрім першого штурму Майдану 11 грудня 2013 року. Ми з хлопцями вирішили, що все ж таки музиканти й маємо діяти культурно. Зрештою дійшли висновку, що підтримуватимемо бійців усім, чим тільки зможемо, але «коктейлі Молотова» не кидатимемо. Були на місці, допомагали будувати укріплення, колупали бруківку, але зброї до рук не брали.

У. Т.: Чим зайнялися після закінчення Майдану та початку війни на Сході?

– Звичайно, ми не могли залишитися осторонь цих подій. Постійно їздимо на фронт, до шпиталів, граємо хлопцям, допомагаємо чим можемо. От буквально за кілька днів знову плануємо туди. Вважаю, що найбільшим особистим внеском є творчість нашого гурту, те, що ми намагаємося зафіксувати події такими, якими вони були.

Адже мине час – і, дуже ймовірно, історію почнуть переписувати на догоду моменту. Але твори залишатимуться. Чим більша буде культурна спадщина нинішніх подій, тим довшою буде пам'ять про них.

У. Т.: У суспільстві досі тривають дискусії, чи можна розважатися під час війни. Чи не заважає вашому колективу це у творчості та концертній діяльності?

– Варто розрізнити мистецтво, яке намагається правдиво зображати реальність, бути в резонансі з часом, і просто попсу заради розваги. Остання й справді непотрібна під час війни. Але навіть війнам необхідно відпочивати після бою, не кажучи вже про звичайних громадян, яким варто рефлексувати з приводу подій. І саме справжня музика в цьому допомагає. Не слід забувати, що боротьба з ворогом триває на всіх фронтах: не тільки на військовому, а й на культурному, науковому, будь-якому іншому. Для України зараз усе важливе, що працює на її користь: музичний твір, книжка, наукове відкриття, вдалий бізнес-стартап тощо, які реалізовані саме на українських теренах. Власне, Майдан уже породив нову хвилю музики, яка зараз тільки набирає сили. У багатьох митців відбувається процес переосмислення, і невдовзі кількість породить якість – хороших команд і виконавців стає дедалі більше. Великі катаклізми завжди приводять до пожвавлення мистецтва. Україна тут аж ніяк не виняток.

У. Т.: Російський ринок, на якому звикли заробляти українські музиканти, майже закритий. Багато хто починає дивитися в бік Заходу. Але ж «Гайдамаки» вже багато років активно концертують Європою, тож у вас є досвід у тому, як завойовувати західного слухача.

– Як-то кажуть, на ура українську музику сприймають у Польщі та країнах Балтії, бо там прекрасно розуміють події, які в нас відбуваються, і ставляться до українців прихильно. А ось уже в Австрії чи Німеччині людям байдуже до нас. Вони не хочуть розуміти, хто винний, а хто правий у війні, їх дратує, що че-

рез це змушені виходити із зони комфорту. Не забуваймо й про те, що російський вплив на Західну Європу досі зберігається, тим більше що там реально немає українських іноземномовних каналів донесення інформації. Тому вважаю, що українські музиканти й митці мають використовувати свої концерти для донесення світу нашої позиції, перетворювати їх на культурні презентації України. У нас якраз незабаром починається тур Німеччиною та Польщею, і саме цим окрім власне музики збираємося займатися. Варто бути наполегливим – о'кей, зараз нас

ВЕЛИКІ КАТАКЛІЗМИ ЗАВЖДИ ПРИВОДЯТЬ ДО ПОЖВАВЛЕННЯ МИСТЕЦТВА. УКРАЇНА ТУТ АЖ НІЯК НЕ ВИНЯТОК

там не хочуть розуміти, отже, потрібно докласти якнайбільше зусиль, щоб такі побачили, почули та зрозуміли.

Влітку минулого року ми брали участь у всесвітній конференції на тему «Музика Протесту» у Франції. Усі запрошені оповідали якісь теорії. Ми ж зробили цілу презентацію з відео, фото, а ввечері був концертний виступ. Глядачі вітали нас зі сльозами на очах. ■

БІОГРАФІЧНА НОТА

Олександр Ярмола – український музикант, засновник і фронтмен гурту «Гайдамаки». Народився 1966 року в місті Чорнобилі на Київщині. Закінчив Київське музичне училище ім. Р. М. Глієра та Національну музичну академію ім. П. І. Чайковського за класом вокалу. З 1986-го по 1989-й був вокалістом у київському хеві-метал-гурті Jaguar. З 1991-го по 1993-й – баритон у Національному заслуженому академічному народному хорі імені Григорія Верьовки. З 1993-го Олександр Ярмола – фронтмен гурту Aktus, із яким став переможцем фестивалю «Червона рута-95». 2001-го було засновано козак-рок-гурт «Гайдамаки». Тоді ж «Гайдамаки» підписали контракт із EMI Records. За 11 років існування команда випустила шість альбомів і кілька синглів. Альбом «Україна Кличе» отримав нагороду WOMEX/World Music Charts Top Label (2006), а «Кобзар» посівсьоме місце в музичному World Music Charts Europe на радіо BBC. Платівка, записана спільно з польським гуртом Voo Voo, стала золотою. У 2013-му «Гайдамаки» випустили альбом «Годі спати». Від перших днів Революції гідності Ярмола з колективом були на Майдані. Упродовж цього часу 10 разів зіграли на сцені київського Майдану й виступили на харківському та донецькому Майданах. У 2014-му випустили відео на пісню «Загін не помітив втраги бійця», «УкрОп», «Нашим Пацанам» і підсумували період протистояння на Майдані піснею «Дерев'яні Щити (Герої не вмирають)», присвячену Небесній сотні

Нове життя луганських прикордонників

Автор:
Станіслав Козлюк,
Старобільськ – Новоайдар

У червні минулого року прикордонний загін через постійні атаки був змушений покинути Луганськ і перебазуватися до Старобільська

«Ми ж не базувалися в Старобільську, – Ігор* уважно дивиться кудись поперед себе, – раніше наш загін був у Луганську, але влітку довелося покинути місто. Частина штурмувати намагалися. Стрілецька зброя, легкі міномети – стоїмо поруч із будівлею, яку нещодавно почали приводити до ладу. Разом із волонтерами, які саме привезли військовим тепловізор і ліки, чекаємо на дозвіл зайти всередину.

Луганські прикордонники. У червні, після двох днів запеклих боїв, їх передислокували в спокійніше місце, до Старобільська. Нині військові обживають приміщення старого дитсадка, який їм здали в оренду. Вздовж зеленого паркана то тут, то там видно чоловіків у камуфляжі з автоматами, на подвір'ї припарковано кілька авто. Подекуди видно зведені з мішків із піском укріплення.

«Якщо почнеться штурм, як колись у Луганську, боюся, все буде набагато страшніше. Просто накриють артилерією та й по всьому. Навряд чи вже стрілятимуть», – із сумом констатує Ігор.

Заходимо всередину. Нас одразу заводять до ідальні. Акуратно пофарбовані стіни, нові меблі, вішаки. На одному зі столів банка з грішми. На саморобній наліпці акуратним почерком виведено: «На телевизор». У кутку урчить електрочайник, на столі вазочки з печивом і згущеним молоком.

«Нам місцеві жителі допомогли гроші зібрати на ремонт. Якщо пам'ятаєте, тут раніше просто жах був, а не місце для відпо-

Діє посилений режим контролю, прикордонники ретельно оглядають транспортні засоби, перевіряють кожного

чинку, – розповідає Олександр волонтерам. Саме він зустрічав нас усередині. – Зараз хлопці скидаються на телевизор. Щоб, так би мовити, все було цивільно. Можна було зайти, випити кави, новини подивитися, – пояснює прикордонник, показуючи на банку з грішми. Купюри всередині, щоправда, не надто великого номіналу – здебільшого від однієї до п'яти гривень. Серед них дзеленчаті і копійки.

Волонтерів між тим уже очікують. Саме на нараду зібралися офіцери, пропонують урочисто передати тепловізор. Погоджуються. Тим паче ще потрібно розвезти медпрепарати: щось із лікарських засобів залишиться в Старобільську, щось вирушить до Новоайдара. Прикордонники запрошують у гості, обіцяють трохи показати своє господарство й розповісти про робочі будні на новому місці.

Наступний ранок. Зимове сонце збирається небосхилом. Стоїмо з військовими біля червоного джипа, який має відвезти нас на невеличку екскурсію.

«Що в нас на кордоні з РФ? На тій ділянці, яку ми контро-

люємо, все відносно спокійно. Пункти пропуску працюють, люди їдуть у Росію, в Україну. Зрозуміло, що діє посилений режим контролю, ретельніше оглядаємо транспортні засоби, перевіряємо кожного, – до нас підходять ще двоє прикордонників. У камуфляжі, бронжилетах, з автоматами. – Поїхали, маємо час до обіду», – Ігор першим застрибує в машину».

Подорож розбитою дорогою, навіть на позашляховику, нагадує поїздки на американських гірках. Машина раз по раз втрапляє у вибоїни. Часом нас підкидає вгору-вниз, розганяючи вранішній сон. Назустріч час від часу їдуть військові «Урали». То з причепами для бронетехніки, то з ящиками з-під боєприпасів. «Лена» – виведено великими білими літерами на бампері однієї з вантажівок.

«Раніше тут дівчинка одна була. З українським прапором, жовто-блакитними стрічками. Стояла на узбіччі, зустрічала наших хлопців. Піднімало настрій. Її переслідували, погрожували. Але вона все одно ледь не щодня виходила до військових. Зда-

ється, на її честь навіть один із танків назвали. Втім, останнім часом щось не видно, – каже Олег, один із наших супутників. Йому вже десь за 30. На плечі висить АК, у руках мобільний телефон. Показує фотографії з блокпостів. – Тут ми з мільціонерами стоїмо. Це ще влітку було. А це відома Щастинська ТЕС. Там безперервні обстріли, – на екрані з десяток озброєних чоловіків, – тут увесь вищий склад. Офіцери, розвідники».

Проїжджаємо порожній блокпост. Прикордонники пояснюють: раніше тут стояли військові, проте згодом їх перевели в інше місце, а бетонні блоки лишилися. Інколи біля знака «Стоп!» зупиняються авто. Чекають, коли до них вийдуть із перевіркою. Не дочекавшись, поволі сунуть далі.

«У Луганську ми хотіли до останнього стояти. Боеприпасів собі набрали, укріпилися максимально. Нас тоді серйозно в облогу взяли, – Олег показує чергове фото: підвіконня, великі металеві ящики. – Калібр 7,62 їх пробивав, 5,45 застрягали. А якось до нас підігнали інженерний броньовик, набитий вибухівкою. Розвідка добре спрацювала, вчасно попередила. До нас потім вийшов спеціаліст, пояснював, куди стріляти, щоб воно не доїхало. А далі з'явилася інформація, що нас мають трітати газом. Довелося виходити», – за розмовами під'їжджаємо до блокпоста.

Уже добре знайомі бетонні укріплення, неподалік у землі впритий бліндаж. Попід ногами в прикордонників бігає пес Патрон. Коли повз проїжджають авто, він, заходжуючись гавкотом, проводить їх. Утім, транспорту небагато. Що й не дивно, адже попереду дорога до вже напівмертвого міста Щастя. Поряд із нами зупиняється вантажівка, військові перевіряють документи, зазирають у багажник, оглядають вантаж.

«Ніч минула... спокійно. Обстріли були, але цього разу без втрат. І техніка відносно ціла, – ділиться новинами Володимир, боєць із блокпоста. – А в нас тут тихо. Це ближче до передової неспокійно».

Військові перекидаються жартами, дехто позує для фото напам'ять. Вносять роздруковку з віршами 16-річної дівчинки, просять якось їх опублікувати.

Утім, текст не віддають, обіцяють скинути на електронну пошту. Заводять у бліндаж, показують нехитрий побут: ліжка, чайник, саморобний умивальник, буржуйка. У кутку висить портрет молодого Шевченка. Радо дозволяють зробити кілька світлин, але просять без облич.

«Зрозумійте нас правильно, ви фото опублікуєте, а потім нас шукатимуть. І з блокпостом обережніше, будь ласка, тут же питання безпеки», – просить прикордонник Євген.

Прощаємося. Попереду візит до бази в Новоайдарі. Кілька хвилин нерівної дороги – і ми біля зелених воріт. За ними кілька бійців, які уважно стежать за машиною. Через хвилину заїжджаємо у двір.

«Як із проросійськими настроями? Вони є. Навіть люди, які висловлюють антивоєнну позицію, заявляють, що вони проти насилья і війни, фактично проросійські. Ставлять нам запитання на кшталт: «Чого ви до нас зі зброєю прийшли?». Хоча сприймають нас краще, ніж попервах. Раніше ставлення місцевих було дуже насторожене. Але допомагати намагаємося, підтримуємо порядок. Якщо десь нетверезі люди зі зброєю ходять, затримуємо, лікарні допомагаємо. Учора волонтери нам медикаментів привезли, ми частину віддали. Ну й тут поряд дитсадок є, вже, можна сказати, підшефний», – розповідає Руслан.

Заглядаємо до імпровізованої «казарми», чи то, краще сказати, кімнати відпочинку. У колишньому кабінеті якогось чиновника попід стінами стоїть чотири двоярусні ліжка, у центрі кімнати – телевізор. Тут же один із прикордонників відпочиває. Руслан пояснює: бійці розквартировані по всій будівлі. Виходимо в темний, довгий коридор. Завертаємо до сходів на другий поверх. Перед нами в доволі просторому приміщенні встановлені дерев'яні стільці, у кутку телевізор нон-стоп показує новини. На стіні прапор України і портрет Порошенка. Тут же дошка пам'яті з іменами загиблих на службі прикордонників. Під портретами свічка.

«Вона постійно горить, – каже Руслан, схиливши голову. – Одна догорит, ставимо іншу. Ми про загиблих колег пам'ятаємо, – замовкає на кілька секунд. – Ну

що, подивимося на дитсадок? – раптово схоплюється.

Щойно разом із військовими з'являємося на подвір'ї дитячого садочка, як нас оточують дітлахи. «А печиво буде?» – задираючи голови на чоловіків у камуфляжі, питають. Вихователі заводять їх до будівлі, просять нас трохи зачекати й лишити зброю надворі. Аби не лякати малих.

«Часом із будматеріалами допомагаємо. Якщо щось відремонтувати треба. На Святого Миколая дістали вихованцям солодощі з фруктами, а на Новий рік просили волонтерів для дітей якісь розвиваючі ігри привезти. Так вийшло, що садочок якось на відшибі стоїть. Тож ми його під своє крило взяли, – каже Руслан. – А ще якось нам волонтери передали вітаміни. Дитячі. Ну куди нам, здоровим чоловікам, їх? Перевірили в лікарні, щоб термін придатності був нормальний, ми ж у цьому не спеціалісти, і передали діткам».

Всередині жарко. У дитсадочку лише дві групи на 38 дітей. Із кімнат чути сміх. Подекуди з-за дверей визирають скуйовджені

ЛУГАНСЬКІ ПРИКОРДОННИКИ: ВСЕ ЛИШИЛОСЯ НА «ТІЙ» ТЕРИТОРІЇ: КВАРТИРИ, БУДИНКИ, МАШИНИ

голови. Подивитися на гостей.

«Так, хлопці допомагають час від часу. Іграшки якось привезуть, печиво дітям. Малеча щаслива», – пораючись коло вихованців, розповідає вихователька Валентина. Просить їх розповісти, що саме привозять їм великі дядьки в камуфляжі.

«Цукерки, мандарини, печиво», – різноголосо відказують малі. Попереду в них тиха година, доводиться збиратися. Вже майже обід, «екскурсія» завершується. Вантажимося в машину на Старобільськ. Прощаємося з Русланом.

«Воюватимемо до останнього. У нас же служать місцеві. І все лишилося на «тії» території: квартири, будинки, машини. Навіть одяг. Дехто взагалі в самій формі вийшов із міста, все полишили. Наш дід Луганськ. Сумуємо за ним. І дуже хочеться туди повернутися». ■

*Імена героїв змінено

Соломія Бобровська:

«Потрібно сформуванати механізм контролю за гуманітарною допомогою»

Записав Богдан Буткевич

Коли чуємо слово «волонтер», у пам'яті відразу виринає кілька загальновідомих прізвищ, які вже стали медійними брендами. Однак насправді волонтерський рух складається з десятків гуртків ентузіастів, що на свій страх і ризик допомагають обраним ними військовим частинам, не роблячи на цьому зайвого піару. **Тиждень** поспілкувався із Соломією Бобровською – дівчиною, разом із друзями координує діяльність неформального об'єднання «Допомога прикордонникам», що сприяє Державній прикордонній службі України.

Волонтерство для мене природний стан, адже я вихідець із «Пласту». Для нас є аксіомою, що волонтерити – це обов'язок нормальної людини. Узагалі підготовка кадрів нинішнього волонтерського руху, за моїми спостереженнями, почалася відносно давно, але спершу була точковою, немасовою. Це сталося приблизно в момент акції голодування за нашу мову перед Українським домом на Європейській площі 2012 року. Так вийшло, що згодом разом із командою я стала засновницею «Євромайдану SOS». 30 листопада активісти, які приїхали на семінар із питань дотримання прав людини ГО «Центр громадянських свобод», зібрались і почали працювати. Якщо спочатку ми планували займатися правовою допомогою потерпілим, то дуже швидко це переросло у величезний інформаційний майданчик із сотнями волонтерів: від перекладачів до аналітиків. Наш call-центр працював цілодобово до кінця липня 2014 року. Після закінчення активної фази Майдану ми продовжували пошуки зниклих, навесні допомагали родинам загиблих. А пара-

льно вже розгорталися події в Криму, куди невдовзі поїхали перші моніторингові групи. Однак у травні на Сході точилися справжні бої і чимало моїх знайомих та друзів поїхало добровольцями на фронт. Тож для нас було абсолютно логічно продовжити волонтерство й на війні.

Прикордонники як підшефні були обрані не тільки тому, що в мене рідний брат служить у ДПСУ. Так, звичайно, попервах те, що маю там родича, допомагало у встановленні контактів. Однак згадайте ситуацію весни – початку літа 2014 року. Ці хлопці стояли в найвіддаленіших місцях, на передовій. Їх ніхто не бачив, нічого до пуття не знав. І найголовніше: коли волонтери почали займатися бойовими частинами, то до прикордонників ніщо не доходило. І через складнощі з добором до них, і через закритість структури, і через те, що тоді багато хто не розумів важливості їхньої роботи. Пам'ятаєте, які ша-

лені потоки критики виливалися тоді на прикордонників? Ось тоді ми й почали допомагати частинам, що входять у Луганський та Донецький прикордонні загони.

Ми не є великим фондом чи громадською організацією, в нас навіть немає окремого приміщення під склад. Остаточо оформились у групу в липні, коли поновилися бойові дії і ми з подружками взяли до роботи. Нас сім-вісім осіб на постійній основі, кожен має свою сферу відповідальності, ні для кого волонтерська діяльність не є єдиною, у кожного ще існує робота, яка годує. Ми ніколи не прагнули стати великим фондом. Але так сталося, що мало хто опікується прикордонниками, і ми одні з таких. Зараз ми в процесі входження до Волонтерської ради при ДПСУ, а ще є Громадська рада при Адміністрації ДПСУ – доволі цікава організація, куди входить чимало якихось дядечків і тітоньок, які не займаються реальною громадською роботою,

проте вкотре там засідають. А ще в ній є представники реконструкторського клубу із прекрасною назвою «Червона зірка». Тому закликаю всіх дотичних до волонтерства на користь ДПСУ: долучайтеся, щоб ми мали максимальний вплив і контролювали процеси розподілу допомоги. Бо нашими силами не накупиш на всіх карданних валів, коліс чи рацій, особливо якщо трапляються випадки відвертої безвідповідальності.

Найбільша проблема із прикордонниками була в тому, що з них від початку 2000-х робили поліцейську структуру замість військ. І вона на момент початку конфлікту фактично майже втратила оборонну функцію, бо натомість займалась охороною, контролем, пропуском тощо. Тобто була абсолютно не готова до повномасштабних бойових дій. На початок боїв більшість прикордонників мали пістолети з гумовими кулями, деякі – з бойовими, а також гумові кийки. Це вже зараз у них з'явилися й артилерійсько-зенітні, й протитанкові підрозділи. А відразу після початку мобілізації виникли величезні проблеми з харчуванням та забезпеченням призовників, які ми попервах і прагнули вирішити. Потім дійшла справа до форми, далі були запчастини, шини і т. ін. Постала проблема з частинами, які вивели з «передка». Наприклад, під Маріуполем деякі підрозділи розмістили в напіврозвалених рибгоспах, де море доходило просто по під стіни. Не все добре і з місцевим населенням: скажімо, в Новоайдарі дві працівниці прикордонної частини вже кілька місяців змушені жити в її приміщенні, бо місцеві бояться їм здавати квартиру. Мовляв, щоб уночі по них не прийшли. А в Маріуполі хлопці намагаються поза службою тільки в цивільному ходити...

На сьогодні, підрозділи ДПСУ, що перебувають у зоні АТО, на 30% складаються з кадрових офіцерів та солдатів, решта – мобілізовані. Щоправда, більшість кадрових зі східного кордону, які пройшли бойову кампанію літа 2014-го, перевелися на західний – мали на це повне право. Як і в усіх родах військ, серед мобілізо-

ваних трапляються хлопці, які скажуть: «Я по цигарки», а потім такого зловлять у Дніпропетровську, а він: «Не хочу воювати». Але при цьому ДПСУ порівняно з рештою родів військ найбільш структуризована й дисциплінована. Діє справжня військова суворора субординація, чітка звітність на все, починаючи від зброї й закінчуючи медикаментами: буторфанолом тощо. Накази виконують завжди й не обговорюють. У всіх бійців є чітке розуміння, хто куди йде і що робить.

Прикордонники – найбільш закрита структура й до сьогодні. Їхнє керівництво від самого початку доволі насторожено сприймало нашу активність. Так само й зараз, коли вони закрили інформацію, наприклад, щодо родичів загиблих із-поміж «зелених беретів», через що ми не можемо їм допомагати. Бо, як показує практика, просто викласти офіційні дані (такий-то загинув тоді-то) й рахунок для допомоги недостатньо, це не спрацьовує. І в пи-

ПРИКОРДОННИКИ – НАЙБІЛЬШ ЗАКРИТА СТРУКТУРА Й ДО СЬОГОДНІ

танні поранених вони не дуже воліли співпрацювати. Тут пригадується історія спроб психологічної служби піти на контакт із прикордонним госпіталем і закритість останніх. Саме вона відверто дивує. Тож ми вибудовували наші відносини на особистих контактах: через знайомих питалися, що треба, потім їхали до конкретних людей у конкретні підрозділи, знайомилися з командирами, зампотехами, замами з медичної частини та зампотилами й уже тримали прямий контакт. А ті, кому ми допомогли, розповідали іншим, розвиваючи таким чином нашу мережу. Зрештою познайомились і з керівництвом загонів. Оскільки частин у ДПСУ не так багато, як, наприклад, у Збройних силах, намагаємось охопити всіх у зоні АТО, за винятком хіба що прикордонної авіації та морських загонів. Тепер з усіма дружимо, і коли прибуваємо, то хлопці сто разів передзвонять, скажуть, як і де безпечніше проїхати, дуже про нас турбуються.

Більшість того, що ми передаємо, бійці, які їдуть у тил, потім забирають із собою, не залишаючи наступникам. Мова, звісно, не про одяг, а скажімо, про бензопилки. І щоразу важче те все доставляти. На жаль, доводиться констатувати, що малий волонтерський рух видихається, тому все, що люди такі збирають, потрібно цінувати ще дужче. І не можна не згадати про ганебні факти, коли деякі нечисті на руку військовослужбовці починають продавати наліво волонтерську допомогу. Тому зараз ми перестали возити одяг або даємо його точково. Узагалі потрібно сформувати нормальний механізм контролю за гуманітарною допомогою, щоб розуміти, що робиться на тих-таки складах, бо наразі це terra incognita.

Є чимала різниця в ставовищі прикордонників з інших областей, які перебувають у зоні АТО у відрядженні, та місцевих. Перші доволі непогано забезпечені з дому якісними харчами, добрим одягом. А ось місцеві, яких було дуже багато, адже раніше намагалися брати на службу автохтонів... Уявіть, як зараз Луганському загоні, котрий змінив місце дислокації тричі за рік. Зараз вони у Старобільську, й там така собі солянка: хлопці із Сум, Харкова та Луганщини. Їм зараз нічим їздити на зміни. І це при тому, що техніка є. Але, наприклад, новенький «Кутур» швидше зустрінеш у главуку, звідки поїдеш ним на інтерв'ю, ніж на фронті. А пам'ятаєте красиву передачу техніки ДПСУ президентом? За моєю інформацією, вона досить довго стояла й чекала на гарну телекартинку.

Кожен третій охоронець східного кордону з місцевих жителів залишився на окупованих територіях. Наприклад, у Новоазовську зі 180 військовослужбовців ДПСУ у «ДНР» зосталася третина. Найбільше вражають численні випадки, коли такі «залишенці» приходять знову на контрольовану Україною територію і просять їх узяти назад. І беруть, невідомо як перевіряючи. Чимало випадків, коли чоловік служить тут, а родина живе в окупації. ■

Стежмо за ногами

Як бізнес, пов'язаний з олігархами – фігурантами чорного списку, обходить західні санкції

По-заяк Захід не хоче воювати з Росією через Україну, економіка стала основним важелем, яким він намагається перекопати Владіміра Путіна відступити. Головні економічні інструменти – санкції, що від березня поступово посилюються. У середині лютого міністри закордонних справ держав ЄС укотре підтвердили вибір на користь саме санкцій як політики стримування, коли ухвалили нові обмеження проти 19 фізичних і 9 юридичних осіб (за провадження відкладали на тиждень, щоб дати шанс дипломатії).

Проте кілька компаній, які мали б потрапити під санкції через зв'язки з окремими російськими олігархами, вчасно на них зреагували, а тому виплуталися. Вони розмили частки власників, що підпадають під обмеження, до рівня, нижчого за поріг їх застосування супроти бізнесу. «Те, наскільки нахабно [деякі російські юридичні особи] уникають санкцій, викликає запитання щодо дієвості наявної системи та бажання Заходу домагатися виконання власних правил», – сказано в підсумку неопублікованого, але прочитаного нашими журналістами звіту однієї компанії, яка здійснює корпоративні розслідування. Звіт було складено для однієї з тих багатьох західних фірм, які не знають, із ким можна вести бізнес у режимі санкцій, а з ким – ні.

Один із вражаючих прикладів – «Согаз». Ця страхова компанія, заснована Газпромом, надає послуги російським фірмам, багато з яких зараз потрапили під санкції. Вона перестраховує свої ризики на західних ринках, а ще спонсорує вищу футбольну лігу Росії. Кожен член ради директорів «Согазу», зокрема й президент Газпрому Алексій Міллер, пов'язаний із тією чи тією юридичною особою, на яку поширюються обмеження. Племянник

Путіна – заступник голови «Согазу».

До березня 51% «Согазу» належало банку «Россия» через дочірню компанію «Аброс», що перебуває цілком у власності останнього. «Россия» – 17-та за розміром фінустанова РФ, а її засновники мають зв'язки з Путіним. Решту акцій «Согазу» було поділено між Газпромом, його дочір-

джує страховальник, «Россия» перевела 2,5% своєї частки дочірній компанії «Согазу» «Согаз-недвижимість» за тиждень до запровадження обмежень (див. «Із рук у руки»). Аналітики, які бачили документи, зазначають, що угода не була подана російським регуляторам аж до 24 березня, коли санкції вже діяли. Скорочення частки «Росії» в «Согазі» до меншої за 50% дало йому змогу пред'являти своїм західним партнерам аудиторські листи-підтвердження про те, що санкції на нього не поширюються. У бухгалтерських документах «Согазу» за 2013 рік, опублікованих у квітні 2014-го, згадано, що «Россия» втрачає контрольний пакет через передачу акцій, але не пояснює цієї обробки. Одна з газет РФ навела слова джерела в «Согазі» про те, що ця перетасовка акцій була частиною «програми стимулювання вищого керівництва», запланованої ще наприкінці 2013 року (тобто до початку конфлікту в Україні).

Оборудка допомогла «Согазу» уникнути санкцій завдяки очевидній прогалині: фірма, контрольована кількома юридичними особами, на яких поширюються санкції, сама під них не

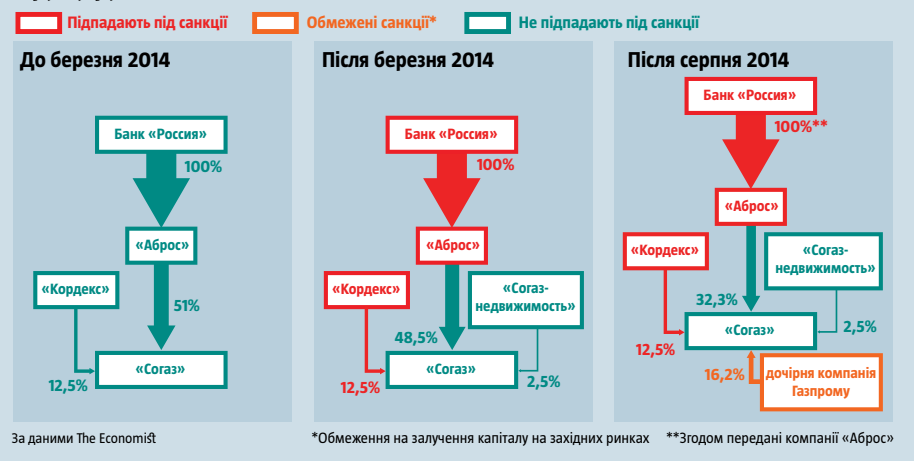

КОМПАНІЇ РОЗМИВАЮТЬ ЧАСТКИ ВЛАСНИКІВ З ЧОРНОГО СПИСКУ ДО РІВНЯ, НИЖЧОГО ЗА ПОРІГ ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЙ

німи компаніями та іншими особами, наближеними до російського президента. Серед них (опосередковано) інвестор-мільярдер Геннадій Тімченко, якого в Америці зараховують до «внутрішнього кола» Путіна (сам магнат це заперечує).

«Россия» опинилася під санкціями 20 березня 2014 року. За правилами те саме мало спіткати й «Согаз» як компанію, котра на 50% чи більше перебуває у власності сторони, на яку поширено обмеження. Але, як ствер-

Із рук у руки

потрапила, бо жоден із цих суб'єктів не володів 50% акцій «Согазу». Управління Міністерства фінансів США з контролю за іноземними активами (OFAC), яке здійснює нагляд за виконанням санкцій, ліквідувало цю прогалину в серпні. Зараз фірма може потрапити до чорного списку, якщо частка всіх сторін, до яких застосовано обмеження, сумарно дорівнює або перевищує 50% (схоже правило діє і в ЄС).

За цими новими правилами «Согаз» підпадає під санкції через зв'язки і з банком «Россия», і з компанією «Кордекс» – власницею 12,5% акцій, підконтрольною нібито Тімченкові, якого США внесли в чорний список (олігарх відмовився коментувати це, як і будь-які інші подробиці своїх справ). Проте в іншій надзвичайно вчасній обгороді «Россия» знову зменшила свою частку (якщо вірити документам, за два дні до оголошення змін американцями), що допомогло «Согазу» ще раз уникнути санкцій.

В опублікованому «Согазом» наприкінці серпня документі йдеться про те, що дочірня компанія «Росси» «Аброс» тепер володіє лише 32,3% його цінних паперів. Там сказано, що транзакція відбулася 6-го й була зареєстрована 11 серпня – якраз напередодні розширення санкцій 13-го числа (16,2% акцій перекинули на філію Газпрому, що підтвердив сам паливний гігант; він та його дочірні компанії підпадають не під повний пакет акцій, а під скорочений, наприклад під обмеження доступу до залучення капіталу на західних ринках). Це означає, що сукупна частка акцій «Согазу», яка належить особам під санкціями, зменшилася до 44,8% («Аброс» – 32,3%, «Кордекс» – 12,5%), тобто знову перебуває нижче від штрафного порога.

ТИ НАЛЕЖИШ СОБІ САМОМУ

Інший цікавий випадок: пізніше «Росси», схоже, передала контроль над «Абросом» самому ж таки «Абросу». А заодно і свій пакет у «Согазі». Умови цієї операції не розголошено. Російські медіа повідомили: у вересні в межах «реструктуризації» вона продала акції керівництву «Аброса», що було заходом мотивування керівництва. Дивне пояснення, бо в «Абросі», як виявляється, працює одна-однісінька особа. За словами тих, хто проводить розслідування, схоже, що він є «компанією»

оболонкою, в якій мотивувати нікого».

Ще один дивовижний момент: крихітна часточка «Аброса» не належить керівництву компанії. Відповідно до корпоративних документів пакетом із 0,004% акцій володіє фірма «Большой дом 9», шестеро акціонерів якої (разом із найбільшим інвестором Юрієм Ковальчуком) тримають акціями «Росси» або пов'язані з цим банком. Двоє з них мають зв'язки із «Согазом». Цей пакет дуже маленький, але він упав у око аналітикам із компанії, що проводила розслідування на замовлення. З огляду на зв'язки цих акціонерів «слід припустити, що вони не перестають чинити вплив на «Аброс», а відтак і на «Согаз», – такий їхній висновок. Ні «Росси», ні «Согаз» не відповідають на численні електронні запити щодо цього.

Компанія «Аброс» була й залишається в американському чорному списку. Тож незрозуміло, навіщо «Росси», яка теж потрапила під санкції, дистанціюватися від колишньої «дочки». Можливо, фінустанова сподівалася: якщо більше не володітиме контрольним пакетом «Аброса», то й санкції з неї знімуть. Та не так сталося, як гадалося.

Окрім того, Тімченко разом зі шведом Торб'єрном Торнквістом заснував гігантську нафтотрейдингову компанію Gunvor. До березня 2014 року 43,6% (і 50% права голосу) Gunvor належали компанії Fentex Properties, єдиним бенефіціарним власником якої є цей російянин. Таким самим пакетом володів фонд Frefika Foundation, засновник якого Торнквіст. Решта, 12,8% без права голосу, були розподілені поміж вищим керівництвом Gunvor.

Коли 20 березня 2014 року Тімченка внесли до списку санкцій OFAC, Америка припустила, що Путін має таємний економічний інтерес у компанії Gunvor. За день до того Fentex Properties продала свою частку в Gunvor Торнквістові, що в підсумку збільшило арсенал його акцій до 87,2% і забезпечило 100% права голосу. Це дало Gunvor змогу й надалі функціонувати без обмежень.

У Gunvor заперечують, що Путін є бенефіціаром компанії чи її діяльності, й кажуть, мовляв, Тімченко «нині не має жодного стосунку» до фірми. Вони погоджу-

КНИГАРНЯ

Ваша іноземна преса в Книгарні «Є»

AD
ARCHITECTURAL DIGEST

COSMOPOLITAN

DER SPIEGEL

FINANCIAL TIMES

Forbes

Herald Tribune

LE MONDE
diplomatique

Newsweek

The
Economist

THE TIMES

THE WALL STREET JOURNAL

м. Київ

вул.
Лисенка, 3

вул.
Спаська, 5

Львів
просп. Свободи, 7

ються, що метою операції було «захистити компанію від ризиків унаслідок потенційних санкцій проти пана Тімченка», але заявляють, що він і Торнквіст «вели перемовини про ліквідацію задовго до самого продажу» почасти через розходження в стратегії. У компанії зауважують, що процес пришвидшився після першого раунду санкцій, запроваджених 6 березня. Gunvor наполягає, що це був «продаж за справедливою ціною» і що, всупереч будь-яким натикам на тимчасову опіку Торнквіста над пакетом, він є «незворотним».

Ще один бізнес, який пов'язують із Тімченком, – це Hartwall Arena, концертний комплекс у Фінляндії, де відбувалися концерти зірок на кшталт Майлі Сайрус і Aerosmith. До минулого року Тімченко володів ним спільно із давніми друзями Путіна, двома братами Аркадієм і Борисом Ротенбергами. Тімченкові й Ротенбергам належало по 50% комплексу. Тандем братів теж потрапив під санкції 20 березня. Через побоювання, що саму арену внесуть до чорного списку, мало не зірвалося кілька великих концертів.

У певний момент, коли запроваджували санкції (точна дата невідома), змінився склад акціонерів концертного майданчика. За повідомленнями російських та фінських медіа, Роман Ротенберг, син одного з братів, придбав 100% компанії-посередника, через яку вони тримали свої акції, а також невелику частку в Тімченка, відтак пакет останнього зменшився до 49,5%. Позаяк син не був у чорному списку, сукушна частка у володінні цим об'єктом сторін, що підпали під санкції, зменшилася до 49,5%. А отже, західні зірки й далі без проблем могли там виступати.

Роман Ротенберг розповів фінській газеті, що домовленість про перехід контролю до нього розглядали ще 2013 року, до конфлікту в Україні. The Economist звернувся по роз'яснення до Ротенбергів через банк SMP, співвласниками якого вони є. Але контакт установити не вдалося.

Західні юристи кажуть, що інші російські компанії аналогічно й дуже вчасно провели відповідні операції, а відтак

Завдяки прогаляні у правилах запровадження санкцій від Управління Міністерства фінансів США з контролю за іноземними активами (OFAC) компанії могли їх уникати, якщо жоден із їхніх власників – фігурантів чорного списку не володів одноосібно

50% акцій. OFAC ліквідувало цю прогаляні в серпні. Зараз фірма може потрапити до чорного списку, якщо частка всіх сторін, до яких застосовано санкції, сумарно дорівнює або перевищує 50% (скоже правило діє і в ЄС)

ДОЗВОЛЯЮЧИ ПОВ'ЯЗАНИМ З РОСІЄЮ ФІРМАМ ОБХОДИТИ САНКЦІЇ У СПОСІБ ВЧАСНОЇ ПЕРЕДАЧІ АКЦІЙ ІНШОМУ ВЛАСНИКОВІ, ЗАХІД МОЖЕ ОСЛАБИТИ ОДИН ЗІ СВОЇХ НАЙСИЛЬНІШИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ВЗАЄМОДІЇ З РФ

уникнули обмежень. Два провідні юристи, які займаються питанням санкцій, розповіли нам, що бачили докази таких оборудок, хоча жоден не захотів називати імена. За словами одного з них, у кількох випадках раптом виявлялося, що європейські «дочки» російських компаній (які нібито мали бути контрольовані фізичними чи юридичними особами з чорного списку) належать їм лише опосередковано після створення нової фірми-прокладки (чийого власника встановити важко або й неможливо), яка тримає контрольний пакет. Ці перетасування акцій були проведені «в дуже слухний момент». Другий юрист висловився інакше: «Хотів би я зіграти з цими хлопцями в блекджек».

В OFAC відмовилися коментувати ці окремі випадки або розповісти, чи може Управління розширити санкції, щоб фірми, які перекидають свої акції туди-сюди, залишалися в чорному списку. Хоча там-таки сказали, що рекомендують західним компаніям стежити за намірами змінювати власників: коли, потрапивши під обмеження, хтось продає акції через липову транзакцію, наприклад

за ціною, нижчою за ринкову, або на тимчасових умовах. Навіть коли сукупна частка осіб під санкціями в компанії опускається нижче за 50% внаслідок чесно проведеної транзакції, OFAC обіцяє і надалі закликати західних партнерів до обачності, бо «такі юридичні особи можуть бути під контролем, навіть якщо не у власності» фігурантів чорного списку, скажімо, через номінальних власників.

СТАЛО БОЛЯЧЕ

На думку деяких юристів, OFAC не надто перейматиметься випадками на кшталт «Согазу», бо ж основна мішень не ці фірми, а їхні власники. Навіть якщо деяким компаніям останніх вдасться ухилитися від санкцій, олігархи, яким доведеться випустити їх із рук, відчують удар. «Ці санкції діють дуже широко», – каже Джеремі Зукер з адвокатської фірми Dechert. Для OFAC важливіше домогтися не швидкого продажу активів, а того, щоб власник, який опинився у чорному списку, мусив реально продавати цінні папери, позбуватися яких він не хоче, через справжні, а не показушні операції.

Крім того, навіть якщо якомусь холдингу і вдасться уникнути штрафного списку, він усе ще може постраждати, коли західні компанії триматимуться від нього на відстані, побоюючись посилення санкцій у майбутньому. І справді, хоч держави Заходу й твердять про чіткість своїх правил, але формулюють їх певною мірою неоднозначно, щоб їхні ж такі фірми могли почуватися безпечно, обходячи десятою дорогою будь-яку бізнес-структуру, яку можна запідозрити у зв'язках з особами, що потрапили під санкції.

Але цей підхід робить іще менш певною ситуацію для західних компаній, які ведуть бізнес (або розглядають можливість транзакцій) із такими фірмами. Зіткнувшись із цим, багато хто відчув потребу наймати слідчих на зразок тих, які вивчали справи «Согазу». Це дороге задоволення, і навіть досвідчені нишпорки часто не можуть гарантувати достовірність інформації про власників та контроль, особливо з огляду на поширене серед російського бізнесу використання закордонних юрисдикцій, як зазначає Джудіт Лі з адвокатської фірми Gibson Dunn.

Ще більше хвилює те, що такі випадки створюють враження, ніби обмеження надто легко оминати. Це підриває довіру до них саме тоді, коли Захід хоче бачитися сильним. Дозволяючи зв'язаним на Росію фірмам обходити санкції у спосіб вчасної передачі акцій іншому власникові, він може ослабити один зі своїх найсильніших інструментів у взаємодії з РФ. ■

Шоу Віктора та Владіміра

Німеччину й інші європейські держави непокоять зв'язки Угорщини з Росією

«**J**atszoter» («Дитячий майданчик») – так підписано ілюстрацію в журналі HVG, де Угорщина зображена у вигляді гойдалки. З одного боку сидить канцлер Німеччини Ангела Меркель, із другого – президент Росії Владімір Путін. Дуже вдала картинка з огляду на візит останнього до Будапешта 17 лютого – через два тижні після Меркель. Насамперед поїздка стосується поновлення газового контракту з Угорщиною, що закінчується 2015 року. Про це заявив прем'єр-міністр Віктор Орбан, який хоче, за його словами, «гнучкої» домовленості. Зі свого боку, Путіну кортить показати світові, що він не настільки ізольований, як дехто вважає.

Криза в Україні і зв'язки Орбана з Росією привернули до Угорщини пильну увагу. Країну щойно відвідав прем'єр-міністр Грузії; незабаром очікують президента Туреччини. На Заході посилюються побоювання, що Орбан сповзе в автократію. Він викликав неабиякий переполох у Європейському Союзі в липні 2014 року, оголосивши, що країна залишиться демократичною, але стане «неліберальною державою» за прикладом Росії, Туреччини та Китаю. Під час свого візиту Меркель розкритикувала цей термін, але зустріла рішучу відсіч господаря.

В українському питанні Орбан коливається між прагненням тісніших зв'язків із Росією та зобов'язаннями Угорщини як члена ЄС і НАТО. РФ – найбільший торговий партнер його країни поза межами ЄС, від якого вона одержує основну частину газу. Крім того, на думку Орбана, втрата Америкою інтересу та впливу в Центральній Європі свідчить про пильнішу увагу до Німеччини й Росії.

Справжнім ударом стало скасування будівництва запроєктованого Москвою газопроводу «Південний потік». Дешевий газ – основна опора популістської політики угорського уряду, каже Петер Креко з будапештського аналітичного центру Political Capital. «Питання в тому, яку

кав до надання автономії етнічним угорцям на Заході України. Такі гасла сприймалися як підрич позицій Києва, котрий переживає важкі часи, і як гра на руку Москві.

Але після того Орбан почав поводитися як належить, підтримав суверенітет України й наголосив на зобов'язаннях Угорщини перед НАТО. Він задовбує Німеччину, від економіки та інвестицій якої його країна залежить найдуже. Як сказав один із західних дипломатів, європейські держави розуміють позиції Угорщини щодо енергії, але виступати проти спільної позиції ЄС не варіант: «Держави – члени ЄС узгоджують політику, і ми всі втілюємо її, особливо у таких вирішальних ситуаціях, як зараз».

Відносини Росії з Угорщиною «ізовані від загальної ситуації у світі», – каже російський посол у Будапешті Владімір Сергєєв. Але це не бачиться правдоподібним. Україна, яка межує з Угорщиною, – сильний і дедалі небезпечніший фактор. Апокаліптичні сценарії не виключають розвалу держави, а він міг би спричинити наплив біженців через кордон. На Заході України проживає близько 200 тис. етнічних угорців, і багато з них можуть шукати притулку. Не виключено, Орбанові ще доведеться гойднутися назад, на Захід. ■

© 2015 The Economist Newspaper Limited. All rights reserved

В УКРАЇНСЬКОМУ ПИТАННІ ОРБАН КОЛИВАЄТЬСЯ МІЖ ПРАГНЕННЯМ ТІСНІШИХ ЗВ'ЯЗКІВ ІЗ РОСІЄЮ ТА ЗОБОВ'ЯЗАННЯМИ УГОРЩИНИ ЯК ЧЛЕНА ЄС І НАТО

саме політичну ціну спробує виграти президент Путін. Він хоче тиснути на найслабші ланки ЄС, щоб зруйнувати єдність Європи».

На Заході багато хто вважає, що запобігання Орбана перед Путіним зайшло надто далеко. Угорщина взяла в Росії кредит €10 млрд (\$11 млрд) для модернізації своєї застарілої атомної електростанції. Угоду обговорювали потайки, тендерів не було (чиновники посилюються на міркування національної безпеки). Торік Орбан, окрім того, відкрито виступив проти запровадження Євросоюзом санкцій проти РФ, заявивши, що більше шкоди вони завдадуть якраз Європі, а не Росії. Будапешт не раз закли-

Угорщина взяла в Росії кредит у **€10 млрд** для модернізації своєї застарілої атомної електростанції. Угоду обговорювали потайки, тендерів не було. Торік Орбан, окрім того, відкрито виступив проти запровадження Євросоюзом санкцій проти РФ

Мумія повертається

Журі Берлінале роздало нагороди дуже коректно

Автор:
Катерина
Барабаш

Подякуймо Джафарові Панагі за те, що віддав цього року свій новий фільм на Берлінале, – без нього суддям на чолі з Дарреном Аронофскі було б зовсім непереливки. Чи не вперше за багато років ніхто з критиків та журналістів не робив прогнозів: нинішній Берлінале не залишав їм аніякісного простору. Аж до кінця кінофорум не підніс бодай наскільки потужного сюрпризу, не здивував жодним вибриком, не викликав запеклих суперечок. Хіба що російські критики трохи подебатували із приводу фільму «Під електричними хмарами» Алексея Германа-молодшого, та й то доволі недовго й дуже ліниво. Але й вони більше вели мову про те, чи слід апріорі підтримувати вітчизняне кіно на міжнародних фестивалях, чи пристойно ляяти своє, а чи все-таки не вельми.

Втямки було, що будь-яке рішення журі спричинить нерозуміння. «Таксі» Панагі виявилось єдиним варіантом, здатним примирити всіх. Стрічка майже цілком знята в замкнутому просторі машини двома статичними камерами: одну націлено на водія (за кермом сам кіномитець), другу – на пасажира. І це не лише приклад абсолютного, бездоганного професіоналізму, а ще й зайвий до-

каз того, що коли в голові у творця є задум і розуміння свого завдання в конкретний момент життя в мистецтві, то йому вистачить крихітної території, двох закріплених на лобовому склі камер та кількох непрофесійних акторів. Окрім таланту, звісно.

Ну й, певна річ, виняткова ситуація, у якій опинився іранець, напевне відіграла не останню роль у рішенні журі. Режисер-дисидент, що відсидів за антиурядову діяльність і перебуває під заборонаю на професію, людина талановита і смілива – хіба в когось повернеться язик назвати його непідходящим господарем «Золотого ведмедя»? Якщо політизованість, якою часто докоряють Берлінале, виражається у знаках солідарності з вільними, чесними й відважними, що ж, ці докори варто визнати за честь.

Вочевидь, знайдеться чимало спостерігачів, які на автوماتі знову закидають Берлінале надмірну політизованість і, як доказ, ткнуть журі писком у Панагі. Тому дати головний приз опальному іранцеві було в певному розумінні сміливо: ну а тепер дорікайте. Ось тільки річ у тім, що нині чесне рішення журі мимоволі набуло політичного змісту. Та що вдієш, і таке буває. Але «Таксі» й насправді виявилось, якщо так можна сказати,

найбездоганнішою стрічкою останнього Берлінале.

Словом, журі було мудріше за всі прогнози. Решта «ведмедів» розбіглися поміж новими хазяями охоче, розуміючи, що потрапили в добрі руки. Роздача відбувалася делікатно, прокльонів на суддівську адресу чути не було, якщо хто й плював, то потай. Тільки поодинокі шанувальники Терренса Маліка, який знову потоптався на вигаданій ним естетиці «Дерева життя», надулися, не почувши імені свого кумира серед переможців. Із цим кіномитцем, автором шикарних кіноробіт «Дні жнив», «Пустища», «Тонка червона лінія», історія взагалі кумедна й показова. Багато років тому, будучи вже тоді класиком, Малік заявив, що зав'яже з кіно. І справді зав'язав – не фільмував півтора десятиліття. Здається, не минало й дня, коли бодай в одній газетній чи журнальній статті хоч би хтось не поскаржився, що великий режисер нас покинув і краще б йому повернутися в кінематограф. Три роки тому Малік повернувся. Нова стрічка «Дерево життя» туг-таки принесла йому «Золоту пальму» Каннського фестивалю: очевидячки, громадськість так зраділа поверненню блудного режисера, що будь-який його опус ладна була

прийняти як шедевр. Минув рік. Малік створив ще одну кінокартину – страхітливий фільм «До чуда», у якому експлуатує на пустому місці придуману ним «космогонічну» естетику. Громадськість розчаровано змовчала. Тепер, коли Малік знову представив довге порожнє кіно, як дві краплі води схоже на попереднє, та ж таки громадськість, що вимагала його повернення на екрани, вже не знає, як відправити нещодавнього кумира назад у добровільне вигнання. Недовгою є любов до геніїв-сучасників: трохи помилився – і тебе готові запросто кинути за борт.

Заодно з Маліком із корабля сучасності на цьому Берлінале пожбурили й таких титанів, як Вернер Герцог та Вім Вендерс. Перший із них після багатьох років зняв нарешті ігрове кіно,

(тільки на Берлінале він представляв три стрічки й дав три прес-конференції), трагічностатичною Шарлоттою Генсбург і завислим питанням: «Навіщо все це в 3D?».

Утім, повернімося до конкурсу. Хтось засмутився через Пітера Гріневея, чий «Ейзенштейн у Гуанахуато» став чи не єдиним конкурсним фільмом, що викликав сильне пожвавлення в залі. Заради справедливості зауважимо: тією реакцією кінокартина була зобов'язана не тільки й не стільки веселому відвертому хуліганству, ба навіть не делікатній темі сексуальної орієнтації стовпа світового кінематографа, який розмовляє із власним членом і віддає свою анальну невинність красеню-мексиканцеві. Фільм Гріневея – це стихія чистого мистецтва без озирання на табу, на можливі

свою ж таки улюблену тезу: «Кіно померло». Звичайно, трохи шкода, що класик залишився зовсім без нагород, а втім, у його життєписі цю роботу навряд чи можна вважати проривом.

Зате свіжий вітер, що залетів на Берлінале з Латинської Америки, не помітити було годі. І його не просто помітили – всі три фільми «палаючого конти-

ДЕЩО ЗДИВУВАЛО, ЩО БЕРЛІНАЛЕ НІЯК НЕ ЗАЧЕПИВ ТЕМИ ВОЄННОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЇ В УКРАЇНУ

ненту» поїхали назад із «ведмедами» різної ваги. «Клуб» чилійця Пабло Ларраїна, серйозна стрічка про гріх і прощення, зроблений у бездоганно мініма-

«Клуб» чилійця Пабло Ларраїна, серйозна стрічка про гріх і прощення, зроблений у бездоганно мінімалістському стилі, отримав Гран-прі

«Таксі» Панагі виявилось єдиним варіантом, здатним примирити всіх

запросивши мегазірок: Ніколь Кідман, Джеймса Франко, Роберта Паттінсона. Усіх красиво повбирав, посадив на верблюдів та й вирядив поміж бархани, назвавши стрічку «Королева пустелі». Мова у ній про знамениту дослідницю Близького Сходу Гертруду Белл, яку зіграла, звісно ж, Ніколь Кідман. Відтоді як зірка змінила форму губ, на качала груди й підтягла обличчя, у більшості кінокартин вона нагадує дорогу порцелянову ляльку – білу, гарненьку й нерухому. Експонат.

Вендерс вирішив поєднати гламурну драму із сентиментальною казкою, знявши її до того ж у 3D. Відтак вийшла плутанина із всюдисущим красунчиком Джеймсом Франко

звинувачення в образі класика, стихія, у якій тільки один вітер – нестримна фантазія митця. Був би живий Ейзенштейн, лишився б, мабуть, задоволений. Його ж бо, як зазвичай це й буває з геніями в Росії, геть позбавили особистого життя. А тут така яскрава кінобіографія, точніше її шматок, та ще виконаний із залученням величезної кількості художніх ідей, сміливим малюнком. Фільм, що правда, більше схожий на комікс, але хто сказав, що кінокомікс не жанр? Принаймні на відміну від багатьох – тих, хто бездоганно опанував технічні нюанси кінематографа, навчився вибивати під нього гроші й залучати зірок, Гріневей намагається спростувати

лістському стилі, отримав Гран-прі. У кінокартині йдеться про дивний заклад – дім на околиці глухого села, де мешкають четверо священників-розстриг, засланих туди за гріхи, насамперед педофілію, та одна колишня черниця. Вони живуть тихо, заробляють на собачих перегонах і забули про свої давні вчинки. Та одного разу в селі з'являється дивний чоловік, колись згвалтований священником. І тоді настає час спокутування гріхів. Для цивілізованого світу антиклерикальна тема останнім часом стала особливо актуальною, і такі фільми завжди привертають неабияку увагу.

Інший чилієць, класик документалістики Патрісіо Гусман, що зняв стрічку «Перла-»

мутровий гудзик» про тяжку долю жителів Патагонії, здобув «ведмедя» за найкращий сценарій. Віртуозно розповідаючи історію тубільців, він пов'язав її з особливостями географічного положення та берегової лінії. Гватемальська кінокартина «Вулкан Ішканул» Хайро Бустаманте про сім'ю залишків племені майя покинула Берлін із призом Альфреда Бауера, яким відзначають фільми, що відкривають нові перспективи у кіномистецтві. Причому отримувати нагороду режисер вийшов із двома героїнями фільму – жінками із села майя, що не спілкуються жодною мовою, окрім власної. Вони з'явилися в національних строях і сором'язливо усміхалися впродовж усієї церемонії, неначе бідні родичі із села, які випадково потрапили до багатих у розпал балу. І це символічно: справді, нові шляхи в кіно останніми роками щоразу частіше торують саме звідтіля, з Латинської Америки, яка ще не так давно не могла навіть мріяти про право називатися кіно-континентом.

«Срібні ведмеді» за режисуру залишилися в Європі, господарями їхніми стали полька Малгожата Шумовська («Тіло») й румун Раду Жуде («Браво!»). У польській стрічці розповідається про стосунки батька-судмедексперта з дорослою дочкою-анорексичкою, які загубили контакт після смерті матері. Чорно-білий кінотвір Жуде відкриває нам маловідому сторінку історії його країни. Обидва фільми пройшли досить скромно, суперечок не викликали, тож рішення дати їм обом вагомий приз багато хто сприйняв як несподіванку. Але все-таки визнаймо: ці двоє лауреатів показали режисуру хоч і позбавлену новаторського блиску, але традиційну, ґрунтовну і вже тому варту підтримки.

У російській конкурсній кінокартині «Під електричними хмарами» Алексея Герман-молодшого журі розглянуло власне те, чим вона і примітна: операторську роботу Євгенія Прівіна та Сергія Михальчука. Такого самого близнюка-ведмедя отримав й оператор німецького фільму «Вікторія» Стурла Брандт Гревлен. Цей

Фільм Гринева «Ейзенштейн у Гуанахуато» – це стихія чистого мистецтва без озирання на табу

майстер робить зі своєї камери воістину головного героя кінокартини – вона тут не просто на рівних правах, а й диктує свої умови, стиль, саме вона створює мову фільму, потіснивши всіх персонажів разом.

І, звичайно, окреме спасибі суддям за те, що не стали шукати тернистих і сумнівних шляхів для акторських «ведмедів», а віддали їх видатній літній парі із сімейної драми Ендрю Гея «45 років» Шарлотті Ремплінг і Томові Кортні. Майже дві години на екрані здебільшого близькі плани – для будь-якого артиста то випробування, і від початку до кінця витримає його не кожен. Англійська акторська школа ростить справжніх бійців. Узагалі англійський кінематограф – це насамперед нескінченний і гучний гімн акторській професії. Кіно Туманного Альбіону, коли казати щиро, тримається на акторах, які навіть середню режисуру примудряються забарвити всіма наявними у природі кольорами. Ремплінг та Кортні з числа тих бійців.

Дещо здивувало, втім, що при всій своїй бойовитості Берлінале ніяк не зачепив теми воєнного вторгнення Росії в Україну. Якщо, наприклад, Роттердамський фестиваль, який відбувався на два тижні раніше, поширив спеціальну заяву Європейської кіноакадемії з вимогою звільнити Олега Сенцова, підтриману керівництвом кінофоруму, то Берлін вдав, ніби конфлікту не існує. Понад те, цього року масштабніше, ніж зазвичай, було представлено

РФ. Майже в кожній програмі фігурував російський фільм, загалом сім кінокартин. Такого не траплялося жодного разу за багато років. Ані заяви від керівництва Берлінале, ані навіть наляку в промовах його директора Дітера Коссліка... Навіть дівчата з FEMEN, які торік заповнили топлес червону доріжку на знак солідарності з жінками Зім-бабве, проігнорували один із найбільших світових кінооглядів.

Зрозуміло, що річ не в забудькуватості чи нерішучості, – швидше це була чітка установка, продумана заздалегідь. Понад те, саме під час Берлінале тривала зустріч у Мінську. Однак мовчання Берліна видається недоречним.

Словом, усе вийшло вельми поважно, аж занадто, як для фестивалю, знаного своїм бунтарством. Хоча це як подивитися. У наш час – час постпостмодернізму, що залутався у власних стилістичних і моральних винаходах, – витончена традиційність подеколи і сприймається як бунтарство. «Назад у майбутнє». І в цьому сенсі символічним був фільм закриття Берлінале «Попелюшка» Кеннета Брани. Народ ішов на нього майже як на Голгофу, чекаючи звичної осучасненої версії з Попелюшкою-повією, принцом – злодієм у законі, мачухою-губернаторшею. Шок від зовсім класичної екранізації не минав довго. «Тепер оце і є новаторське кіно», – сказав на виході із зали один американський критик.

Мумія повертається. ■

Фрагмент фільму «Під електричними хмарами» можна подивитися тут:

Про людей зі штату Мен

Американці от не питають: «Як це сталося? Хто ці люди? Де вони взялися?». Вони не кажуть: «Проклятий регіон! Зомбовані тушки! Хоч би повиздихали всі чи то поїхали геть...»

Не кажуть. І не тому, що толерантні, освічені та рефлексивні, а тому що в них є Стівен Кінг. Письменник зі штату Мен. За нашими постімперськими лекалами ніби провінційний автор.

Не знаю, чи можна його любити. Бо як любити проповідника, що кожним словом тисає тебе в бруд, наполягаючи, що цей бруд твій. Потенційно твій. Не сьогодні, однак завтра може бути. І ніхто не знає, чи виплинеш, чи потонеш, чи станеш частиною лайна. Але й лайно – то ще не кінець, бо, забруднений і знищений, ти можеш встати і захистити того, кому це найнеобхідніше. Однак можеш і не встати, назавжди перетворившись на купу крові та м'яса.

Він, Стівен Кінг, не король жахів. Це тільки комерційний ярлик. Бо хто купував би його книжки, якби в анотації було написано: «тлумач Старого та Нового заповітів» чи «дослідник іудейсько-християнської традиції розуміння добра, зла й гріха»?

Ця його фірмова повільність, суперові описи, де на трьох сторінках головний герой піднімається зі стільця... Просто піднімається зі стільця. Чи вже впродовж п'яти сторінок рухається в бік дверей. Детальність. Іноді здається, що навіть надмірна.

Але він не поспішає не тому, що не шкода паперу, а тому що так само не поспішає зло. Крок за кроком, у невидимих, неусвідомлених діях, дрібних розмовах, простих, без особливих зобов'язань, рішеннях зло по краплях просякає в життя, ховаючись під обличчями вимушеності, неважливості, миттєвості, маленьких угод із сумлінням... Його так мало, воно таке незначне. Спочатку принаймні. А потім просто вже пізно. Здавалося б, пізно.

Маленькі містечка. Три тисячі мешканців. П'ять. Усі всіх знають. Разом просто з пелюшок. Однак раптом стається те, що стається.

І хто ці люди? Ті, що з пелюшок? Де вони поділися? Що це за істоти замість них? Як так можна?

Американці не ставлять запитання. Читають, приміром, «Лють». Жахлива історія про підлітка, який на очах однокласників убив учителів. Один із вчителів ще певний час помирав на очах дітей... Дітей, яких підліток узяв у заручники, погрожуючи вбити. Пістолет не пусті слова. Вони повірили.

Тим більше що він просто хотів бути почутим. Зрозумілим. Просто хотів поділитися своїми стражданнями. А що вбив людей... То, по-перше, не людей, а вчителів. А по-друге, тож від болю. Від поганого свого життя з батьком-тираном і матінкою – порожньою лялькою. За годину страх однокласників майже минув. За півтори вони вже разом сміялися над поліцейськими, які хотіли їх урятувати. Дівчинка одна ледь відпросилася в туалет. Вийшла. Могла втекти. Бути вільною. Допомогти врятувати інших. Однак вона повернулася. За дві із зайвим години «діти» вже були такі солідарні, що разом напали на єдиного хлопця, який вважав вбивцю вбивцею, а тому навідріз відмовлявся розуміти щось про його право та його біль.

«Солідарні діти» зробили з хлопцем таке, що «король жахів» вирішив не описувати деталі. Зробили всі ра-

зом. І вже не під загрозою пістолета. А фактично за покликом душі, у наявності якої в деяких людей – чи, може, назвемо їх «американцями», щоб не травмувати свідомість? – Стівен Кінг сумнівався.

Хепі-енд там був такий: психа таки пов'язали й запероторили до лікарні. Єдиного живого серед мертвих – теж до лікарні в глибокій безнадійній комі. А «діти»... Вони вирости і вважали ту ситуацію в класі найцікавішою та найприємнішою пригодою у своєму житті.

Написану в 1977 році повість через певний час Стівен Кінг заборонив видавати, бо почастилися випадки шкільних розстрілів. І ще тому заборонив, що читач не жахався від дій психа-вбивці, а разом із героями-однокласниками повторював: хлопчик мав право на біль і на такий вихід із болю.

Хто ці люди? Хто ці читачі? І взагалі, хіба можна от так, безжально й непатріотично, десятки років поспіль гамселити законослухняних людей? От навіщо?

Навіщо, наприклад, «Туман», у якому знову якась неприємна інопланетна мокля з довжелезними щупальцями нападає на людей із туману, що гуркотить та істерично шепече? Нападає, а потім перетворює на слизькі мергві коконі, які любовно розвішує в різних підвальних і складських приміщеннях?

Люди рятуються від туману в супермаркеті. І поки одні вирішують, як урятувати решту, решта збивається в секту, визначає жертву, дитину, яку потрібно принести на олтар спасіння, і починає на неї поховати. Просто там, у супермаркеті, де за вікнами – туман зі щупальцями й смертельна небезпека. А всередині – така собі міні-громадянська війна.

Цікаво, що після кулі в голову ватажкові секти всі пусті думки про жертви та олтарі враз вилетіли з голів його зав'язятих прихильників. Миттєве сталося перетворення. Миттєве...

Але для чого все це? Отой мерзений кінець, який жодного разу не хепі-енд. За що? Навіщо?

Головний герой, його друзі й маленький син вирішують бігти із супермаркету. Рухатися кудись у пошуках допомоги чи спасіння. Не ставати мішенню та безвольно жертвою. Герой має пістолет, у якому п'ять куль. Він обіцяє синові та своїм друзям не віддавати їх «туману». Твердо обіцяє, що у випадку небезпеки вб'є їх і залишиться з туманом сам на сам. Один.

...Машина їде дорогою. Туман густішає. Гуркіт уже відчутний. Бензин скінчився. Батько вбиває своїх, дивлячись їм в очі. Виходить із машини зі звіриним криком. «Бери мене, бери...»

Гуркіт наростає. Монотонний, невпинний звук. Усе скінчено. Головний герой дивиться в туман.

А звідти на нього... їдуть танки і бронетранспортери американської армії. На них – сотні врятованих. Живих...

Стівен Кінг не мій письменник. І ніколи не був. Але багато хто в Україні читав його. Читав уважно та захоплено. А там же про все наше «сьогодні» є. Повільно, роздумливо, на кілометрах сторінок. Усе про нас. Про людей. Про гріх, зло, про смертельну небезпеку відчаю, про сили, які чудом приходять до найслабкіших....

Та зрештою... Про що я? Біблію от вдають, що читають, уже дві тисячі років. А результат усе той самий, що й у Гетсиманському саду, у палаці Понтія Пілата... Той самий, що на Голгофі та після неї. ■

Автор:
Олена
Стажкіна

«Отдых на зло»

Автор:
Лесь Терен

Наближення весни завжди було специфічним періодом для Криму. Потенційні курортники починають накопичувати на літній відпочинок, а туроператори укладають перші контракти. Зазвичай у цей сезон російська преса в інтересах російського ж турбізнесу (себто сочинських конкурентів Криму) рясніла байками про «неспокій» і «небезпеку» в українському Криму. Оскільки тепер Ялта годує той самий путінський бюджет, що й Сочі, нинішнього року страшилки затихли. Але й без них кримському «уряду» непросто заманити гостей до тієї некомфортної важкодоступної резервації, на яку вони перетворили курортний край. Через брак іншої мотивації тамтешній «спікер» Константинов у середу запевнив, що курортники придуть відпочивати до Криму «на зло» західним санкціям. Відпочивати «на зло» – рідкісне вміння, доступне хіба що Константинову.

Утім, зазивали розраховують не лише на росіян. Усвідомлюючи крах сезону-2014, кримська «міністерша туризму» Юрченко вдячно згадує ті півмільйона українських туристів, що торік не гидували понижитися на кримських пляжах, доки їхніх співвітчизників із півострова арештовували, катували й виганяли з домівок. Не маючи сумніву, що українці звикнуть до відпочинку в «закордонному» Криму, «міністерша» зазначає: «І я не просто верю, я знаю, што прїдъот то время, когда Крым будет так же востребован украинскими туристами, как это было всегда». Хай там що мала на увазі промовиця, її сліч видається пророчим. Бо ми теж певні, що колись півострів буде знову широко затребуваний українськими туристами, після того як його поверне собі Українська держава.

Тезу тісного зв'язку з українським материком підтверджує й російський депутат Шингаркін, що цього тижня обурювався в кримському «совміні» обмеженням поставок води Північнокримським каналом. Ображено назвавши це «нарушенням прав человека» та «угрозой справедливости», елдепеєрївець зауважив, що Дніпро витікає з Росії (й, отже, мусить задарма напувати кримських окупантів через збудований Україною канал). Дивно, що цей «правозащитник в штатском» не згадав про головну «несправедливість»: Росія не здатна перекрити Дніпро на кордоні, як газову трубу.

Заманювати в Крим слід не тільки туристів, а й інвесторів. Перспективи цього видаються примар-

ними не лише з огляду на санкційний статус півострова, а й через розгул державного грабінництва, званого як «націоналізація». Відбравши в приватних власників Крименерго, Кримхліб, Кримгаз, філіали Укртелекому, ПриватБанку й купу інших ласих підприємств, «прем'єр» Аксьонов ще на початку тижня грозився привласнювати все, що захоче, і далі. Але, вочевидь, російські казначеї натякнули кримським «браткам», що царська кишеня не бездонна і настав час замислитися про залучення позабюджетних коштів. Тож через три дні Аксьонову довелося розвернутися в протилежному напрямку й заявити, що тепер він не тільки не планує нічого більше «віджимати», а й із 1 березня взагалі скасує процедуру «націоналізації», щоб не лякати інвесторів.

Поряд з отим зреченням від звичного ремесла «бригадира 90-х» «глава» Криму відзначився ще й публічними філософськими розважаннями з приводу Дня закоханих. Не заглиблюючись у бригадирську філософію, коротко підсумуємо: Баба-Яга, як завжди, проти. Понад те, вона вважає іноземний культ валентинок однією з причин тих бід, що огорнули Україну. Ось до чого можуть довести плюшеві ведмедики й червоні сердечка!

Але новий антивалентинівський тренд просякнув ще не все. Керченський історико-археологічний музей, наприклад, запропонував відвідувачам майстер-клас із малювання валентинок розплавленим чорним і білим шоколадом. Не вбачатимемо в цьому ні демонстративного заперечення продовольчої кризи, ні прихованої критики низькосортності російської кондитерки, яка годиться хіба що на фарбу чи замазку. Бо насправді це сумний приклад того, як бюджетним закладам культури доводиться викручуватися, щоб залучати відвідувачів в умовах, коли державі (тим паче чужій) немає до них діла.

Нові свята вимагають нових традицій святкового столу. Увесь тиждень лихоманило дві славетні виноробські фірми Криму: ялтинську «Масандру» й судацьку «Сонячну Долину». У «Масандрі» (що ще в березні була привласнена путінським аналогом ДУС) на «зборах трудового колективу» в присутності бойовиків «самооборони» знято незмінного з 1987 року директора. А про «Сонячну Долину» оголосили, ніби вона взагалі припинила виробництво. Дирекція підприємства спростувала це, але некролог пролунав від самого «міністра економічного розвитку», а такі особи не роблять випадкових заяв. Не біда: місце кримських вин посяде російська горілка. Фірма з чарівною назвою «Кристалл-Лефортово» починає розлив оковитої «Тельняшка» в Бахчисарай, обіцяючи, що тут вона буде дешевшою, ніж у Росії. У світли цього видається слухною свіжа ініціатива кримських медиків про відродження скасованих ще в 1992-му витверезників. Витверезіння в усіх сенсах – це те, чого значна частина кримського суспільства потребує, на жаль, уже давно. ■

До і під час «перемир'я»

Автор:
Ярослава
Ландик

У п'ятницю, коли тривали мінські переговори, в Луганську для студентів скасували заняття. Ми вирішили з подружкою податися на південь від обласного центру, в райони, де давно настала тиша. Дорогою жартували, що на честь нашого від'їзду влаштують святковий салют із «Градів»...

Наступний тиждень у більшості вишив спочатку вважали карантинним. Офіційно в понеділок ми не відвідували занять через епідемію грипу. Усі дні, відколи оголосили «перемир'я», вибухів у Луганську не було чути.

Щосекунди білборди в місті нагадують про існування самопроголошеної «ЛНР». Але тепер це не танки чи сепаратисти в камуфляжі, а картинки світлого майбутнього, підперезані прапором «луганської инородной (як тут її жартома кличуть) республіки». Цікаво, як «креативники» протизаконної «влади» відстежували зміни побажань цільової аудиторії? Адже, здається, жителі Луганська бачаться однаково втомленими від війни що місяць тому, що нині.

Знову говорять про запуск трамвая. Дуже на це сподіваюся. Мені його бракує. Таким задоволенням було заскакувати в тремтячий зелений вагончик під час дощу. Клацати компостером і вивчати життя, роздивляючись картинки за склом. Ці періодичні поїздки були немовби ревізією міста. До останнього спостерігала, як воно покривається спочатку графіті, а потім слідами бойових дій.

Намагаючись проаналізувати, що ще стало іншим у зовнішності Луганська, розумієш: узагалі-то нічого. Зміни відбувалися поступово останні кілька тижнів. Але несподівано бачиш, що на дорогах менше розцяцькованих сепаратистською атрибутикою машин навіть порівняно з минулим тижнем. Не чути танків, які вночі гуркотіли вулицями, вдень рідше можна бачити військові вантажівки. Створюється враження, що місто поступово демілітаризується.

Зараз є відчуття, що нічого не було. А може, мені просто хочеться в це вірити. Неначе всі ці місяці жила у шкаралупі свого будинку, в стінах якого немає ані бойових дій, ані телевізійних зомбі й проголошено мою власну котячу республіку. Так чи так, а студенти поповзли на вулиці та в кафе. Багатьох із них можна знайти останнім часом за безтурботним поїданням піци або ролів. Теми їхніх розмов майже не стосуються війни, чого не скажеш про батьків таких студентів. Щодо перспектив думки порівну: одні пов'язують майбутнє із цим місцем, інші планують виїхати. Чомусь саме ті, хто мав справу з воєнними «подаруночками» в себе на подвір'ї, все одно хочуть залишитися.

Є й інша молодь, якої тепер не розумію, – неформали. Зараз вони ходять із сепаратистською символікою на рюкзаках. Ті самі напів'яні хлопчики й зухвало нафарбовані дівчатка, серед яких я колись була. Ті самі, що заперечували будь-які спроби вплинути на себе збоку. Чому таке відбувається навіть у цьому прошарку, невтямки.

Ті, хто кількома днями раніше розповідав про враження від поведінки журналістів, охоронців та

президентів на мінських переговорах, сьогодні зітхають. Кажуть, подивившись новини про інші міста, що головне – здоров'я родини, а не будь-які документи. Як на мене, про здоров'я думати запізно. У багатьох людях і в собі відчуваю впевненість: якщо ми дожили до цього моменту, то й надалі з нами нічого не станеться.

Узагалі Луганськ нагадує мені психічну лікарню. На вході-в'їзді потрібно постійно показувати, що ти маєш право тут перебувати. Просто так не пустять. Тут є пацієнти, яких уже не вилікувати. Є ті, хто усім цим керує й нібито наглядає. І, як нерідко буває, лікарі не дуже відрізняються від пацієнтів. Серед останніх, до речі, трапляються й ті, хто лише вдає із себе психа. Сподіваюся, що я до них належу. Прикидаюся психом, бо мені цікаво тут бути. Цікаво дивитися на життя лікарні зсереди. Але наслідки цієї забави погані: я таки стаю психом. Адже, коли тобі на людях постійно потрібно когось зображувати, поступово ним стаєш. У хвилини таких роздумів хочеться поїхати кудись далеко-далеко. У пошуках починаєш помічати кожен можливість, кожен деталь. І таки помічаєш, що оголошення про виїзд найпопулярніші серед вуличних. Вони розклеєні по всьому місту на тумбах для афіш. Щонайменше 10 варіантів доїхати до якогось спокійного міста: Києва, Санкт-Петербурга, Харкова, Ростова...

Та Луганську, схоже, у січні стало начхати, що діється навколо, і він почав повертатися до звичайного ритму. Навіть останні обстріли його не особливо спантеличували. Як там, у бородатому жарті: коли настане кінець світу, в нас його не зауважать. Здається, що для багатьох він залишився непоміченим. ■

Росія реальності і снобів, або Культ карго турґенєвських баришень

Автор:
Валерій
Примост

«Другая Россия» – одна з улюблених тем у блогах, розмовах і статтях російських лібералів. Поступово вона переміщується в простір кухні, на якій поки що можна висловлювати різні крамольні думки, не ризикуючи вступити в контакт із путінським «Хірургом». Цією темою можна потішити свої мрії про Росію – невід'ємну складову Європи – й відповідно своє «європейське» майбутнє. Мовляв, є ось Росія «кондовая» і «посконная», «лапотная» і «домотканная» – вона загалом похмура, п'яна й агресивна. Але, переконані ці патріоти Росії, є і «другая Россия» – країна європейських інтелектуалів, які й виглядом своїм, і мовою, і способом думок такі близькі до Парижа, Берліна й Лондона. Це Росія Пушкіна, Турґенєва, Толстого й Чехова, щемливий для серця європейця образ високодуховних баришень і покаючих бунтарів.

Російський інтелегент-ліберал і в XXI столітті побивається над долею «Отечества», як колись у закордонному «Колоколе» або «Вехах», щоправда, тепер уже на сайтах із претензією на снобізм. Зрештою, а де ще? «Другая Россия» тепер може проявити себе у віртуальній реальності, оплаченій прохоровими й ходорковськими. Історично на батьківщині її завжди били, угискали, засиляли до Сибіру, стріляли на дуелях або випихали куди-небудь «на води». Та російський інтелегент-ліберал переконує всіх (а найбільше себе самого), що ця «другая Россия» колись запанує в «Отечестве» і ту, «першу», таки наверне до Європи. Він вірить, знає розчарувань, знову вірить – і все для того, щоб потім укотре сподіватися-зневірюватися-сподіватися. І жене від себе підступну думку про те, що цим вічним надіям російських лібералів у принципі не судилося колись збутися.

Бо Росія може бути тільки одна, бо «другая Россия» – то взагалі не Росія. Уламок Європи, відлуння колишніх анексій і контрибуцій, він усе впливає і впливає з російської багнюки. А Росія «перша» його в ту багнюку знову і знову занурює. Тому й Турґенєв із Чеховим не були Росією – ані «першою», ані «другою». Так, росіяни («русские») за місцем формування й мовою, а за суттю своєю інтелегентською – ні, «європейське надбання».

Уявіть собі, наприклад, замкнений у своєму світі народ, який вважає себе найшляхетнішим, наймогутнішим і найдуховнішим на Землі, єдиним, гідним бути повелителем. Якось стикається цей народ із людьми з іншого світу, де живуть краще, мають удосталь їжі та чисті міста й містечка, але не належать до «найшляхетнішого» народу на Землі й не гідні бути повелителями.

Зрозуміло, що перші запекло ненавидять других, адже ті зруйнували їхню світобудову, відібравши право на ексклюзивність і центр Всесвіту. І за будь-якої нагоди перші нищать других, привласнюючи собі їхні здобутки, культуру, звички й навіть смаки. Бо мають право – вони ж найшляхетніші. Привласнюють – і стають зовні подібними.

Вони можуть робити це довго, бо культ карго – це коли хтось копіює форму, не розуміючи змісту, що стоїть за нею. Ця копія є оманом для наївних і знаряддям для цинічних. На перший погляд здається, ніби всі живуть у відкритому світі спільних цінностей, адже зовні бачаться більш-менш однаковими. Це перше враження є хибним і небезпечним, бо ненависть і бажання помститися нікуди не поділися. Колись давно Московія постала в дрімучих хащах Залісся з нечисленних сільських громад. Щоб вижити, треба було щось завойовувати. Замкненість і відсталість стали невідірваними від зверхності, переконаності у своїй перевазі над усім світом, особливо над Європою. Та й правда, ну що можуть дати світові ці бездуховні «пендоси», «ганси» й «жабники»?

У сьогоднішній Росії люди користуються автомобілями, мобілками, комп'ютерами, запускають супутники, роблять ядерні ракети й качають нафту з газом. Але ближче знайомство з російським істе-

блішментом швидко позбавляє ілюзій: навіть сьогодні – після п'яти з половиною століть контактів із Європою, після 300 років відчиненого «вікна» до неї, після півтора століття царювання європейської династії на їхньому престолі – росіяни потребують пере-

**НАВІТЬ СЬОГОДНІ, ПІСЛЯ П'ЯТИ
З ПОЛОВИНОЮ СТОЛІТЬ
КОНТАКТІВ ІЗ ЄВРОПОЮ,
РОСІЯНИ ПОТРЕБУЮТЬ
ПЕРЕКОНАНОСТІ У СВОЙ
ВИНЯТКОВІСТІ Й ТІЛЬКИ В НІЙ
БАЧАТЬ ВЛАСНЕ МАЙБУТНЄ**

конаності у своїй винятковості й тільки в ній бачать власне майбутнє. А тому, як і раніше, ненавидять суть Європи: свободу, демократію, творчість і гуманізм. Отже, залишаються легко маніпульованими, впевненими в дарованому їм Богом праві учити інших «правильно жити», а отже, бути загарбниками.

А Турґенєви з Чеховими, Пушкіни з Лермонтовими, Шендеровічі з Макаревічами – це посланці, місіонери, уламок далекого загадкового європейського світу. Їх завжди не любитимуть, але вдало використовуватимуть як візитку європейськості у світі карго. Так, їх ненавидітимуть і цькуватимуть, але вони все одно намагатимуться європеїзувати своє рідне «Отечество», шукаючи порозуміння між своїми Росіянами й вірячи, що колись «другая» таки оцивілізує і приголубить Росію «першу».

І не можуть вони зрозуміти, що жодний компроміс між двома їхніми Росіянами неможливий. А конфлікт між ними зникне тільки тоді, коли Росії, яку ми знаємо, вже не буде. Але для початку треба перестати вірити в європейський міф «другой России». ■

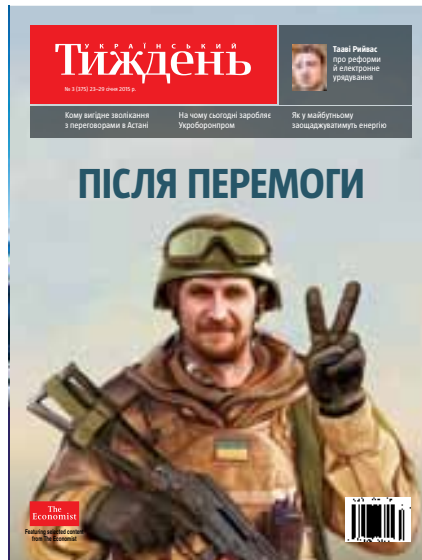

«Світ у 2015» – українська версія щорічного спецпроєкту журналу The Economist: аналіз, прогнози на майбутній рік від впливових експертів, політиків і ділових людей. Унікальність української версії видання – це не лише мова, а й акценти на національних проблемах і тенденціях, залучення провідних вітчизняних експертів.

Щонайменше 20% контенту видання буде присвячено Україні. «Український тиждень» уже четвертий рік поспіль спільно із The Economist видає проєкт «Світ у...», третій рік поспіль наше видання дістає ексклюзивне право в Україні на друк цього спецпроєкту. Змістову частину спецпроєкту «Світ у 2015» буде традиційно представлено статтями та колонками найвідоміших політиків, посадовців, бізнесменів, аналітиків, громадських діячів та журналістів.

Це забезпечує авторитетність і точність заявлених прогнозів та трендів, сценаріїв розвитку ключових подій ділового світу в 2015 році.

Передплатний індекс «Світ у 2015» 68098

Оберіть зручний для вас спосіб передплати:

РЕДАКЦІЙНА:

у будь-якому банку за наведеними реквізитами.

Повідомте адресу доставки за телефоном 067-407-10-96 (з 9:00 до 18:00, оператор скине Ваш виклик і перетелефонує);

У ВІДДІЛЕННЯХ УКРПОШТИ:

«Український тиждень» за індексом 99319;

«Світ у 2015» за індексом 68098;

ЗА СИСТЕМОЮ PORTMONE:

www.portmone.com.ua

ВАРТІСТЬ РЕДАКЦІЙНОЇ ПЕРЕДПЛАТИ:

«Український тиждень»

- за 1 міс. – 45 грн
- за 3 міс. – 135 грн
- за 6 міс. – 270 грн
- за 12 міс. – 540 грн

«Світ у 2015» – 45 грн

Телефон редакції: 044-351-13-00

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	
	ТОВ «Український тиждень»	26009000022321	35392656
		поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	300023	
		МФО банку	
	ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ	ПІСЛЯ ПЕРЕМОГИ	
	Прізвище, ім'я та по батькові платника	Прізвище, ім'я та по батькові платника	
	Адреса платника, телефон	Адреса платника, телефон	
	вид платежу: за передплату на журнал	**	
	період:		
касир		сума, грн	
	платник (підпис)		

** У графі «вид платежу» вкажіть, будь ласка, назву журналу

Шукаєте стабільний та надійний банк-партнер? Почніть співпрацю з надійним німецьким банком!

Наші акціонери

Стабільність та впевненість Вам гарантує склад акціонерів ПроКредит Банку, якими є дві всесвітньо відомі, орієнтовані на розвиток міжнародні фінансові організації.

ProCredit
HOLDING

Німецький
державний банк
розвитку KfW

Група ПроКредит

Ваш бізнес, безумовно, виграє від співробітництва з банком, який входить до міжнародної групи. Завдяки програмам обміну управлінським персоналом, міжнародним тренінгам та регіональним семінарам нарівні групи, отриманий досвід швидко поширюється у регіоні, що сприяє покращанню якості послуг та рівня обслуговування клієнтів. Контроль за діяльністю всіх банків групи ПроКредит здійснює BaFin (Федеральне управління фінансового нагляду Німеччини).

Рейтинг

Надійність нашого банку як Вашого фінансового партнера підтверджується якісними та сучасними технологіями кредитування та наданням інших банківських послуг. ПроКредит Банк отримав максимально можливі в Україні рейтинги від міжнародного рейтингового агентства Fitch Ratings (Лондон).

Для Вашого бізнесу

ПроКредит Банк – це спеціалізований банк для малого та середнього бізнесу. Також ПроКредит Банк займає лідируючі позиції в агросекторі України.

Ключовим елементом нашої стратегії є професіоналізм та висока якість обслуговування саме бізнес-клієнтів. Ми пропонуємо увесь комплекс банківських послуг, адаптованих до потреб підприємців. Свідченням цього є:

- конкурентні умови фінансування
- швидке та якісне обслуговування
- сучасні технології банківської справи

Для Вас та Вашої сім'ї

Ви знайдете набір сучасних фінансових інструментів, що надають можливість ефективно і зручно керувати заощадженнями та примножувати їх.